

Puukko, pulla ja Pokkuvaara

Reaalioiden käännökset Arto Paasilinnan *Hirtettyjen kettujen
metsän* saksannoksessa

Tampereen yliopisto
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Käännöstiede (saksa)
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2006

Anna Räsänen

TAMPEREEN YLIOPISTO
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

RÄSÄNEN, ANNA: PUUKKO, PULLA JA POKKUVAARA.
Reaalioiden käännökset Arto Paasilinnan *Hirtettyjen kettujen metsän* saksannoksessa

Pro gradu –tutkielma, 63 s., saksankielinen lyhennelmä 13 s., liite 14 s.
Käännöstiede (saksa)
Huhtikuu 2006

Tutkimuksessa käsitellään reaalioiden kääntämistä kotouttavan ja vieraannuttavan käännösstrategian näkökulmasta. Reaaliat ovat niitä kielellisiä keinoja, joita käytetään jollekin kulttuurille tai maantieteelliselle alueelle ominaisten elementtien kuvailuun. Keskeisenä tavoitteena on selvittää onko tutkimusaineistona käytetyn romaanin saksantaja käyttänyt kotouttavaa vai vieraannuttavaa käännösstrategiaa. Toinen tärkeä kysymys on, onko ylipäättään mahdollista muodostaa yksittäisten käännösratkaisujen pohjalta kuva kääntäjän käyttämästä kokonaisstrategiasta. Tutkimusaineistona on Arto Paasilinnan romaani *Hirtettyjen kettujen metsä* (1983) sekä romaanin Regine Pirschelin tekemä saksannos *Im Wald der gehenkten Füchse* (2000).

Tutkimuksessa tarkastellaan ensin kulttuurisidonnaisuutta ja sen kääntäjälle asettamaa haastetta ja määritellään keskeiset käsitteet kotouttaminen ja vieraannuttaminen. Tutkimuksessa tukeudutaan saksalaisten tutkijoiden Birgit Bödekerin ja Katrin Freesen artikkeliin *Die Übersetzung von Realienbezeichnungen bei literarischen Texten: Eine Prototypologie* vuodelta 1987.

Tutkimuksen analyysiosassa tarkastellaan, miten Pirschel on ratkaissut yksittäisiä käännösoskohtia. Reaalioiden yksittäiset käännösratkaisut asetetaan tutkimuksen tavoitetta varten kotouttavan ja vieraannuttavan kääntämisen väliselle janalle. Käännösratkaisut pisteytetään niiden kotouttavan ja vieraannuttavan vaikutuksen perusteella. Tulokset osoittavat, että Pirschel on käyttänyt lievästi vieraannuttavaa käännösstrategiaa. Tutkimuksen lopussa todetaan, että yksittäisten käännösratkaisujen perusteella on mahdollista tehdä päätelmiä kääntämisen taustalla vaikuttaneesta kokonaisstrategiasta.

Avainsanat: käännösstrategiat, reaaliat, kotouttaminen, vieraannuttaminen.

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 KULTTUURISIDONNAISUUS	5
2.1 MITÄ ON KULTTUURISIDONNAISUUS?.....	5
2.2 KÄÄNTÄMINEN KULTTUURIEN VERTAILUNA.....	5
2.3 MIELIKUVIEN KULTTUURISIDONNAISUUS	6
3 KOTOUTTAMINEN JA VIERAANNUTTAMINEN	8
3.1 KOTOUTTAMINEN.....	8
3.2 VIERAANNUTTAMINEN	9
4 REAALIAT.....	11
4.1 MITÄ REAALIAT OVAT?	11
4.2 MILLAISIA REAALIOITA ON OLEMASSA?	12
4.3 MIKSI TUTKIA REAALIOTA JA NIIDEN KÄÄNTÄMISTÄ?	13
5 REAALIOIDEN KÄÄNTÄMINEN.....	15
5.1 REAALIOIDEN KÄÄNNÖSSTRATEGIAT	15
5.1.1 Funktionaalisella vastineella kääntäminen	16
5.1.2 Suora lainaus	16
5.1.3 Lainakäännös.....	17
5.1.4 Komponenttianalyttinen käännös	18
5.1.5 Hyponymisten suhteiden muutos	18
5.1.6 Assosioiva käännös	18
5.1.7 Poisjättö	19
6 TUTKIMUSAINEISTO	20

6.1 KIRJAILIJA ARTO PAASILINNA	20
6.2 MENESTYS KOTONA JA ULKOMAILLA	20
6.3 HIRTETTYJEN KETTUJEN METSÄ	21
6.3.1 Kirjan juoni	21
6.3.2 Reaalioiden rooli	22
6.3.3 Kirjan lukijakunta ja kirjan saama arvostelu	22
7 REAALIAT TUTKIMUSAINEISTOSSA JA NIIDEN KÄÄNNÖSRATKAISUT	24
7.1 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	24
7.2 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	25
7.3 KÄYTETYT KÄÄNNÖSRATKAISUT	25
7.3.1 Funktionaalinen vastine	26
7.3.2 Suora lainaus	28
7.3.2.1 Pelkkä suora lainaus	28
7.3.2.2 Parafraasoiva käännös	31
7.3.2.3 Osakäännös	32
7.3.2.4 Maantieteelliset nimet ja erisnimiosan lainaus	34
7.3.3 Lainakäännös.....	37
7.3.4 Komponenttianalyttinen käännös	38
7.3.5 Hyponymisten suhteiden muutos	42
7.3.5.1 Hyperonyminen käännös	42
7.3.5.2 Hyponyminen käännös	48
7.3.5.3 Kohyponyminen käännös.....	49
7.3.6 Assosioiva käännös	52
7.3.7 Poisjätö	53
7.4 TULOKSIA	54
8 TULOSTEN ANALYSOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	56
8.1 KOKONAISTULOSTEN ANALYSOINTI	56
8.2 TULOSTEN ANALYSOINTI ERÄIDEN REAALIARYHMIEN KANNALTA	58
8.3 LOPUKSI.....	59

LÄHTEET

AINEISTO

LÄHTEET

VERKKOLÄHTEET

SANAKIRJAT

LIITE 1. TAULUKKO AINEISTOSSA ESIINTYVISTÄ REAALIOISTA

DEUTSCHE KURZFASSUNG

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää miten Regine Pirschel on kääntänyt Arto Paasilinnan *Hirtettyjen kettujen metsän* reaaliat. Pysin selvittämään kuinka Pirschel on ratkaissut kulttuurisidonnaisuudesta syntyneet käännösongelmat. Käännettäessä kulttuurisidonnaisuuksia (esim. reaaliota) tuottavat niihin liittyvät mielikuvat useille kääntäjille aivan erityisiä vaikeuksia.

Tutkimusaineiston analyysin perusteella esittelen erilaisia käännösratkaisuja ja pohdin työssäni onko Pirschel pyrkinyt johdonmukaisesti tekemään ratkaisunsa pohjautuen johonkin laajempaan käännösstrategiaan, esim. kotouttamiseen tai vieraannuttamiseen. Kujamäen (1998,14) mukaan yksittäisen käännösilmiön, tässä tapauksessa reaalioiden kääntämisen avulla, onkin mahdollista tehdä johtopäätöksiä koko teoksen kattavasta käännösметодista.

Pysin myös selvittämään millaisen kuvan Pirschelin ratkaisut antavat kirjasta. Toivon saavani analyysin avulla lisätietoa siitä, millä tavoin kääntäjän tekemät yksittäiset ratkaisut vaikuttavat teoksen antamaan kokonaiskuvaan. Voimakkaan referentiellin ominaisuutensa vuoksi reaaliat vaikuttavat suuresti tekstimaailman kulttuurilliseen, maantieteelliseen ja ajalliseen luomiseen. (Kujamäki 1998, 14.)

Työni alussa tarkastelen kulttuurisidonnaisuuden käsitettä ja mielikuvien kulttuurisidonnaisuutta käännösongelmana. Tämän lisäksi määrittelen keskeiset käsitteet kotouttaminen ja vieraannuttaminen sekä reaalian käsitteen. Selvitän myös miksi juuri reaaliat sopivat hyvin tutkimuskohteeksi.

Ennen työni analyysiosaa esittelen analyysini pohjana olevat reaalioiden käännösstrategiat, joiden jaottelun olen lainannut Bödekerin ja Freesen vuoden 1987 artikkelista.

Aineiston käsittely alkaa luvusta kuusi, jossa esittelen tutkimusaineistoni. Luvun seitsemän alussa esittelen tutkimusmenetelmäni, joka on käännöksen vertailu lähdetekstiin. Tämän jälkeen siirryn varsinaiseen aineiston analyysiin. Analyysin jälkeen esitän yhteenvedon saaduista tuloksista.

Viimeisessä luvussa pyrin vastaamaan kysymykseen, onko Pirschel käyttänyt jotakin käännösstrategiaa johdonmukaisesti ja millaisen kuvan hänen tekemänsä ratkaisut antavat kirjan henkilöistä ja miljööstä.

Tutkimusmateriaalin suppeuden vuoksi minkään koko kaunokirjallista kääntämistä koskevien yleistyksien tekeminen ei tietenkään ole mahdollista, mutta toivon, että työni auttaa kääntäjiä tiedostamaan yksittäisten käännösratkaisujen vaikutuksen koko käännökseen ja sen lähdekulttuurista välittämään kuvaan.

2 KULTTUURISIDONNAISUUS

Tässä luvussa pohditaan kulttuurisidonnaisuuden käsitettä erityisesti sen suhteellisuuden kannalta. Luvussa tarkastellaan myös sitä, miten eri kulttuurien vertailu on olennainen osa kääntämistä. Lopuksi tarkastellaan mielikuvia ja niiden kulttuurisidonnaisuutta käännosongelmana.

2.1 MITÄ ON KULTTUURISIDONNAISUUS?

Kujamäen (1998, 18) mukaan kulttuurisidonnaisuus on sekä subjektiivinen että suhteellinen käsite. Kujamäki (1998, 18) määrittelee käsitteen ”kulttuurisidonnainen” käyttäen Hans J. Vermeerin ja Heidrun Witten (1990, 137) määritelmää kultureemista. Kultureemi on sellainen yhteiskunnallinen ilmiö, joka esiintyy vain toisessa kahdesta vertailtavasta kulttuurista ja on tässä kulttuurissa jollekin merkityksellinen. Kulttuurispesifisyys on siis suhteellinen käsite ja sidoksissa kulloinkin vertailussa oleviin kulttuureihin. Kulttuurispesifisyyden suhteellisuus näkyy juuri siinä, että kulttuurisidonnaisuuksien määrä vaihtelee sen mukaan, mitä kahta kulttuuria kulloinkin vertaillaan. Esimerkiksi vertailtaessa Suomen ja Ruotsin kulttuureita kulttuurisidonnaisuuksia on oletettavasti vähemmän kuin vertailtaessa esimerkiksi Suomen ja Saksan kulttuureita keskenään. (Kujamäki 1998, 19) Kulttuurisidonnaisuuden subjektiivisuus tulee esille juuri siinä, että käsite, joka lähdekulttuurin edustajalle ei vaikuta erityisen kulttuurisidonnaiselta saattaa olla kääntäjän tai kohdekulttuurin edustajan mielestä hyvinkin kulttuurisidonnainen ja saattaa esiintyä käännoksessä muutettuna tai kadota kokonaan. (Kujamäki 1998, 19) Kaikki päätelmät siis riippuvat kulloinkin vertailtavista kulttuureista.

2.2 KÄÄNTÄMINEN KULTTUURIEN VERTAILUNA

Vermeer ja Witte (1990, 143-144) olettavat, että koska jokainen teksti luodaan jossakin kulttuuritilanteessa ja sen luoja on osa omaa kulttuuriaan, voidaan jokainen teksti nähdä sen kulttuurin kuvaajana, jossa se luotiin. He kirjoittavat myös, että havaitsemme toisen kulttuurin vierauden vain vertaamalla sitä omaan kulttuuriimme. Vermeer ja Witte olettavat myös, että kääntäjä ei milloinkaan ole

kulttuurillisesti täysin neutraali vaan aina sidoksissa omaan kulttuuriinsa ja tarkastelee täten muita kulttuureita aina oman kulttuurinsa näkökulmasta. Näistä kolmesta oletuksesta seuraa se, että vastaanottaessaan lähdekulttuuria kuvaavan tekstin kääntäjä vertaa sitä niihin ennakkotietoihin, jotka hänellä on oman kulttuurinsa pohjalta lähdekulttuurista (eli vertaa sitä periaatteessa omaan kulttuuriinsa). Kaikki kääntäminen siis perustuu vertailuun. (Vermeer & Witte, 143-145.)

2.3 MIELIKUVIEN KULTTUURISIDONNAISUUS

Käännettäessä kulttuurisidonnaisuuksia (esim. reaaliota) niihin liittyvät mielikuvat tuottavat useille kääntäjille aivan erityisiä vaikeuksia. Kulttuurisidonnaisen elementin tunnistaminen on onnistuneen kääntämisen edellytys. Yleensä tunnistaminen tapahtuu yksinkertaisesti toteamalla, että kohdekielellä ei ole sille selvää vastinetta. Kulttuurisidonnaiseen elementtiin liittyvät mielikuvat ovatkin vaikeampi asia. Markstein (1999, 290) toteaaakin, että sanaan liittyviä mielikuvia ei ole luetteloitu mihinkään, jo senkin vuoksi, että kunkin sanan kulloinkin luomat mielikuvat riippuvat hyvin pitkälti myös siitä kontekstista, jossa ne esiintyvät. Mielikuvaongelmien ratkaisu ja jo niiden tunnistaminen vaatii kääntäjältä paljon kulttuuritietoutta sekä lähde- että kohdekulttuurista eli ns. kulttuurikompetenssia (Markstein 1999, 290).

Hans J. Vermeer ja Heidrun Witte ovat lähestyneet ongelmaa Fillmoren¹ scenes and frames -mallin kautta. Scene on ihmisen (lukijan) päässä rakentuva enemmän tai vähemmän monimutkainen havaintoihin perustuva mielikuva (Vermeer & Witte 1990, 51). Frame on sana tai kielellinen ilmaus, joka herättää tämän mielikuvan. Kääntäen: frame on scenen kielellinen ilmaus (emt. 61). Scenet ovat kulttuurisidonnaisia, ja Vermeer ja Witte määrittävät scenen myös para-, dia- tai idiokulttuurispesifiseksi ja tilannekohtaiseksi kuvaksi maailmasta ihmisen päässä (emt. 54). Tietyissä kulttuurissa scenellä on oma tietty arvonsa tai asemansa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos scene siirretään toiseen kulttuuriin, esimerkiksi kääntämällä, se saa tuossa uudessa kulttuurissa itselleen uuden arvon tai aseman. Se siis ymmärretään toisin ja sen vaikutus on erilainen kuin lähdekulttuurissa. (Emt. 54, 58.) Ei ole kuitenkaan ajateltavissa, että kohdetekstin lukijan päässä syntyisi koskaan täysin sama scene kuin lähdetekstin kirjoittajalla on kirjoitushetkellä ollut mielessään. Parasta, mitä voidaan tehdä, on viedä scene, joka on ollut alkuperäisen kirjoittajan mielessä, sellaiseen frameen (esim. kirjalliseen muotoon), joka herättää lukijassa mahdollisimman samanlaisen scenen kuin lähdetekstin frame. (Emt. 79.)

Hyvänä esimerkkinä mielikuvien kulttuurisidonnaisuudesta toimii *mökki* sanan kääntäminen saksaan sanalla *Hütte*. Esimerkiksi Suomi-saksa suursanakirjan mukaan sanat ovat toistensa käyviä vastineita. Mielikuvien tasolla tilanne onkin

---

¹ Fillmore, Charles J. 1977. *Scenes-and-frames semantics*. Teoksessa Zampolli A. (toim.). *Linguistic structure processing*. Amsterdam. 55-81.

toinen. Suomalaiset liittävät sanaan *mökki* usein lämpimiä ja kesäisiä ajatuksia (mummonmökki, kesämökki) ja ajatuksissaan kuvittelevat pienen puisen talon luonnon keskellä. Keskieurooppalaisille sana *Hütte* tuo yleensä mieleen pienen ja hieman ränsistyneen rakennelman, jossa ei ainakaan haluaisi yöpyä. Ongelman voi ratkaista esimerkiksi siten, että kuvailee mökkiä muutamilla positiivisilla adjektiiveilla tai välttää täysin *Hütte*-sanan käyttöä. Vastaava ongelma voi tulla esille myös sanan ollessa täysin identtinen molemmissa kielissä. Tästä ongelmasta olkoon esimerkkinä sana *sauna*, joka on suomen- ja saksankielessä täysin sama ja tarkoittaaakin periaatteessa samaa asiaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että Suomessa *sauna*-sanaan liitettävät mielikuvat puhdistautumiseen käytettävästä, lähes pyhästä paikasta, jossa hoidetaan myös sairauksia ja synnytetään lapsia, poikkeaa usein keskieurooppalaisesta ajatuksesta saunasta eroottisesti virittäytyneenä paikkana. (Myös Kujamäki 1998, 18.)

3 KOTOUTTAMINEN JA VIERAANNUTTAMINEN

Kujamäki (1998, 14) viittaa Freeseen² sanoessaan, että tutkimalla reaalioiden kääntämistä päästään suoraan tutkimaan käännöksen kotouttavan ja vieraannuttavan vaikutelman tasapainoa. Kulttuurisidonnaisuuksia käännettäessä kääntäjä voi siis valita joko kotouttavamman tai vieraannuttavamman käännösstrategian. On kuitenkin myös niin, että useimmat käännökset sisältävät piirteitä molemmista strategioista, sillä kääntäjän ratkaisut ovat enimmäkseen riippuvaisia niistä aiheryhmistä, joihin reaaliat kulloinkin kuuluvat (Bödeker 1989, 232). Vermerin ja Witten (1990, 95) mukaan keskieurooppalaisessa käännösperinteessä on ollut tapana jättää kaikki keskieurooppalaisten eksoottisena pitämä käännöksessä eksoottiseksi ja mahdollisesti tehdä siitä vielä eksoottisempaa. Tuttua ei juurikaan vieraannuteta. Kääntäjät toimivat näin lukijoiden odotusten mukaisesti (Viljanmaa 2004, 38). Valintoihin vaikuttavat toisaalta hyvin pitkälti myös käännöksen lukijan oletettu vieraan kulttuurin tuntemus, samoin kuin tekstilaji. Vermeer ja Witte peräänkuuluttavat erilaisten valintojen tiedostamista ja läpinäkyvyyttä. Heidän mukaansa kääntämisen tulisi olla skopoksen eikä perinteen ohjaama. (Vermeer & Witte 1990, 95.) Toisaalta perinne vaikuttaa ihmisten odotuksiin, minkä puolestaan on vaikutettava myös skopokseen. Selvämmissä alaluvuissa selvitetään, mitä käsitteet kotouttava ja vieraannuttava käännös tarkoittavat ja tarkastellaan, miten käännöstieteen tutkijat suhtautuvat kotouttamiseen ja vieraannuttamiseen.

3.1 KOTOUTTAMINEN

Kotouttaminen on käännösstrategia, joka mukauttaa tekstin kohdekulttuurin ja -kielen arvoihin. Aihetta tutkineiden suomalaisten tutkijoiden, Outi Paloposken ja Riitta Oittisen (1998, 375), mukaan kysymyksenä ei ole ainoastaan miten tekstit on käännetty, vaan myös miksi kääntäjä on käyttänyt tiettyä strategiaa. Kotouttaminen ei Paloposken ja Oittisen (1998, 379) mielestä riipu vain yhdestä syystä tai tekijästä. Taustalla voi olla useita syitä, miksi kääntäjä kokee halua tai tarvetta kotouttaa teksti.

---

² Freese, Katrin 1989. "...för man kan översätta på många sätt." *Überlegungen zur Übersetzung von Realienbezeichnungen in August Strindbergs naturalistischem Roman "Hemsöborna"*. *Arbeiten zur Skandinavistik* 8. 291-303.

Tunnetulla amerikkalaisella vieraannuttamisen puolestapuhujalla Lawrence Venutilla on esittää useita syitä, miksi vieraannuttaminen on toivottua ja kotouttamista tulisi välttää. Venutin (1995, 1) mukaan käännoistä pidetään hyväksyttävänä, mikäli se on ”läpinäkyvä” (transparent). Tämä läpinäkyvyyden illuusio syntyy sujuvasta (fluent) diskurssista, jonka kääntäjä on saavuttanut käyttämällä nykyaikaista kieltä, yhtenäistä syntaksia ja tarkkoja määritelmiä. Sujuva käänno on Venutin (emt. 5) mukaan välittömästi ymmärrettävissä, koska se on kotoutettu eikä erityisen vieras ja kykenee antamaan lukijalle esteettömän pääsyn alkuperäisen tekstin ajatusten äärelle. Luodakseen sujuvan käännoksen kääntäjä yrittää tehdä itsestään mahdollisimman näkymättömän ja tekstistä mahdollisimman läpinäkyvän saaden käännoksen näyttämään luonnolliselta, eli ei käännetyltä. Venuti ei kuitenkaan pidä tätä hyvänä asiana, sillä hänen mukaansa sujuvan käännoksen aikaansaamiseksi tehtävä kotouttaminen on ”etnosentristä väkivaltaa” (ethnocentric violence). Venuti olisi siis valmis uhraamaan luettavuuden säilyttääkseen käännoksen vierauden. Toisaalta kuten Paloposki ja Oittinen (1998, 387) huomauttavat, kelle me sitten käännoimme, jos emme lukijoille. Eikö käännoksen pitäisi olla ymmärrettävissä, jotta siitä olisi jotakin hyötyä?

Liiallisella kotouttamisella on kuitenkin haittapuolensa. Liiallisen kotouttamisen tuloksena saattaa olla latistunut ja yksinkertaistettu teksti, josta on poistettu kaikki sille väriä antavat elementit. Näin saattaa käydä erityisesti tekstien kanssa, jotka sisältävät paljon kulttuurisidonnaisia elementtejä, kuten reaaliota. Tämä niin kutsuttu ”standardisaatio” ilmenee, kun kääntäjä joutuu syystä tai toisesta käyttämään lähdetekstin erikoisen, tarkan tai alueellisen ilmauksen käännoksenä ilmausta, joka on kohdekielellä hyvin yleinen, epätarkka ja paljon käytetty. (Leppihalme 2000, 259–260 viitaten Touryyn³.) Syynä tähän saattaa olla se, että monet kääntäjät näkevät työnsä pääasiassa kielellisenä ja keskittyvät siksi etsimään muodollista vastaavuutta, kohtelevat kielellisiä elementtejä eristettyinä, kirjoittavat standardin mukaista ja selkeää kieltä ja keskittyvät liikaa kielen referentiellisiin tehtäviin. (Ben-Shahar 1994, 218.)

3.2 VIERAANNUTTAMINEN

Vieraannuttaminen tarkoittaa yleisesti käännostrategiaa, jossa käännoksessa säilytetään merkittävä osa lähtötekstin vierautta. Paloposken ja Oittisen (1998, 386) mukaan itse sana ”vieraannuttaminen” on kuitenkin harhaanjohtava, ainakin käännosten yhteydessä käytettynä, sillä tekstin kääntäminen toiselle kielelle on jo itsessään kotouttavaa toimintaa. He heittävät ilmaan myös ajatuksen siitä, että vieraannuttaminen olisi vain illuusio ja että vieraannuttamisen sijaan pitäisi puhua vain eritasoisesta kotouttamisesta.

---

³ Toury, Gideon 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.

Venuti (1995, 146) kirjoittaa, että vieraannuttava käännös perustuu siihen oletukseen, että kirjallisuus ei ole universaalia ja että kommunikaatioita vaikeuttavat aina kulttuurierot. Vieraannuttaminen pyrkii huomioimaan nuo erot ja antaa näiden erojen muokata diskurssia kohdetekstissä. Venutin (1995, 20) mukaan vieraannuttava käännös korostaa tekstin vierautta rikkomalla kohdekulttuurin koodeja, ja tämä johtaa väistämättä siihen, että jos käännös tekee oikein vieraita maita kohtaan, eli kunnioittaa vierasta kulttuuria säilyttämällä sen elementtejä, tekee se väistämättä väärin kohdekulttuuria kohtaan. Venutin mukaan väkivalta kohdistuu siis aina joko lähde- tai kohdekulttuuriin. En näkisi asiaa ihan näin dramaattisena, vaan enneminkin niin, että kääntäjän on tasapainoiltava kotouttamisen ja vieraannuttamisen välillä ja yritettävä löytää ratkaisut, jotka sekä tekevät käännöksestä ymmärrettävän kohdekulttuurissa että säilyttävät alkuperäisen tekstin sielun. Olenkin Venutin kanssa samaa mieltä siitä, että kääntäminen on prosessi, jossa etsitään samankaltaisuuksia kielten ja kulttuurien väliltä, mutta näin tehdään vain, koska kääntämisessä kohdataan jatkuvasti eroavaisuuksia. Kääntäminen ei voi eikä saisi koskaan poistaa näitä eroavaisuuksia täysin. (1995, 306.)

4 REAALIAT

Tässä luvussa esitellään, mitä reaaliat ovat ja miten ne eroavat termeistä ja murre sanoista. Tämän lisäksi esitellään kategoriat, joihin reaaliat useimmiten kuuluvat, käyttämällä Vlahovin ja Florinin (1980) reaalioiden luokitusjärjestelmää. Tämän tarkoituksena on helpottaa reaalioiden tunnistamista. Lisäksi pohditaan, miksi reaaliota kannattaa tutkia ja mitä niitä tutkimalla on mahdollista selvittää.

4.1 MITÄ REAALIAT OVAT?

Reaaliolle on käännöstieteessä olemassa useita eri määritelmiä, ja niitä lähestytään monista eri näkökulmista (esim. saksalaiset tutkijat käyttävät reaaliasta puhuessaan sanaa *Realienbezeichnung* ja sanaa *Realia* puhuessaan itse esineestä tai asiasta, johon *Realienbezeichnung* viittaa). Yleistäen voitaisiin kuitenkin sanoa, että reaaliat ovat tekstin kulttuurisidonnaisia (kulttuurispesifisiä) elementtejä (Kujamäki 1998, 17). Tai kuten Bödeker (1989, 231) on sanonut, reaaliat ovat niitä elementtejä, jotka ankkuroivat tekstin eri kulttuuriin kuuluvalla lukijalle alueellisesti ja usein myös ajallisesti vieraaseen todellisuuteen.

Kujamäen (1998, 14) mukaan reaaliat ovat niitä kielellisiä keinoja, joita käytetään jollekin kulttuurille tai maantieteelliselle alueelle ominaisten elementtien kuvailuun. Kujamäki nojautuu myös deskriptiiviselle analyysille sopivaan, mahdollisimman laajaan määritelmään, jonka mukaan reaaliat ovat konkretioita, jotka ovat sidoksissa tiettyyn kulttuuriin ja sen instituutioihin sekä kulttuurisidonnaisiin asenteisiin että maantieteelliseen alueeseen. Tämä määritelmä jakaa reaaliat vielä kultureihin (kulttuuriin liittyviin) ja natureihin (luontoon liittyviin, joihin kuuluvat myös kasvit ja eläimet). (Frank 1989, 268.)

Reaaliat on hyvä erottaa muista kielellisistä erikoiskäsitteistä, kuten termeistä ja murre sanoista. Marksteinin (1999, 288–289) mukaan termi on tavallaan reaalian vastakohta, sillä se on tiettyyn alaan tai tieteeseen kuuluva erikoisilmaus, jolla on tarkka määritelmä ja joka on yleensä käytössä kansainvälisesti. Vastakohtaisuudesta huolimatta termin ja reaalian välillä on harmaa alue, sillä monet sanat voivat olla sekä termejä että reaaliota, riippuen niiden kontekstista.

Myöskään murre sanojen erottaminen reaaliosta ei ole täysin selkeää. Esimerkkinä Markstein (emt. 289) esittää kahta ilmausta, joita käytetään Itävallassa kuvaamaan ystävää tai poikaystävää, nimittäin *Haberer* ja *Spezi*. Ensimmäinen on käytössä Itä-Itävallassa (DUW) ja toinen on käytössä koko Itävallassa (Ebner 1980). Molemmat sanat ovat siis kulttuurisidonnaisia ja antavat

tekstille tietyn sävyn. Sanat tekevät kuitenkin vain kuvailijasta tietyn kulttuurin edustajan, ei kuvailtavasta, joka olisi siis suomeksikin ystävä tai poikaystävä. Täten tässä esimerkissä kyse ei ole reaaliosta vaan murre sanoista. (Markstein 1999, 289.)

On tietysti otettava huomioon, että edellä mainitut ovat murre sanoja *suhteessa toisiinsa*. Mikäli on olemassa kulttuuri, jossa esim. käsite poikaystävä olisi täysin tuntematon, ja tämän kulttuurin kieleen käännettäisiin teksti, jossa esiintyisi sana *Haberer* tai *Spezi*, olisivat molemmat edelliset sanat reaaliota.

Reaaliat ovat kaunokirjallisissa teksteissä polyfunktionaalisia. Bödekerin ja Freesen (1987, 138) mukaan reaaliolla on viittausfunktio (Referenzfunktion) tarkoittaen reaalian viittausta todelliseen maailmaan. Näillä viittauksilla on suuri osa tarinan luomisessa, ja ne luovat yhteyden kirjallisen teoksen ja lukijan maailman tietämyksen välille. Reaaliolla on myös indikaatiofunktioita (Indikatorfunktionen) eli niillä on osa fiktionaalisen henkilön henkilökuvan luomisessa tai ne saattavat vaikuttaa kirjailijan kaunokirjallisten taitojen arviointiin. Tämän lisäksi reaaliat ovat hyvin usein osa lajikonventiota ja ovat näin ollen tyyliä luovia elementtejä. (Emt. 139.)

4.2 MILLAISIA REAALIOITA ON OLEMASSA?

Mahdollisesti helpoin tapa tarkastella sitä, millaiset sanat ovat mahdollisia reaaliota, on tarkastella niiden luokitustapoja. Näitä luokitustapoja on useita. Tähän tarkasteluun sopii erityisen hyvin Anna-Kaisa Värin (2005) proseminaaritutkielmassaan esittelemä Vlahovin ja Florinin⁴ luokittelutapa, jossa mahdollisesti reaalioksi luokiteltavat asiat luetellaan varsin tarkasti. Vlahovilla ja Florinilla on käytössään neljä eri luokitustapaa: aihepiireittäin, paikallisuuksittain, ajallisesti ja käännsstrategian mukaan tapahtuva. Vaikka tämän työn analyysiosiossa on käytetty käännsstrategian mukaista jakoa, sopii Vlahovin ja Florinin esittelemistä jaoista erityisesti aihepiireittäinen kuvaamaan, millaiset sanat ovat potentiaalisia reaaliota eli sanoja, jotka kuvaavat asiaa tai ilmiötä joka mahdollisesti esiintyy vain toisessa tarkasteltavista kulttuurissa. Jako tekee eron maantieteellisten, etnografisten ja yhteiskunnallispoliittisten reaalioiden välille.

Ryhmään A eli maantieteellisiin reaalioiden lasketaan:

- fyysisen maantiedon, mukaan lukien meteorologian, objektien nimet
- ihmisen toimintaan liittyvien maantieteellisten objektien nimet
- kotoperäisten kasvien nimet.

---

⁴ Vlahov, Sergei & Florin, Sider 1980. Neperevodimoje v perevode. "Mezhdunarodnye otnosheniija", Moskova 1980.(Vlahov, Сергей & Флорин, Сидер 1980. Непереводимое в переводе. "Международные отношения", Москва 1980.) 57-79.

Ryhmään B eli etnografisiin reaaliiohin kuuluvat:

- arjen reaaliat eli ruoat, juomat jne., vaatteet, asut mukaan lukien kengät, päähineet, korut jne., asumukset, huonekalut, astiat ja muut tarvikkeet, liikennevälineet ja kuljettajat ja muut arkiset asiat
- työn reaaliat eli ammatit, työntekijät, työskentelyvälineet sekä työn organisaatio
- taiteen ja kulttuurin reaaliat eli musiikki ja tanssi, soittimet ym., kansanperinne ja kansanrunous, teatteri, muut taiteet ja taide-esineet, esiintyjät ja taiteilijat, tavat ja rituaalit, juhlat, pelit, mytologia, palvonta (palvelijat ja seuraajat), palvontarakennukset ja -esineet sekä kalenteri
- etniset nimet eli kansojen nimet, liikanimet (usein pilailevat tai haukkuvat) sekä nimet asuinpaikan mukaan
- mittayksiköt ja rahat eli mittayksiköt, rahayksiköt sekä molempien puhekieliset nimitykset

Ryhmään C eli yhteiskunnallispoliittisiin reaaliiohin kuuluvat:

- aluehallinnollinen rakenne eli aluehallinnolliset yksiköt, asutuskeskukset sekä asutuskeskuksen osat
- hallintoelimet ja vallan edustajat
- yhteiskuntapoliittinen elämä eli poliittinen toiminta ja toimijat, isänmaalliset ja yhteiskunnalliset liikkeet ja niissä toimijat, sosiaaliset ilmiöt ja liikkeet ja näiden edustajat, arvonimet, luokat, tittelit, puhuttelut, virastot, koulu- ja kulttuurilaitokset, säädöt ja kastit ja niiden jäsenet, säätymerkit ja symbolit
- sotilaalliset reaaliat eli yksiköt, aseet, vaatetus, sotilaat ja päälliköt

4.3 MIKSI TUTKIA REAALIOTA JA NIIDEN KÄÄNTÄMISTÄ?

Kujamäki (1998) lähtee oletuksesta, jonka mukaan tutkimalla yhtä käännösilmiötä, tässä tapauksessa reaaliota, on mahdollista kuvailla kääntäjän käyttämää käännösstrategiaa. Reaaliat sopivat hyvin täksi tutkittavaksi ilmiöksi, sillä ne vahvan referentiellin ominaisuutensa vuoksi vaikuttavat voimakkaasti tekstimaailman kulttuurilliseen, maantieteelliseen ja ajalliseen luomiseen. Reaaliat ovat hyviä tarkastelun kohteita, myös koska ne avaavat suoraan mahdollisuuden tutkia tekstin kotouttavia ja vieraannuttavia ominaisuuksia. (Kujamäki 1998, 14.)

Reaaliat sopivat tutkimuksen kohteiksi myös siksi, että kääntäjän ratkaisut heijastelevat hänen omia päätöksiään ja ovat riippuvaisia niistä aiheryhmistä, joihin reaaliat kulloinkin kuuluvat eivätkä ole niinkään riippuvaisia historiallisista tekijöistä tai konventioista (Bödeker 1989, 232). Tällaisen vapaan päättävällän ansiosta kääntäjä pääsee toteuttamaan valitsemaansa käännösstrategiaa. Tutkimus on suhteellisen helppo toteuttaa käytännössä, koska reaaliat ovat usein sanoja tai sanaliittoja ja ovat näin ollen helposti erotettavissa tekstistä, mikä helpottaa lähde- ja kohdekielen keskinäistä vertailua. Toinen syy on se, että

reaalioiden kääntämisessä tehtävät ratkaisut voidaan referenssifunktionsa kautta mitata todellisuudessa, eli tietyn käännösratkaisun lukijassa herättämät mielikuvat voidaan verbalisoida. (Bödeker & Freese 1987, 142.) Tämä mittaaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että kysytään suomalaiselta lukijalta millaisia mielikuvia sana *mökki* hänessä herättää, ja sitten kysytään keskieurooppalaiselta lukijalta millaisia mielikuvia käännöksenä käytetty *Hütte*-sana hänessä herättää. Vastauksia vertailemalla voidaan arvioida käännöksen toimivuutta.

5 REAALIOIDEN KÄÄNTÄMINEN

Tässä luvussa esitellään reaalioiden käännösstrategiat Bödekerin ja Freesen vuodelta 1987 olevan artikkelin pohjalta. Jako on sama kuin mitä tullaan käyttämään luvun 7 analyysiosassa. Sivunumerolla merkityt esimerkit on otettu tutkimusaineistosta.

5.1 REAALIOIDEN KÄÄNNÖSSTRATEGIAT

Lähes kaikki lukemani teoria reaalioiden kääntämisestä esittelee myös eri käännösstrategiat. Pohjaan tämän osion kuitenkin erityisesti saksalaisten tutkijoiden Birgit Bödekerin ja Katrin Freesen artikkeliin *Die Übersetzung von Realienbezeichnungen bei literarischen Texten: Eine Prototypologie* vuodelta 1987. Bödeker ja Freese esittelevät artikkelissaan viisi toimintataparyhmää (Vorgehensweisen eli V-Gruppen). Nämä viisi toimintatapaa ovat:

1. suora lainaus (Übernahme des fremden Wortes)
2. lainakäännös (Lehnübersetzung)
3. komponenttianalyttinen käännös (Komponentenanalytisches Übersetzen)
4. hyperonyminen käännös (Veränderung hyponymischer Verhältnisse)
5. assosioiva käännös (assoziatives Übersetzen).

Toimintataparyhmien lisäksi he esittelevät kuusi eri eroavuusryhmää (Differenz eli D-Gruppen):

1. ei eroa (keine Differenz)
2. pieni ero (Minimaldifferenz)
3. laajentuminen (Erweiterung)
4. supistuminen (Bedeutungsverengung)
5. vaihtuminen (Substitution)
6. poisjätö (Auslassung).

Käännösratkaisut jaetaan eroavaisuusryhmiin sillä perusteella, paljonko käännös eroaa alkuperäisestä. Keskityn tutkimuksessani kuitenkin vain toimintatapojen esittelyyn kahdella poikkeuksella. Esittelen Bödekerin ja Freesen eroavuusryhmistä ”ei eroa” (Keine Differenz), joka tarkoittaa periaatteessa reaalian kääntämistä sen funktionaalisella vastineella ja poisjätön (Auslassung), jonka näen myös kääntäjän tekemänä toimintaratkaisuna.

5.1.1 Funktionaalisella vastineella kääntäminen

Vaikka tämä ryhmä on nimetty funktionaaliseksi vastineeksi, reaalian käänнос ei voi tietenkään olla sataprosenttisesti sama kuin alkuperäinen, sillä se sotisi reaalian määritelmää vastaan. Olenkin kelpuuttanut tähän ryhmään ne ratkaisut, jotka ovat mielestäni *riittävän* lähellä täyttä vastaavuutta eikä mikään toinen käänносstrategia olisi ollut parempi kuin vastaavan sanan käyttö. Kohdekielen analogian käyttö nähdään osana kotouttavaa prosessia. Siinä lähdekulttuurille ominainen korvataan kohdekulttuurin lähes vastaavalla. Tähän ratkaisuun liittyy usein jonkin tietyn ominaisuuden tai lähdekulttuurillisen arvon katoaminen. (Kujamäki 1998, 85.)

Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä poronkäritystä ja naukkaamassa ryypyt koskenkorvaa. (s.38)

Im Hotel am Pallastunturi könnte er Renntierragout essen und sich dazu ein paar Koskenkorva genehmigen. (S.45)

5.1.2 Suora lainaus

Suorassa lainauksessa vieras sana on otettu sellaisenaan tai vain vähän muutettuna tekstiin. Tätä strategiaa käyttäessään kääntäjä olettaa lukijan tietävän paljon vieraasta kulttuurista tai olevan ainakin hyvin kiinnostunut siitä. Lukijalle, jolla ei ole paljoa tietoa vieraasta kulttuurista, sanalla on korkeintaan joitakin epämääräisiä assosioivia merkityksiä. (Kujamäki 1998, 83.) Kujamäen kuvaileman suoran lainauksen Bödeker ja Freese (1987) määrittelevät minimaalisen eron käänносstrategiaksi. Jaan suora lainaus -käänносstrategian vielä pelkkään suoraan lainaukseen, parafrasoiviin käänносksiin, osakäänносksiin ja erisissä suorassa lainauksessa on siis lainattu vieras sana sellaisenaan ilman muutoksia tai selityksiä.

Se voisi pyytää riistaa, ja pitäisi kai jonkinmoinen kotakin rakennuttaa. (s.54)

Der Mann könnte Wild erlegen, und man müsste wohl auch eine Art Kota errichten. (S.63)

Parafrasoiva käänнос on Bödekerin ja Freesen (1987, 146) mukaan suora laina, jota eksplikoidaan tekstissä antamalla vieraasta sanasta parafrasi, joka täydentää jotakin toista käänностapaa tekstin sisällä, antaa lisätietoja tai kommentoi tekstiä jotenkin. Kääntäjä yrittää siis paikata kohdekieliseltä mahdollisesti puuttuvat tiedot antamalla ne käänноksen yhteydessä. Tähän kategoriaan kuuluvat myös suorat lainat joita täydentävät lisäykset, kuten ala- ja loppuviitteet.

Seutulassa Oiva Juntunen soitti Tukholmaan ruotsalaiselle roistoystävälleen Stickanille, joka lähetti rahaa. (s.24)

Auf dem Helsinkier Flughafen Seutula angekommen, rief er seinen schwedischen Freund Stikkan an, und der versprach, ihm Geld zu schicken. (S.29)

Osakäännöksessä (Teilübersetzung) nimen erisnimiosa lainataan suoraan ja nimen yleisnimiosa on käännetty (Schmitz, 1999). Tapaa käytetään yleensä maantieteellisten nimien yhteydessä.

Oiva Juntunen tarkasteli edessään aukeavaa ääretöntä Kuopsuvuomaa. (s.62)

Oiva Juntunen betrachtete das endlose Kuopsumoor, das vor ihm lag. (S.74)

Erisnimiosan lainauksessa sanasta lainataan suoraan erisnimiosa ja yleisnimiosa jätetään kokonaan pois. Tämä käänntäpa on kaiketi melko harvinainen, sillä en ole törmännyt siihen lukemassani kirjallisuudessa. Aineistossani se kuitenkin esiintyy melko usein maantieteellisten nimien yhteydessä.

Se käydään kolmiossa, jota rajoittavat etelässä Vitsikkokasken Pokkuvaara, lännessä Vuosiselkä ja idässä Kuopsuvaara. (s.38)

Er wird in einem dreieckigen Gebiet geführt, das im Süden von Pokku, im Westen vom Vuosiselkä und im Osten vom Kuopsu begrenzt wird. (S.45)

5.1.3 Lainakäännös

Tämän menetelmän Bödeker ja Freese (1987, 146–147) määrittelevät Lewandowskiin⁵ nojautuen sananosa sananosalta tehdyksi käänntöksi, jossa mennään jopa yksittäisten morfeemien kääntämiseen asti. Kääntäjä voi käyttää tätä keinona selittää esim. paikannimen alkuperää. Kujamäen (1998) mukaan tämän kääntösstrategian käyttöön voi olla kaksi syytä: joko kääntäjä haluaa lukijan kiinnittävän erityistä huomiota sanan muotoon tai tämä voi olla kääntäjälle, jolla on vajavaiset tiedot kielestä tai kulttuurista, ainoa keino kääntää reaalia. Tämä saattaa kuitenkin johtaa outoihin tai jopa kohdekielellä täysin käsittämättömiin kääntöksiin. Bödeker ja Freese (1987, 146, 151) määrittelevät tämän kääntöstavan joko (onnistuessaan) minimaalisen eron kääntösstrategiaksi tai (epäonnistuessaan) substituutioksi, eli kääntäjä muuttaa lähtötekstin elementtejä niin paljon, että niiden merkityksestä ei ole juuri mitään jäljellä.

– Savon prikaatissa. Minä olen vaan jääkäri, puujalkakomppaniasta. (s.56)

»In der Brigade von Savo. Ich bin bloß Jäger, aus einer Holzbeinkompanie.« (S.66)

---

⁵ Lewandowski, Theodor 1984-1985. *Linguistisches Wörterbuch*, 3 Bde. Heidelberg.

5.1.4 Komponenttianalyttinen käänös

Komponenttianalyttisessä käänöksessä reaalia ei käännetä sinänsä kokonaan, vaan korvataan luettelemalla sen tärkeimmät tekijät. Kvantitatiivisesta näkökulmasta tässä on aina kyse lähtötekstin laajentamisesta. Semanttisesta laajentamisesta puhutaan kuitenkin vasta sitten, kun reaalia käännetään ja siihen lisätään selitys, jossa kerrotaan sanan tekijöistä. (Bödeker & Freese 1987, 147 ja 149.) Reaalian merkitys käänöksessä saattaa muuttua sitä kautta, että vain tietyt komponentit nostetaan esille ja toiset saatetaan jättää kokonaan huomiotta. (Emt. 150.)

– Viiteen vuoteen en ole muikkukukkoa nähnykkään, uskotko sie Oiva? Lihapullia tekee joskus niin perkeleesti mieli että mahaa polttee. (s.21)

»Seit fünf Jahren habe ich nicht mehr kleine Maränen in Brotteig gegessen, kannst du dir das vorstellen, Oiva? Auf Fleischklopse habe ich manchmal so verdammten Appetit, dass mir richtig der Bauch wehtut.« (S.25-26)

5.1.5 Hyponymisten suhteiden muutos

Hyponymisten suhteiden muutoksia on kolmea eri tyyppiä: hyperonymistä käänöstä, hyponymistä käänöstä ja kohyponymistä käänöstä. Hyperonymisessä käänöksessä kohdetekstissä semanttisesti yleisempi ilmaus (hyperonyymi) korvaa lähdetekstin tarkemman ilmauksen (hyponyymi) (esim. ”ruusu” muuttuu ”kukaksi”). Pois putoaa usein reaalian määrittävä tekijä. Esimerkkinä tästä on usein maantieteellisen nimen muuttuminen yleisnimitykseksi esim. Hämeenlinna → Stadt. Tämän käänöstävät määrittävät Bödeker ja Freese (1987) joko minimaalisen eron (emt. 147) tai merkitystä muuttavaksi (emt. 150) käänöstäväksi.

Kohyponymisessä käänöksessä käsite vaihtuu tarkoittamaan lähes samaa samalla merkitysentarkkuustasolla (esim. ”ruusu” muuttuu ”neilikaksi” eli kukka vaihtuu toiseen). Tätä saatetaan usein pitää kääntäjän huolimattomuutena tai virheenä, mutta se saattaa olla tahallistakin. Kohyponyminen käänös saattaa olla kääntäjän tapa tuoda tekstin maailma lähemmäksi lukijaa niin maantieteellisesti kuin historiallisestikin. Kohyponyminen käänös voi olla joko merkitystä muuttava tai substituioiva käänöstapa riippuen kyseessä olevista kohyponymeistä (Bödeker & Freese: 150,152).

Melko harvinaisessa hyponymisessä käänöksessä merkitykseltään tarkempi ilmaus korvaa epätarkemman (esim. ”kukka” muuttuu ”ruusuksi”).

5.1.6 Assosioiva käänös

Assosioiviin käänöksiin kuuluvat sellaiset käänösratkaisut, jotka keskittyvät korostetusti ilmauksen kontekstuaaliseen eli ymmärrettyyn merkitykseen eivätkä vastaa sanatasolla lähdetekstiä. Ilmauksen assosiaatiota pidetään siis sen tärkeimpänä elementtinä. (Bödeker & Freese 1987, 148.) Normaalitapauksissa

Bödeker ja Freese määrittelevät tämän ratkaisun minimaalisen eron tuottaviin käännösratkaisuihin (1987, 148). He lukevat assosioivien käännösten ryhmään kuuluvaksi myös nk. assosioivan laajennuksen, johon kuuluu kääntäjän taholta vapaasti keksittyjä lisäyksiä. Useissa tapauksissa pois jää varsinainen käännös, jonka tilalle tulee kääntäjän vapaasti keksimää kuvailua. (Bödeker & Freese 1987, 150.)

Tuollainen nainen tuskin tyytyi Anttilasta ostettuun muovisaaviin. (s.293)

Eine solche Frau würde sich beim Waschen kaum mit einer billigen Plastikschüssel begnügen. (S.229)

Assosioivassa käännöksessä voi kuitenkin olla kyse myös substituutioksi luettavasta ratkaisusta, johon liittyy usein nk. falscher Freund eli sana joka näyttää joltakin, mitä se ei ole. Tämä ”petollinen ystävä” siis houkuttelee kääntäjän tekemään virheen. Tämä virhe voi tapahtua paitsi lähde- ja kohdekielen välillä myös jo lähdekielessä, jolloin kääntäjä tulkitsee tai lukee sanan väärin. (Bödeker & Freese 1987, 152-153.)

5.1.7 Poisjätö

Kujamäen (1998, 87) mukaan poisjätö on kääntäjän ratkaisuista se, joka vaikuttaa eniten lähdetekstin tekstimaailmaan.

Monimurhaaja Siira ja Isolyömä-Sutinen oli nimetty luottovangeiksi. Se merkitsi sitä että heidät vapautettaisiin lähiaikoina. (s.13)

Man hatte Siira und Sutinen eine vorzeitige entlassung in Aussicht gestellt. (S.16)

Poisjätöä pidetään useiden käännöstieteen määritelmien mukaisesti enemmänkin tekstin ”muokkauksena” kuin kääntämisenä. Bödeker ja Freese (1987, 153) laskevat poisjätön täydellisen muutoksen aiheuttavaksi toimintatavaksi.

6 TUTKIMUSAINEISTO

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistonani olevaa Arto Paasilinnan kirjaa *Hirtettyjen kettujen metsä*. Aloitan kirjailijan ja hänen tuotantonsa esittelystä. Tämän jälkeen selitän, miksi valitsin juuri tämän kirjan ja annan selvityksen kirjan juonesta. Tarkastelen tämän jälkeen reaalioiden roolia kirjassa ja lopuksi selvitän, millaisia arvosteluja kirja ja sen käännös ovat saaneet.

6.1 KIRJAILIJA ARTO PAASILINNA

Arto Paasilinna syntyi 20.4.1942 Kittilässä. Hänen lapsuutensa ei ollut mitenkään erityisen huoleton, sillä hän vietti elämänsä seitsemän ensimmäistä vuotta jatkosodan jaloissa evakossa. Tämän lisäksi hänen isänsä kuoli pian perheen vihdoon asetuttua asumaan Tervolaan. Mahdollisesti tästä johtuen Paasilinna ei koskaan aikonut humoristiksi ja tarjosikin ensimmäisenä romaaninaan kustantajalle ankeaa työläisromaanina, jota ei koskaan julkaistu. (Rasilainen, 2005.)

Paasilinna toimi 1970-luvulla toimittajana, ja puiseviin teksteihin kyllästyneenä hän halusi ”jotakin rankempaa, älykkäämpää ja hauskeempaa” (Rasilainen, 2005). Tältä pohjalta hän kirjoitti ensimmäisen romaaninsa *Operaatio Finlandian* (1972), joka on humoristinen kertomus Suomen ja Ruotsin välisestä sodasta. Tätä seurasivat *Paratiisisaaren vangit* (1974) ja vuonna 1975 hänen läpimurtoteoksensa *Jäniksen vuosi*. (Rasilainen, 2005.) Tähän mennessä Paasilinna on kirjoittanut 32 romaania.

6.2 MENESTYS KOTONA JA ULKOMAILLA

Vaikka Paasilinna onkin kirjoittanut suuren määrän kirjoja (keskimäärin yhden vuodessa), hänen suosionsa ei ole ainakaan hiipumaan päin, ei ainakaan kun tarkastelee hänen muutaman edellisen romaaninsa myyntilukuja: vuonna 2000 julkaistua *Ihmiskunnan loppulaukka* -teosta myytiin vuonna 2000 ja 2001 yhteensä 126 000 kappaletta, ja se oli vuonna 2001 myydyin kotimainen kaunokirja. Vuonna 2001 ilmestynyttä *Kymmenen riivinrautaa* -teosta myytiin vuosina 2001 ja 2002 yhteensä 120 900 kappaletta, vuonna 2003 julkaistua *Liikemies Liljeroosin ilmalaivat* -romaanina myytiin vuosina 2003 ja 2004 yhteensä 96 600 kappaletta, ja vuonna 2004 ilmestynyttä *Tohelo suojelusenkeli* -kirjaa

myytiin vuoden 2004 aikana 95 600 kappaletta. Vuonna 2005 ilmestynyttä, kirjoitushetkellä uusinta kirjaa, *Suomalaista kärsäkirjaa* myytiin ilmestymisvuotenaan 74 200 kappaletta. (Suomen Kustannusyhdistys ry.)

Kuten mainittu, Arto Paasilinna on varsin tuottelias kirjailija, ja hänen kirjojaan on tähän mennessä käännetty ainakin kahteenkymmeneen kieleen, mukaan luettuna saksaan, ranskaan, italiaan, Englantiin ja Japaniin.

Paasilinna on saanut tästä veijariromaaniksikin kutsutusta hieman synkeän humoristisesta tyylistään tunnustusta ulkomailla myös palkintojen muodossa: hänelle myönnettiin vuonna 1994 *Jäniksen vuodesta* ranskalainen Air Inter -kirjallisuuspalkinto ja samana vuonna vielä Giuseppe Acerbi -kirjallisuuspalkinto. Paasilinnan läpimurto saksalaisilla kirja markkinoilla onnistui vasta muutama vuosi sitten, mutta käännöksiä on ilmestynyt alkuvaikeuksien jälkeen tihenevään tahtiin. (Uhlmann 2000, 323.)

6.3 HIRTETTYJEN KETTUJEN METSÄ

Hirtettyjen kettujen metsä ilmestyi vuonna 1983, ja se sai osakseen saman lämpimän vastaanoton kuin Paasilinnan aikaisemmatkin kirjat. Kirja kuuluu eräisiin Paasilinnan suosituimmista, ja siitä tehtiin vuonna 1986 elokuva, jonka ohjasi ja käsikirjoitti Jouko Suikkari. Regine Pirschelin saksankielinen käännös *Im Wald der gehenkten Füchse* ilmestyi vuonna 2000. Syy, miksi valitsin Paasilinnan tuotannosta juuri tämän kirjan, on että kirja sisältää paljon tutkittavia reaalisia asioita ja siitä ei Tampereen yliopistossa ole tietääkseni tehty muuta tutkimusta. Paasilinnaa on kuitenkin tutkinut mm. Toni Natunen vuoden 2003 pro gradu -tutkielmassaan.

6.3.1 Kirjan juoni

Vehmersalmelainen roisto, Oiva Juntunen, on 36 kultakilon onnellinen omistaja. Onnea varjostaa kuitenkin Juntusen rikoskumppaneiden uhkaava vapautuminen vankilasta. Juntusella ei nimittäin ole aikomustakaan jakaa saalista heidän kanssaan. Välttääkseen saaliin jakamisen ja mahdolliset väkivaltaisuuksiin johtavat kohtaamiset entisten kumppaniensa kanssa Oiva päättää ottaa kultansa ja lähteä Lappiin piileskelemään.

Oivan ollessa kurjimmillaan Lapin erämaassa ilman ruokaa ja suojaan vain kultakilot lohtunaan hänet löytää sotaharjoituksissa mukana oleva komppania. Asiasta ilmoitetaan kaoottista sotaharjoitusta johtavalle majuri Sulo Armas Remekselle, joka päättää etsiä harjoitusten päätyttyä Oivan käsiinsä. Sulolla on nimittäin virkavapaata, jonka hän sai helposti viinaanmenevyytensä ja väkivaltaisuuksiensa takia.

Remes ja Juntunen päättävät alkutunnustelujen jälkeen alkaa asuttaa yhdessä hylättyä tukkikämppeä ja huuhtoa kultaa. Myöhemmin seuraa dramaattinen välien

selvittely, kun Remekselle selviää, että Juntusella onkin jo kultaa omasta takaa. Kultavarannoilla mökkiä kunnostetaan. Ostetaan ruokaa, tapetteja, televisio ja stereot. Eräänä iltana kämpälle eksyy karkumatkalla oleva kolttaeukko Naska kissansa Jermakin kanssa. Naska aiottiin laittaa vanhainkotiin, mutta hänellä oli muita suunnitelmia. Näin kämpä saa itselleen emännän.

Juntusella ja Remeksellä on kuitenkin tekemisen puutetta, nyt kun kullanhuuhtomiseenkaan ei ole mitään syytä. He päättävät aloittaa kettujen ansastamisen. Puuhassa on kuitenkin paljon aikaa odotella, ja miehiä alkaa vaivata naisenkaipuu. Remes tilaa kämpälle kaksi tukholmalaista ilotyttöä, Agnetan ja Cristinen. Muutaman ilontäyteen viikon jälkeen työt haluavat kuitenkin palata sivistyksen pariin. Pian ilotyttöjen lähtemisen jälkeen Naska ja Jermakki kuolevat. Hautajaisten jälkeen saapuu Juntusen rikoskumppani kolkuttamaan kämpän oveen, mutta korvauksesta päästään pienen kovistelun jälkeen sopuratkaisuun. Rikoskumppanin ilo jää kuitenkin lyhyeksi, sillä hän harhautuu kettuja varten tehdylle ansapolulle, hirtettyjen kettujen metsään, ja kuolee ketunansa. Nyt kun miehet ovat kahden kämpässä ja ulkopuolista uhkaa ei enää ole, päättävät Juntunen ja Remes palata takaisin entisiin elämiinsä: Remes majuriksi ja Juntunen roistoksi.

6.3.2 *Reaalioiden rooli*

Paasilinna käyttää kirjoissaan runsaasti reaaliota, ja *Hirtettyjen kettujen metsä* ei ole tässä suhteessa poikkeus. Erityisen runsaasti kirja sisältää maantieteellisiä reaaliota (53 kappaletta). Myös tuotemerkkejä on käytetty paljon (27 kappaletta). Käyttämällä runsaasti maantieteellisiä reaaliota Paasilinna luo hyvin tarkan kuvan siitä alueesta, jossa toiminta tapahtuu. Käyttämällä kerronnassa jatkuvasti erilaisten vaarojen ja tunteiden nimiä hän ikään kuin pitää lukijan kartalla.

Tuotemerkkejä käyttämällä hän haluaa antaa lukijalle mahdollisuuden kuvitella tarkalleen kaikki paketit ja pakkaukset, joita kerronnassa käytetään. Paasilinna käyttää tuotemerkkejä myös kuvaamaan esimerkiksi majuri Remeksen huolellisuutta muonittajana. Hänelle ei esimerkiksi kelpaa ihan mikä tahansa margariini, vaan sen on oltava Leipojan Mildaa.

Kolmantena suurena ryhmänä mainittakoon erityisesti Lappiin liittyvät reaaliat, kuten kelohonka, peski ja nili (15 kappaletta). Näitä Paasilinna on käyttänyt antamaan monelle suomalaisellekin eksoottista väriä tekstiin.

6.3.3 *Kirjan lukijakunta ja kirjan saama arvostelu*

On aiheellista olettaa, että kirjan keskieurooppalainen lukijakunta koostuu pääasiassa lukijoista, jotka haluavat tietää enemmän Suomesta ja ovat kiinnostuneita Suomesta ja sen kulttuurista. On myös mahdollista, että näillä lukijoilla on jo jotakin tietoa Suomesta etukäteen. Kirjoista saatetaan olla kiinnostuneita puhtaasti niiden eksoottisuudenkin vuoksi, vähän samaan tapaan

kuin monet keskieurooppalaiset käyvät katsomassa Kaurismäen elokuvia kokeakseen jotakin uutta ja erilaista.

Hirtettyjen kettujen metsää pidetään Paasilinnan kirjoista keskivertona (Amascoren pisteet 65%. Amascore analysoi n. 4 milj. asiakasarvostelua). Kirjaa pidetään yleisesti helppolukuisena, tosin joissakin arvosteluissa liiankin heppoisena (www.amazon.de). Erityisesti kirjan loppua, jossa hahmot vain yksinkertaisesti lähtevät omille teilleen, pidetään liian helppona ratkaisuna (Merz 2001, 322). Ainoassa käsiini saamassani kirjan käännöksen arvostelussa käännöstä kuvaillaan varsinkin alussa hieman huteraksi ja joissakin kohdissa liian tarkaksi ja selittäväksi. Tämä tietenkin vaikeuttaa luettavuutta, mutta kokonaisuutena käännöstä pidettiin onnistuneena ja miellyttävänä. (Merz 2001, 321.)

7 REAALIAT TUTKIMUSAINEISTOSSA JA NIIDEN KÄÄNNÖSRATKAISUT

Tässä luvussa kertaan ensin tutkimukseni tavoitteet. Tämän jälkeen selostan käytettyä tutkimusmenetelmää ja annan lisätietoja analyysiosiota varten. Analyysiosan jälkeen, luvussa 7.4, seuraa analyysin viimeinen vaihe, tulosten yhteenveto. Tähän tarkoitukseen esimerkit lasketaan yhteen käytettyjen käännostapojen mukaan. Tähän on sisällytetty myös analyysistä puuttuvat toistot. Lukujen tarkoituksena on antaa kuva erilaisten käännostapojen jakautumisesta. Luvut antavat myös viitteitä siitä, millaista kokonaiskäännösstrategiaa kääntäjä on käyttänyt.

7.1 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Tutkimusaineiston analyysin perusteella esitellään erilaisia käännostapojen ratkaisuja, joita Regine Pirschel on tehnyt kääntäessään Arto Paasilinnan *Hirtettyjen kettujen metsää* saksaksi. Luvussa 5 esitellyt käännostavat toimivat pohjana erilaisten käännostapojen analysoinnissa. Pohdin työssäni, onko Pirschel pyrkinyt ratkaisuihinsa noudattamaan jotakin laajempaa käännostapojen strategiaa, esim. kotouttamista tai vieraannuttamista. Kujamäen (1998,14) mukaan yksittäisen käännostapojen, tässä tapauksessa reaalioiden kääntämisen avulla, onkin mahdollista tehdä johtopäätöksiä koko teoksen kattavasta käännostapojen menetelmästä.

Tutkin analyysin tulosten perusteella synnyttävätkö kääntäjän ratkaisut kotouttavan vai vieraannuttavan vaikutelman lähtökulttuurista. Toivon saavani analyysin avulla lisätietoja siitä, millä tavoin kääntäjän tekemät yksittäiset ratkaisut vaikuttavat teoksen antamaan kokonaiskuvaan. Vahvan referentiellin ominaisuutensa vuoksi reaaliat vaikuttavat voimakkaasti tekstimaailman kulttuurilliseen, maantieteelliseen ja ajalliseen luomiseen. Reaaliat sopivat tarkastelun kohteeksi myös siksi, että ne avaavat suoraan mahdollisuuden tutkia tekstin kotouttavia ja vieraannuttavia ominaisuuksia. (Kujamäki 1998, 14.)

7.2 TUTKIMUSMENETELMÄ

Valittuani aineistoni ja tarkennettuani siitä tutkittavan asian aloin käydä läpi ensin suomenkielistä teosta, *Hirtettyjen kettujen metsää*, löytääkseni kaikki mahdolliset reaaliat. Tämän jälkeen kävin läpi saksankielisen teoksen *Im Wald der gehenkten Füchse* ja etsin sieltä vastaavat kohdat. Reaalioiden löytämistä hidasti tietenkin se, että oman kulttuurinsa reaaliota suhteessa toiseen on vaikea havaita. Tässä auttoi tietenkin molempien kulttuurien vahva tuntemus. Päädyin lopulta siihen, että etsin suomenkielisestä aineistosta kaikki edes hieman reaaliaa muistuttavat sanat ja ilmaukset ja karsin niitä sitä mukaa kun kävin läpi saksankielistä aineistoa ja näin, miten kääntäjä oli toiminut.

Tällä tavoin toimin esimerkiksi sotilaallisten ilmausten yhteydessä. Vasta tutkittuani asiaa tarkemmin ja vertailtuani Suomen ja Saksan sotilasjärjestelmiä totesin, että esim. sotilasarvoja ei tässä yhteydessä kannata luokitella reaalioksi, koska järjestelmät ovat lähes identtiset. Samoin toimin joidenkin hallintoon ja politiikkaan liittyvien mahdollisten reaalioiden kohdalla.

Luokittelen tekstistä löytämäni reaaliat niiden käännostapojen perusteella. Jaottelu on sama kuin luvussa 5. Jaottelun ongelmana on se, että monet kääntäjän tekemät ratkaisut olisivat sopineet kahteen tai useampaan kategoriaan, mutta olen tehnyt mielestäni perusteltuja ratkaisuja sijoittaessani esimerkin aina vain yhteen kategoriaan. Mahdolliset perustelut löytyvät kunkin esimerkin kohdalta.

Analyysin alalukujen sisällä esimerkit käsitellään johdonmukaisuuden vuoksi sivunumeroiden mukaisessa järjestyksessä. Suomalaisten esimerkkien sivunumerot ilmaistaan lyhenteellä s. (sivu) ja saksalaisten lyhenteellä S. (Seite).

Luokittelun jälkeen reaalioiden käännöksiä analysoidaan. Analyysissä kiinnitetään huomioita myös käännöksen toimivuuteen. Analysoinnissa otetaan huomioon kontekstin sisältämä informaatio sekä mahdollinen lisätiedon antaminen. Olen kuitenkin tiedostanut myös sen, että en ole itse kirjan tai sen käännöksen keskivertolukija mm. koulutustaustani vuoksi. Tämän lisäksi vaikuttavat myös lukemisen syy, eli en lue kirjoja ensisijaisesti, koska olen kiinnostunut Paasilinnasta tai Suomesta, vaan koska teen niistä tutkimusta. Minulla on myös tavallisesta lukijasta poiketen mahdollisuus lukea molemmat kirjat. Luokittelen lähes kaikki aineiston reaaliat. Olen kuitenkin jättänyt joitakin päällekkäisyyksiä ja toistoja pois analyysistä. Tarkoitukseni on ollut kerätä kuhunkin kategoriaan mielenkiintoisia esimerkkejä.

Tutkimuksessa käytetty deskriptiivinen tutkimusmenetelmä soveltuu erityisen hyvin kuvaamaan käytettyjä käännostapoja valmiissa käänöksessä.

7.3 KÄYTETYT KÄÄNNÖSRATKAISUT

Esimerkkien selityksissä käytetyt sanakirjojen lyhenteet tarkoittavat seuraavaa: NS viittaa Nykysuomen Sanakirjaan vuodelta 1980, joka on luonteeltaan kielen

kattava perussanakirja; GSSS viittaa Gummeruksen suureen suomenkielen sanakirjaan vuodelta 2004, jonka valitsin vertailukohtaksi ja täydentämään Nykysuomen Sanakirjaa; ja DUW viittaa Duden Universal Wörterbuchiin vuodelta 2003, joka on myös perussanakirja. Muihin tässä osiossa käyttämiini täydentäviini sanakirjoihin olen viitannut sanakirjan nimellä (Saksalais-suomalainen sotilassanasto, Sotilasslangin sanakirja, Ruokasanakirja). Olen käyttänyt myös internetistä löytyvän vapaan tietosanakirjan, Wikipedian, suomalaista ja saksalaista versiota. Viitataan Wikipedian erikielisiin versioihin lisäämällä Wikipedia-viitteen perään joko lyhenteen fi tai de. Tarkat URL:it lukemiini sivuihin löytyvät lähdeluettelosta. Esimerkeissä olevat alleviivaukset ovat omia lisäyksiäni.

7.3.1 Funktionaalinen vastine

Hän toimitti heille tuoreita pornojulkaisuja, savukkeita, suklaata ja piparkakkuja. (s.12)

Er versorgte sie mit neuen Pornozeitschriften, Zigaretten, Schokolade und Pfefferkuchen. (S.15)

Tässä esimerkissä vastaavuus löytyy ehkä juuri reaalian sijasta kulttuurista (syödään varsinkin jouluna, viedään tuliainena) sekä valmistusaineista, mutta ero löytyy pipareiden kovuudesta. Saksalaiset piparkakut ovat yleensä aika paksuja ja pehmeitä (DUW:n mukaan kyse on nimenomaan kakkumaisesta leivonnaisesta), kun taas suomalaiset piparkakut ovat kovia (GSSS), siis keksimäisiä. Pirschel olisikin mielestäni yhtä hyvin voinut kääntää piparit kekseiksi (Kekse), sillä pipareiden viemisen ajankohdaksi ei ole määritelty erityisesti joulua.

Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä poronkäristystä ja naukkaamassa ryyppyä koskenkorvaa. (s.38)

Im Hotel am Pallastunturi könnte er Renntierragout essen und sich dazu ein paar Koskenkorva genehmigen. (S.45)

Poronkäristys on GSSS:n mukaan suikaloidusta poronlihasta ja siansilavasta käristämällä tehty ruoka, joka syödään kastikkeen tapaan yleensä perunoiden kanssa. *Ragout* on DUW:n mukaan ruoka, joka on tehty pienistä lihapaloista maustetussa kastikkeessa. Poronkäristystä pidetään Suomessa nimenomaan Lapissa syötävänä ruokana ja siksi hieman eksoottisena ja hienona. Suomen ulkopuolella taas pororuuat ovat saaneet maineen perisuomalaisena ruokana.

Puolen tunnin kuluttua terävän pään pöydälle katettiin mojova illallinen: käristettyä kinkkua, suolakurkkuja, hillosipuleita, punajuurta, muutamia höyryäviä braatwurstoja ja rasia Jalostajan perunasalaattia. (s.69)

Eine halbe Stunde später tischte er ein üppiges Abendessen auf: gerösteten Schinken, Salzgurken, eingelegte Zwiebeln, rote Bete, ein paar dampfende Bratwürste und ein Glas Kartoffelsalat. (S.82)

GSSS:n mukaan rasia on pienehkö, kannellinen astia. Perunasalaatti myydään Suomessa yleensä nk. pöytärasioissa, jotka ovat joko läpinäkyvää tai valkoista muovia. Saksassa perunasalaatti myydään yleensä lasipurkissa.

Naska kaateli kahvia kuppeihin, käski kastamaan pullaa ja ottamaan juustoa. (s.126)

Naska schenkte ein und forderte die Gäste auf, sich vom Kuchen und vom Käse zu bedienen. (S.145)

NS:n mukaan pulla on kahvileiväksi vehnä jauhoista valmistettu leipä. Ruokasanakirjan mukaan pulla on vehnä jauhoista leivotun ja hiivalla kohotetun kahvileivän yleisnimitys. Kyseessä on periaatteessa hyponymisten suhteiden muutos (kohyponyminen käänös), mutta koska suomessa kahvi ja pulla muodostavat samanlaisen parin kuin saksassa *Kaffee und Kuchen*, on kyseessä funktionaalinen vastine. Eli Vermeerin ja Witten (1990) scenes and frames -mallin mukaan, frame *kahvia ja pullaa* herättää suomalaisessa lukijassa saman scenen kuin frame *Kaffee und Kuchen* keskieuropalaisessa lukijassa. (Ks. 2.3.)

Poliisi Hurskainen oli käynyt Hyvinkäällä keskikoulun, ja sen suomalla kielitaidolla hän kykeni selvittämään, etteivät naiset olleet järin siveitä. (s.205)

Polizist Hurskainen hatte in Hyvinkää die Mittelschule besucht, und mit Hilfe seiner bescheidenen Sprachkenntnisse konnte er so viel herausbekommen, dass die Frauen nicht sehr tugendhaft waren. (S.232)

Ennen vuonna 1970 tehtyä peruskoulu-uudistusta Suomessa käytiin ensin kansakoulu (luokat 1–4), jonka jälkeen haettiin kahdeksanvuotiseen oppikouluun. Oppikoulu jakautui keskikouluun (luokat 5–9) ja lukioon (luokat 10–13). Saksan kolmiosaisen koulujärjestelmän mukaan *Primärstufen* (luokat 1–4) jälkeen oppilas siirtyy joko *Hauptschuleen*, *Realschuleen* tai *Gymnasiumiin*. *Realschule* käsittää luokat 5–9 ja on vanhalta nimeltään *Mittelschule* (vuoteen 1964 asti). Koska keskikoulu on osa vanhaa koulujärjestelmää, on järkevää valita myös saksalaisesta järjestelmästä vanhempi sana. *Realschulen*, toisin kuin *Gymnasiumin*, on tarkoitus valmistaa oppilas tuleviin ammatillisiin opintoihin, ja opetus on näin ollen käytännön läheistä. *Hauptschule* valmistaa oppilaat opiskelamaan jatkossa käsityöammatteja ja teollisuusalan ammatteja, ja opetus on

erittäin käytännönläheistä sisältäen useita työharjoittelujaksoja. *Gymnasium* on Suomen lukiota vastaava koulu ja valmistaa yleissivistävällä ja teoreettispainotteisella opetuksellaan oppilaat jatko-opiskeluun esim. yliopistossa. On siis todennäköistä, että poliisi kävisi näistä kolmesta koulusta juuri *Realschulen*. (Wikipedia fi ja de.)

7.3.2 Suora lainaus

Olen jakanut tämän luvun vielä alalukuihin pelkkä suora lainaus, parafraasoiva käännös, osakäännös ja erisnimiosan lainaus, jonka yhteydessä tarkastellaan vielä tarkemmin maantieteellisten reaalioiden kääntämiseen käytettyjä ratkaisuja.

7.3.2.1 Pelkkä suora lainaus

Kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa hän vieraili Långholmenissa, ja silloinkin tapaamiset olivat lyhyitä. (s.12)

Nach Långholmen kam er dann nur noch ein- oder zweimal im Monat, und selbst dann waren die Treffen sehr kurz. (S.16)

Tässä kohtaa ei olisi ollut tarpeenkaan mainita vankilasta, sillä on aiemmin luetun perusteella selvää, että Juntunen menee tapaamaan vankilassa istuvia rikostovereitaan.

– Hanki luukku jostakin, ja tavataan huomenna aamulla vaikka kymmeneltä siinä kapakassa Slussenilla, mikä se nyt on. (s.17)

»such dir irgendwo eine Bleibe, und morgen früh, sagen wir um zehn, treffen wir uns in dieser Kneipe bei Slussen, du weißt schon.« (S.20)

Lukijalle jää epäselväksi onko kyseessä katu, tori vai kenties jokin rakennus.

– Jos sais vielä joskus ajaa kolmosen ratikalla Kalliosta Kauppatorille... (s.21)

»Wenn man doch noch einmal mit der Linie drei von Kallio zum Markt am Hafen fahren könnte, --« (S.26)

Tämäkään suora lainaus ei välttämättä avaudu saksalaiselle lukijalle. Toisaalta lainauksen selittäminen, esim. *vom Stadtteil Kallio*, ei sovi tähän puheenvuoroon, sillä sekä puhuja että kuuntelija tietävät varmasti mikä Kallio on.

Pari Drakenia vongahti komentoteltan yli. (s.38)

Zwei Draken heulten über das Kommandozelt hinweg. (S.45)

Drakenit eivät varmaankaan ole tuttuja saksalaisille, mutta lukija pystyy päättämään, että kyse on hävittäjistä sen perusteella, millaisessa tilanteessa ollaan ja millaisen äänen nämä kappaleet päästävät sekä tietenkin siitä, miten niihin reagoidaan (ihmiset suojautuvat poteroihin).

Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä poronkärjistystä ja naukkaamassa ryypyt koskenkorvaa. (s.38)

Im Hotel am Pallastunturi könnte er Renntierragout essen und sich dazu ein paar Koskenkorva genehmigen. (S.45)

Koskenkorva on suomalainen väkiviina, joka on ehkä tuttu joillekin Suomesta kiinnostuneille lukijoille, mutta lisätty selitys (*Koskenkorva-Schnaps*) olisi tehnyt asian ainakin kaikille selväksi.

Pääosa pataljoonasta sijoitetaan Puljun Kiimatievojen maastoon, jonne kaivaudutaan ja valmistaudutaan taisteluun. (s.38–39)

Der Hauptteil des Batallions wird in das Gelände der Kiimatievot bei Pulju verlegt, wo er ebenfalls Stellung bezieht und sich auf den Kampf vorbereitet. (S.46)

Tieva on NS:n mukaan hiekkaharjanne, kumpu tai harju pohjois-Suomessa. *Tievot* olisi voinut kääntää myös *Hügeln* tai *Sandhügeln* ja tehdä käännöksestä osakäännöksen *Kiimahügeln*. Tämä olisi antanut lukijalle jonkinlaisen kuvan siitä millaisesta pinnanmuodosta on kyse.

Illalla saatiin kosketus vihreisiin eli Pohjois-Atlantin liiton kypäräpäisiin sotilaisiin Vuossiselän maastossa. (s.40)

Gegen Abend kam es im Gelände am Vuossiselkä zur Feindberührung mit den Grünen, also den behelmten »Soldaten der Nato«. (S.48)

Selkä on NS:n mukaan pitkä ja usein loiva maankohouma tai selänne. Selänne on pitkä ja kapea maankohouma. Vuossiselän olisi voinut kääntää myös *Vuossirücken*, jolloin käännöksestä olisi taas selvinnyt kyseessä oleva pinnanmuoto. *Rücken* on DUW:n mukaan pitkä, pyöreä maaston kohouma.

Se voisi pyytää riistaa, ja pitäisi kai jonkinmoinen kotakin rakennuttaa. (s.54)

Der Mann könnte Wild erlegen, und man müsste wohl auch eine Art Kota errichten. (S.63)

Kota on GSSS:n mukaan saamelaistelulta, joka rakennetaan kekomaisesti ristiin asetettavista ja kankaalla tai tuohilla peitetyistä riu'uista. Muita kuvaavia sanoja olisi mielestäni eräänlainen tiipii tai telta. Pirschel olisi voinut joko kääntää reaalian lähimmällä vastaavalla ja lisätä siihen vielä tarkennuksen (*Lappenzelt*) tai lainata reaalian suoraan, mutta lisätä siihen selityksen (*Kota-Zelt*). Nyt jää lukijan selvitettäväksi, mikä pitäisi rakennuttaa.

Tämä talvinen kaamos oli yhtämittaista sinistä hämää, yksinäisyyttä, ajattomuutta. (s.179)

Dieses winterliche Kaamos war eine ständige blaue Dämmerung, es strahlte Einsamkeit und Zeitlosigkeit aus. (S.204)

GSSS:n mukaan kaamos on auringoton aika pohjoisessa sydäntalvella. Kaamos ei käsitteenä ole välttämättä kaikille keskieurooppalaisille selvä, mutta lauseesta löytyy niin paljon selittäviä tekijöitä (talvinen, hämärä), että asia selviää siitä.

Korvat punaisina majuri Remes muisteli kuinka hän oli Pohjanhovista soitellut Tukholmaan Stickanille. (s.188)

Mit roten Ohren errinerte er sich, wie er aus dem Pohjanhovi bei Stickan in Stockholm angerufen hatte. (S.213)

Lukija tietää, että majuri Remes oli soittanut Stickanille ollessaan hotellissa, joten Pohjanhovia ei tarvitse selittää. Lukijan on siis mahdollista päätellä kontekstista, että kyseessä on hotelli.

Remes soittaa joskus valkoista flyygeliä ja tarjoilee rapukesteissään pomeranssiviinaa koskenkorvan sijasta. (s.239)

Remes spilete manchmal auf einem weißen Flügel und kredenzte beim alljährlichen Krebsessen Pomeranzenschnaps anstelle des üblichen Koskenkorva. (S.269)

Mikäli kääntäjä olisi selittänyt Koskenkorvan aiemmin (ks. tämän alaluvun neljäs esimerkki), tässäkin ei olisi tarvetta selitykselle. Toisaalta lukija osaa kyllä kontekstista päätellä, että kyseessä on jokin väkiviina, jos sen tilalla voi tarjoilla pomeranssiviinaa.

7.3.2.2 Parafrasoiva käännös

Oiva Juntunen oli hoikanpuoleinen, kolmenkymmenen ikäinen poikamies, syntyisin Vehmersalmelta Savosta. (s.7)

Oiva Juntunen war schlank, etwa dreißig Jahre alt und Junggeselle, er stammte aus Vehmersalmi in der Provinz Savo. (S.9)

Provinz-selvennyksen lisääminen ei ollut aivan välttämätöntä, sillä asiayhteydestä on pääteltävissä, että kyseessä on jokin alue, jolla Vehmersalmi sijaitsee. Lisäys tekee kuitenkin selväksi, että kyse on maakunnasta.

Seutulassa Oiva Juntunen soitti Tukholmaan ruotsalaiselle roistoystävälleen Stickanille, joka lähetti rahaa. (s.24)

Auf dem Helsinki-er Flughafen Seutula angekommen, rief er seinen schwedischen Freund Stickan an, und der versprach, ihm Geld zu schicken. (S.29)

Tässä yhteydessä selitys on tarpeen, sillä kaikki käännöksen lukijat eivät varmasti tiedä, että Helsinki-Vantaan lentokenttää kutsutaan myös nimellä Seutula.

Potsuraisvaaran kautta tunkeuduttiin yötä myöten Juha-Vainaan Maahan, jossa venäläiset jurottivat asemassa. (s.41)

Über den Potsurainen drang man in der Nacht in das Juha-Vainaan-Maa ein, das »Land des Toten Juha«, wo die »Russen« in ihren Stellungen hockten. (S.49)

Tämä selitys kertoo lukijalle, että kyseessä on jokin alue ja valottaa samalla alueen nimen tarkoitusta. Nimen selittäminen on jatkon kannalta välttämätöntä, sillä kirjassa puhutaan myöhemmin Juha-Vainaan-Maasta nimensä perusteella sopivana hautapaikkana.

Tosiasiassa hän ei ollut koskaan aikaisemmin kaivanut kultaa, olipahan vaan joskus nähnyt Helsingin Seurasaarella ulkomuseoon tuodun kultarännin ja rakensi nyt itselleen samanlaisen. (s.75)

In Wahrheit hatte er nie zuvor nach Gold gegraben, sondern lediglich früher einmal bei einem Besuch im Helsinki-er Freiluftmuseum Seurasaari eine Goldrinne gesehen, die er jetzt nachbaute. (S.88)

Helsingin edustalla olevan saaren nimi on Seurasaari, ja siellä sijaitsee ulkomuseo. Saksannoksesta saa kuvan, että Helsingissä on Seurasaari niminen ulkomuseo. Lukijalle ei selviä, että kyseessä on erillinen saari ja että saarella on

muutakin kuin ulkomuseo (Seurasaaresta löytyy mm. uimala, luonnonsuojelualue, ulkoilupuisto, kesäravintola, kirkko ja kyykkäkenttä). Vaihtoehto käytetylle käännökselle voisi olla *im Freiluftmuseum auf der Helsinkier Insel Seurasaari*. Tästä käännöksestä käy ilmi, että Seurasaari on saari ja sillä sijaitsee (mm.) ulkomuseo.

Hänen seurueeseensa kuului vanhainkodin sairasosaston osastonhoitaja Sinikka Hannuksela, Lapin Kansan toimittaja Eevertti Tulppio, joka käytti pakinoissaan nimimerkkiä ”Ewerdy”, ja Oulun yliopiston matkusteleuva perinnetutkija Sakari Puoli-Tiitto. (s.125)

Sie bestand aus der Stationsschwester Sinikka Hannuksela von der Krankenstation des Altersheims, dem Redakteur Eevertti Tulppio von der Regionalzeitung Lapin Kansa, der für seine Kolumnen das Pseudonym »Ewerdy« benutzte, und dem reisenden Brauchtumsforscher Sakari Puoli-Tiitto von der Universität Oulu. (S.143–144)

Saksankielinen lukija voisi asiayhteydestä päätellä, että Lapin Kansa on sanomalehti, mutta lisäys tekee asian selväksi. Lisäys ei muutenkaan vaikeuta tekstin lukemista.

Uutislähetyksen lopussa haastateltiin Suomen Ladun retkeilyjaoston toiminnanjohtajaa, joka terotti kansalaisten mieliin, ettei tunturiin koskaan pidä lähteä yksin eikä ilman asiaan kuuluvaa varustusta. (s.149)

Am Ende der Nachrichtensendung brachte man ein Interview mit dem Geschäftsführer der Tourismusabteilung von Suomen Latu, dem nationalen Verband zur Förderung des Skilanglaufs. Der Mann schärfte den Bürger ein, niemals allein und ohne entsprechende Ausrüstung in die Fjälls zu gehen. (S.170)

Suomen Latu on ulkoilijoiden, retkeilijöiden ja terveysliikkujien keskusjärjestö (Suomen Latu), joten selitys, että Suomen Latu olisi kansallinen hiihdon edistämisyjärjestö, on hieman väärä. Tarkempi selitys olisi ollut *von Suomen Latu, dem Zentralverband zur Förderung des Sports im Freien*. Kaiken kaikkiaan, selitys vaikuttaa pitkältä ja hankalalta keskellä lausetta. Sellainen on kuitenkin tarpeen, sillä saksalaisella lukijalla ei ole mitään tapaa päätellä, mistä on kyse.

7.3.2.3 Osakäännös

Pataljoonan pääosien olisi heti ryhdyttävä toimeen hyökkäykseen Vuossijänkän suuntaan. (s.40)

Die Hauptteile des Batallions sollten sofort mit dem offenen Angriff in breiter Front in Richtung Vuossisumpf beginnen. (S.47)

Jänkä on NS:n mukaan aava neva tai letto. *Neva* on märkä, puuton ja pensaaton, yleensä rahkasammalta kasvava suotyyppi. *Letto* on puuton, paksaturpeinen, rehevä ja vetinen suotyyppi. (Wikipedia fi.) DUW määrittelee *Sumpfin* märäksi maastoksi, jossa on seisovaa vettä. Vaikka käännös on onnistunut siinä mielessä, että se kertoo lukijalle että on kyse suosta, se jättää kuitenkin avoimeksi, minkä tyyppisestä suosta on kyse (eli vetisestä ja puuttomasta). Jänkän ja *Sumpfin* välillä on tapahtunut hyponymisten suhteiden muutos, sillä jänkä on tietty suotyyppi johon nähden suomen suo-sanaa vastaava *Sumpf* on yläkäsite.

Ja hänkin oli siviilimies, joka oli tavattu Potsuraisvaaran maastosta, Kuopsuojan latvoilta läheltä Potsuraisjärveä. (s.42)

Es handelte sich um einen Zivilisten, den man im Gelände am Berg Potsurainen, am Unterlauf des Kuopsubaches nahe des Potsuraissees, angetroffen hatte. (S.50)

Sekä Kuopsuoja että Potsuraisjärvi on käännetty osakäännöksellä, mikä on tässä tapauksessa hyvä ratkaisu, sillä se antaa lukijalle tietoa alueen maantieteestä.

Oiva Juntunen tarkasteli edessään aukeavaa ääretöntä Kuopsuvuomaa. (s.62)

Oiva Juntunen betrachtete das endlose Kuopsumoor, das vor ihm lag. (S.74)

Vuoma on NS:n mukaan puuton suo tai aapa. *Aapa* on keskeltä reunoja alempana oleva suoyhdistymätyyppi, joka on keskeltä neva/letto ja reunoiltaan korpi/räme. *Moor* on DUW:n mukaan *Sumpfin* tapainen maasto, jolla on pehmeä, sienimäinen pohja. *Moorilla* kasvaa sammalta, ja sen reunoilla saattaa olla puita (Wikipedia de). Käännös ajaa asiansa eli kertoo lukijalle, millainen maasto on kyseessä kuitenkin jarruttamatta kerrontaa.

Ne vyöryvät lännestä Kölivuoriston yli Narvikin rataa pitkin, Ruotsin läpi, ja toisaalta Skibotnin kautta Käsivarteen, ja sitä rataa sitten tänne. (s.111)

Sie dringen von Westen her über das Köligebirge ein, anschließend geht es entlang der Narviker Bahnstrecke und durch Schweden, über Skibotten an den >Arm< und dann hierher. (S.128)

Kölivuoristo tunnetaan nykyään suomeksi nimellä *Skandit* (Wikipedia fi). Skandit ovat saksankielellä *das Skandinavische Gebirge* tai *die Skanden* (Wikipedia de). Osakäännös *Köligebirge* saattaa aiheuttaa lukijalle päänvaivaa, sillä Skandit ovat Kölivuoristo vain suomeksi, ja nimen yhdistäminen pinnanmuotoon vaatii jonkin verran työtä.

Yksin puukkokin jonka hän vyölleen ripusti, piti olla visakoivusta ja parhaasta Marttiin teräksestä. (s.117)

Selbst der Dolch, den er an seinen Gürtel hängte, war aus gemaserter Birke und bestem Marttiinistahl gefertigt. (S.135)

Marttiini on vuonna 1928 perustettu puukkotehdas, joka tunnetaan erityisen laadukkaista (ja joskus kalliistakin) puukoistaan. Sen tärkeimmät vientimarkkinat ovat Pohjoismaat ja Saksa. Marttiin teräs eli Marttiini-Steel on yrityksen itse kehittämä tuote. (www.marttiini.fi) Koska Marttiini on Saksassakin mahdollisesti tunnettu puukkokerkki, ei käsite *Marttiinistahl* vaadi sen enempää selittämistä.

Talvinen kaamospäivä hämärsi jo, eikä muori ollut saanut tilaisuutta päivänokosiin. (s.128)

Der winterliche Kaamostag ging bereits in die Dämmerung über, und die Alte hatte keine gelegenheit zum Mittagsschlaf gehabt. (S.147)

GSSS:n mukaan kaamos on auringoton aika pohjoisessa sydäntalvella. Kaamos ei käsitteenä ole välttämättä kaikille keskieurooppalaisille selvä, joten sanaa olisi voinut selittää hieman esimerkiksi lisäämällä huomautuksen päivän pituudesta (*Der kurze winterliche Kaamostag*).

7.3.2.4 Maantieteelliset nimet ja erisnimiosan lainaus

Käsittelen tuntureiden, vaarojen ja jokien nimien käännökset yhtenä kokonaisuutena, sillä tällä tavoin on helpointa esitellä niitä käännettäessä käytetyt erilaiset ratkaisut. Mielenkiintoista on, että tästä ryhmästä löytyvät kaikista suurimmat käännökselliset epä johdonmukaisuudet. Kaikki käännösratkaisut sopivat kuitenkin tavalla tai toisella otsikon *Suora lainaus* alle. Käsittelen tässä osiossa myös nk. erisnimiosan lainauksen, jossa maantieteellisestä nimestä on lainattu suoraan vain erisnimiosa, ja yleisnimiosa on jätetty pois kokonaan.

Tunturit:

Sotaharjoitusalueeksi oli valittu Pallastunturin itäpuoliset asumattomat erämaat. (s.36)

Als Manövergebiet war die unbewohnte Wildmark östlich des Pallastunturi ausgewählt worden. (S.43)

Tässä esimerkissä kääntäjä on jättänyt koko reaalian kääntämättä ja lainannut sen suoraan. Ratkaisu on erikoinen, sillä *tunturi* on käännetty muualla kirjassa aina ruotsalaista alkuperää olevalla sanalla *fjäll* (ks. alla), joka löytyy myös DUW:ista ja vaikuttaisi olevan täysin samaa tarkoittava. (GSSS: Tunturi on puurajan yläpuolelle kohoava pyöreälakinen vuori Fennoskandian pohjoisosissa; DUW: puuton kohouma puurajan yläpuolella Skandinaviassa.)

On mahdollista että vihollinen yrittää perääntyä idässä Puljutunturin suuntaan ja sen taaksekin, tai toinen vihollinen lännessä Salankiselän maaston kautta Raattamaan ja sieltä tiestöjä pitkin Muonioon. (s.38)

Es ist möglich, dass der Feind im Osten versucht, sich zum Puljufjäll und dahinter zurückzuziehen, oder der andere Feind im Westen durch das Gelände am Salankiselkä nach Raattama und von dort durch den Ödwald nach Muonio. (S.45)

Vaarat:

Vaara on GSSS mukaan tunturia pienempi, osin loivahko- ja osin jyrkkärinteinen korkea mäki. *Vaara*-sanaa kääntäessään Pirschel on käyttänyt jopa kolmea eri käännöstapaa.

Se käydään kolmiossa, jota rajoittavat etelässä Vitsikkokasken Pokkuvaara, lännessä Vuosiselkä ja idässä Kuopsuvaara. (s.38)

Er wird in einem dreieckigen Gebiet geführt, das im Süden von Pokku, im Westen vom Vuosiselkä und im Osten vom Kuopsu begrenzt wird. (S.45)

Pirschel on käyttänyt erisnimiosan lainausta, eli hän on jättänyt vaaran kokonaan pois ja käyttänyt vain sanan erisnimiosaa. Pirschel on käyttänyt samaa ratkaisua myös muiden maantieteellisten nimien kääntämiseen, mutta hän on käyttänyt strategiaa erityisen usein juuri vaarojen nimien kääntämisessä.. Tämä ei ole paras mahdollinen ratkaisu, sillä lukijalle voi hyvinkin jäädä epäselväksi, mistä on kyse.

Kohmeloinen majuri käski ajamaan Ounasvaaraan, jossa moottorikelkkaa kokeiltiin. (s.163)

Der verkaterte Major befahl, zum Berg Ounasvaara zu fahren, wo er den Motorschlitten ausprobieren wollte. (S.186)

Tässä esimerkissä Pirschel on lainannut suoraan koko maantieteellisen nimen ja lisännyt siihen selityksenä *Berg*-sanan. DUW määrittelee *Bergin* vain suuremmaksi kohoumaksi maastossa.

Ja hänkin oli siviilimies, joka oli tavattu Potsuraisvaaran maastosta, Kuopsuojan latvoilta läheltä Potsuraisjärveä. (s.42)

Es handelte sich um einen Zivilisten, den man im Gelände am Berg Potsurainen, am Unterlauf des Kuopsubaches nahe des Potsuraissees, angetroffen hatte. (S.50)

Kolmantena käännöstopana Pirschel on käyttänyt osakäännöstä ja liittänyt käännetyin osan erisnimiosan eteen.

Joet:

Joet eivät reaalian määritelmän mukaan ole reaaliota ainakaan suomen ja saksan välillä, sillä niitä löytyy molempien kielten alueilta, mutta ne ovat maantieteellisten nimien yhteydessä laskettavissa reaalioksi. Kääntäjän niiden suhteen tekemät ratkaisut ansaitsevat huomiota myös epäjohdonmukaisuutensa vuoksi. Pirschel on kääntänyt myös jokien nimet kolmella eri tavalla.

– Pioneerijoukkue saa rakentaa sillat molempien Siettelöjokien yli. (s.38)

»Der Pionierzug soll über beide Siettelöflüsse Brücken bauen. (S.46)

Tässä esimerkissä Pirschel on käyttänyt osakäännöstä, joka on ehkä kaikista järkevin tapa, sillä se säilyttää osan nimestä kertoen lukijalle samalla mistä on kyse viemättä kuitenkaan kohtuuttomasti tilaa tekstistä.

Miehet astelivat työkaluineen purolle, joka ei suurestikaan muistuttanut Lemmenjoen tai Ivalojoen kultamaita, mutta Oiva Juntusen mielestä siitäkin voisi huvikseen kokeilla onneaan. (s.71)

Die Männer traten mit ihren Arbeitsgeräten an das Gewässer, das wahrlich nicht aussah wie die Goldstrände des Lemmenjoki oder Ivalojoki, doch Oiva Juntunen fand, man könnte hier spaßeshalber einmal sein Glück versuchen. (S.84)

Pirschel on tässä kääntänyt jokien nimet suoralla lainauksella ilman selityksiä. Lukijan tehtäväksi jää siis päätellä, että kyseessä ovat todellakin joet. Olisiko hankalasti *Fluss*-sanaan yhdistettävä genetiivimuotoinen *Lemmen*-alku ollut vaikuttamassa päätökseen?

Kuopsuvaaran alarinteessä lori pieni suorantainen puro, joka laskee muutaman kilometrin päässä Siettelöjokeen. (s.71)

Unten am Hang des Kuopsu plätscherte ein kleiner Bach mit moorigem Ufer, der ein paar Kilometer weiter in den Siettelöjoki-Fluss mündete. (S.84)

Tämä kolmas käännöstapa, parafraasoiva käännös, tuottaa tässä tapauksessa kaikista hankalimman näköisen käännöksen. Pirschelin olisi johdonmukaisuuden vuoksi kannattanut kääntää Siettelöjoki tässäkin *Siettelöfluss*.

7.3.3 Lainakäännös

Vaan eniten minä oon savusaunaa täällä kaivannu. (s.21)

Aber am meisten fehlt mir die Rauchsauna. (S.26)

Savusauna on NS:n mukaan sisäänlämpiävä sauna, eli savu purkautuu kiukaasta huoneeseen ja poistuu räppänän kautta ulos. *Rauchsauna* sanaa ei löydy DUW:ista. On kuitenkin luultavaa, että varsinkin Suomesta kiinnostuneet lukijat ovat törmänneet käsitteeseen aikaisemmin.

Lenkkimakkaraakaan täältä et saa! (s.21)

Auch Ringwurst kriegst du hier nirgends zu kaufen! (S.26)

Lenkkimakkara on NS:n mukaan teemakkaran tapainen, lenkkeinä myytävä makkara. *Teemakkara* on lihamakkara, jonka raavaan ja vasikanlihasta tehdyssä massassa on silavaa pieninä rakeina. Sanaa *Ringwurst* ei löydy DUW:ista.

–Savon prikaatissa. Minä olen vaan jääkäri, puujalkakomppaniasta. (s.56)

»In der Brigade von Savo. Ich bin bloß Jäger, aus einer Holzbeinkompanie.« (S.66)

Sotilasslangin sanakirjan mukaan *puujalkapataljoona* on iäkkäistä varusmiehistä koottu osasto, ja *puujalkapeesto* on heikkokuntoisten miesten patteristo. Tällä perusteella *puujalkakomppania* tarkoittaisi komppaniaa, johon on kasattu tavalla tai toisella toistaitoiset sotilaat.

DUW:sta ei löydy sanaa *Holzbeinkompanie*. Tässä on varmaankin ollut kyseessä tapaus, jossa kääntäjä ei tiennyt mitä puujalkakomppania tarkoittaa ja ei keksinyt, miten sen olisi muuten kääntänyt.

–Vaan ei ole lottakanttiiniakaan. (s.179)

»nicht mal eine Lotta-kantine gibt es hier. (S.204)

Lottakanttiini on nykyään varsin harvoin käytettävä nimitys sotilaskodille, ja se on jäänne siltä ajalta, jolloin lottia vielä oli. Lotta oli GSSS:n mukaan vuosina 1921-1944 toimineen naisten vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestön, Lotta Svärd-järjestön, jäsen. Lottakanttiini oli siis kanttiini, jossa aikoinaan lotat myivät sotilaille mehua ja pullaa. Nykyään lottien tilalla palvelee sotilaskotisisar. Voisin melkein arvata, ettei *Lotta-kantine* kerro keskieurooppalaisille lukijoille juuri mitään muuta, kuin että kyseessä on kanttiini, ja jättää näin lukijan täysin hämäämään *lotta* sanan merkityksestä. Paras vaihtoehto olisi ollut kääntää *lotta-kanttiini* saksalaisella *sotilaskotia* tarkoittavalla sanalla *Soldatenheim* (Knuuttila, 1978).

7.3.4 Komponenttianalyttinen käänös

Istuttiin saunassa, hikoiltiin ja vihdottiin ankarasti. (s.9)

Man saß zusammen in der Sauna, schwitzte und peitschte sich eifrig mit Birkenruten. (S.11)

Vihtominen tarkoittaa NS:n mukaan *hakata itseään löylyssä vihdalla*. *Vihta* on NS:n mukaan *koivun lehivistä tyvipäästä luudan tapaan kimpuksi sidottu kylpemisväline*. Käännöksestä ei käy ilmi, missä muodossa koivunoksat ovat, mutta liian pitkä selitys olisi vaikuttanut kömpelöltä. Käännöksessä annettava informaatio riittää luomaan mielikuvan tapahtumasta, ja varsinkin Suomesta kiinnostuneet lukijat ovat varmasti törmänneet vihtoihin aiemmin.

–Sinä kun olet tuommoinen roisto, kehui serkkupoika ja loi lisää löylyä, (s.9)

»Du bist doch ein Gauner, oder?«, fing der Cousin auf einmal an und schüttete einen Schwall Wasser auf die Steine. (S.11)

Lyöä löylyä tarkoittaa NS:n mukaan *viskata vettä kiukaalle löylyn aikaan saamiseksi*. *Löyly* tarkoittaa NS:n mukaan saunassa kiukaalle vettä viskatessa syntyvää kuumaa höyryä tai kuumuutta. Vaikka käännöksessä ei mainita mitä tapahtuu, kun vettä on kaadettu kiville, lukija osaa kuitenkin päätellä itse seuraamukset (höyry, kuumuus).

– Viiteen vuoteen en ole muikkukukkoa nähnykkään, uskotko sie Oiva? Lihapullia tekee joskus niin perkeleesti mieli että mahaa polttelee. (s.21)

»Seit fünf Jahren habe ich nicht mehr kleine Maränen in Brotteig gegessen, kannst du dir das vorstellen, Oiva? Auf Fleischklopse habe ich manchmal so verdammt Appetit, dass mir richtig der Bauch wehtut.« (S.25-26)

Kalakukko on GSSS:n mukaan ruokalaji, jossa ruistaikinakuoressa on kalaa ja sianlihaa. Vastaavasti muikkukukossa kalana on käytetty muikkuja. Käänös on

mielestäni onnistunut. Ainoana lisänä olisi voinut olla, että kyseessä on ruistaikina ja muut aineksen on leivottu sen sisälle, muuta selityksestä olisi tullut liian pitkä, jos kaikki komponentit olisi tuotu esille.

Jos minä pääsisin Suomeen vaikka yhdeksi yöksi, niin minä menisin saunaan ja söisin perkele kilon lenkkimakkaraa kylmiltään ja joisin saavillisen kotikaljaa päälle. (s.21)

Wenn ich nur für eine Nacht nach Finnland konnte, würde ich in die Sauna gehen und dann, verdammt noch mal, ein Kilo Ringwurst kalt essen und einen Kübel hausgemachtes Malzbier hinterhertrinken. (S.26)

Kotikalja on GSSS:n mukaan kotona pantua kaljaa. *Kalja* on NS:n mukaan alkoholiton tai heikosti alkoholipitoinen mallasjuoma. Käännöksessä puhutaan kotitekoisesta mallasoluesta. Lukija voi päätellä alkoholipitoisuuden siitä, että käännöksessä puhutaan nimenomaan kotitekoisesta juomasta, joiden alkoholipitoisuus on yleensä ottaen matalahko.

Hän valitsi Käsivarteen johtavan tien, ajoi Kittilään, ohitti Sirkassa ja Tepastossa pitkiä sotilaskolonnia, ja saapui viimein Puljuun, mitättömään erämaakylän suurten suoalueiden keskellä. (s.27)

Er wählte die an den »Arm« des Landesumrisses führende Straße, fuhr durch Kittilä, überholte in Sirkka und Tepasto Inge Militärkolonnen und gelangte schließlich nach Pulju, ein unbedeutendes Wildmarkdorf inmitten großer Moorgebiete. (S.33)

Tässä esimerkissä on kyse reaalian suorasta käännöksestä (Käsivarsi = Arm), johon on lisätty sanaa selittävä osio, jossa kerrotaan minkä "käsivarresta" on kyse. Lukija saa itse Suomen karttaa tutkimalla päätellä, missä tämä käsi sijaitsee. GSSS:n mukaan Käsivarsi on Enontekiön luoteisosa.

Sitä ei korpisoturi voi antaa anteeksi, vaan kostaa armottomin ottein kaikki sellaiset hankkeet, piittaamatta vähääkään vastustajansa moninkertaisesta ylivoimasta. (s.42)

Das kann der wackere finnische Kämpe nicht verzeihen, sondern er rächt sich gnadenlos für solche Versuche, ohne sich auch nur im Geringsten um die mehrfache Übermacht des Gegners zu kümmern. (S.50)

Korpisoturi on GSSS:n mukaan suomalaista kunnan sotilasta arvostava nimitys. *Wackere finnische Kämpe* tarkoittaa kunnollista/reipasta/urheaa suomalaista soturia tai taistelijaa.

Se oli viisikymmenluvulla rakennettu kelohonkainen pitkä rakennus, jonka toisessa päässä oli viidenkymmenen miehen miehistöpirtti lavereineen. (s.67)

Das lange Gebäude war in den fünfziger Jahren aus den Stämmen abgestorbener Kiefern errichtet worden, es bestand zur Hälfte aus einer mit Holzpritchen ausgestatteten Mannschaftsstube für fünfzig Personen. (S.79)

Kelohonka on NS:n mukaan pystyyn kuivunut, kuoreton, harmaapintainen mänty. Käännöksessä rakennus on tehty kuolleiden mäntyjen rungoista. Tämä ei kerro lukijalle esimerkiksi mitään rakennuksen väristä, joka on todennäköisesti harmaa. Väriin olisi voinut lisätä helpostikin mukaan (*aus den grauen Stämmen abgestorbener Kiefern*). Pirschel on käyttänyt kahta muutakin tapaa kelon tai kelohongan kääntämiseen, joista toinen on myös komponenttianalyyttinen ja toinen hyperonyminen käännös. Kelohonka on käännetty tekstissä usealla eritavalla.

Kun työ oli valmis, Oiva Juntunen testasi kaltereitten kestävyuden jyskyttämällä niitä metrin mittaisella koivuhallolla. (s.115)

Sobald alles angebracht war, testete Oiva Juntunen die Haltbarkeit des Gitters, indem er mit einem langen Stück Birkenholz dagegen schlug. (S.132)

NS:n mukaan halko on määrämittäiseksi katkaistu, tavallisesti myös halkaistu polttoaineena käytettävä puu eli pieneksi pilkottu polttopuu. Käännöksen pitkä koivunkappale ei kerro, että pala on mahdollisesti halkaistu eikä ota kantaa sen pituuteen, mutta antaa kuitenkin tarpeeksi tietoa, jotta lukija tietää, mistä on kyse.

Saunan muuripata lämmitti pesuvettä, kiuas sähähti iskevästi kun sille viskattiin vettä. (s.116)

Der eingemauerte Kessel in der Sauna wärmte das Waschwasser, der Ofen zischte zünftig, wenn Aufgüsse gemacht worden. (S.134)

Muuripata on NS:n mukaan kiinteästi tulipesän yhteyteen muurattava kookas pata. *Wasserkessel* on DUW mukaan metalliastia kannella, jota käytetään veden keittoon. *Wasserkessel* itsessään ei kerro lukijalle astian koosta tai lämmitystavasta mitään, mutta *eingemauerte* -osa kertoo, että pata on muurattu. Lauseessa sanotaan myös, että astia on saunassa ja siinä lämpiää pesuvesi, joten lukija voi kaiketi päätellä astian koon myös siitä.

Kotona kammissa odottelivat lapset ja Kiureli, joka saattoi olla hiukan juovuksissa. (s.140)

Zuhause in der Rasenhütte warteten die Kinder und Kiureli, der eventuell ein wenig betrunken war. (S.160-161)

NS:n mukaan kammi on Jäämeren rannikolla käytössä oleva turveasumus, turvekota. *Rasenhütte* ei löydy DUW:ista. Toinen vaihtoehto olisi ollut kääntää sanalla *Torfhütte*. Kammista on tehty komponenttianalyttinen käännös muodostamalla komponenteista asumus ja turve uusi sana.

Näin ammeesta tuli eräänlainen ahkio. (s.165)

So wurde aus der Wanne eine Art Lappenschlitten – (S.188)

NS:n mukaan ahkio on vedettävä venemäinen, tavallisesti tasaperäinen talvikuljetusneuvo. GSSS:n mukaan ahkio on lumessa vedettävä veneen muotoinen pulkka. DUW:n mukaan *Schlitten* on jalaksilla oleva, lumessa liukuva istuin eli kelkka. Kyseessä olisi muuten hyponymisten suhteiden muutos (ahkio-*Schlitten*), mutta mukana on määrittävä *Lappen*-osa, joka kertoo kyseessä olevan aivan erityisen kelkan.

Nyt Kuopuavaarassa asuttiin paremmin kuin aravataloissa. (s.168–169)

Jetzt lebte man hier am Kuopu besser als in einer der staatlich geförderten Eigentumswohnungen. (S.191)

Aravalaina on GSSS:n mukaan valtion myöntämä, halpakorkoinen asuntolaina, ja arava-asunto on siis tällä lainalla ostettu omistusasunto. Käännös on onnistunut oikein hyvin, sillä kaikki tärkeät komponentit (valtion myöntämä ja omistusasunto) on saatu mukaan.

Neljäntuulenlakki vaan huiskahteli kun Piera kiskoi käynnistinnarusta, mutta kovin elottomasti kone vastasi ovelan ukon yrityksiin. (s.185)

Die Bänder der Lappenmütze wehten, als Piera an der Schnur zog, aber die Machine reagierte nur stotternd auf die Versuche des listigen alten. (S.210)

GSSS:n mukaan neljäntuulenlakki on lappalaispäähine, jossa neljä erisuuntiin osoittavaa suippoa uloketta. *Mütze* on yleisnimitys päähineelle. *Lappen*-osa kertoo lukijalle, että päähine on erityisesti lappalaisten käyttämä ja siksi erikoinen.

Oiva Juntunen vuoleskeli joukon tuomaanristejä. (s.211)

Oiva Juntunen schnitzte eine Anzahl Sterne aus Span. (S.238)

Tuomaanristi on GSSS:n mukaan puinen risti, jonka sakaroista on vuoltu sisäänpäin kiertyviä lastuja. Vaikka risti on muuttunut tähdeksi (*Stern*), on

käännös mielestäni osuva, sillä tuomaanristit muistuttavat usein enemmän tähtiä kuin ristejä, koska kaikki neljä sakaraa ovat yhtä pitkät.

Hän kaatoi muutamia keloja, halkoi ne laudoiksi ja alkoi höylätä arkkua. (s.225)

Major Remes fällte ein paar verdorrte Bäume, spaltete daraus Bretter und baute den Sarg. (S. 254)

Kelohonka on NS:n mukaan pystyyn kuivunut, kuoreton, harmaapintainen mänty. Kelohonka on materiaalina varsin ylellinen ja eksoottinen, sillä sitä esiintyy oikeastaan vain Lapissa. Käännös, jonka mukaan Majuri Remes halkoo laudat lahonneista puista, ei oikeastaan pidä paikkaansa, sillä kelo ei ole lahonnut vaan kuivunut. Käännös antaa myös sellaisen kuvan, että arkun rakennusmateriaali ei olisi erityisen hyvää, mikä ei myöskään pidä paikkaansa.

Ruokakomerosta hän löysi Naskan leipomia joulutorttuja ja ilotyttöjen paistamia pikkuleipiä. (s.231)

Im Vorratsschrank fan der einige von Naskas Blätterteigstücken und Reste von den Plätzchen, die die Freudenmädchen gebacken hatten. (S.260)

NS:n mukaan joulutorttu on jouluna syötävä, voitaikinasta valmistettu leivos, jossa on luumu tms. hedelmäsosetäyte. Käännös *Blätterteigstück* tarkoittaa lehtitaikinapalaa. Joulutortun olisi voinut kääntää sanalla *Blätterteiggebäck* (lehtitaikinaleivos). Se on sanana melko pitkä, mutta toisaalta se vihjaisi mahdolliseen täytteeseen. Kyseessä on komponenttianalyttinen käännös eikä hyponymisten suhteiden muutos, sillä joulutorttuhan on periaatteessa pala lehtitaikinaa. Mikäli käännös olisi ollut vain *Gebäck* eli leivonnainen, olisi kyseessä ollut selkeästi hyponymisten suhteiden muutos.

7.3.5 Hyponymisten suhteiden muutos

Käsittelyn selkeyttämiseksi, tämä luku on jaettu vielä kolmeen alalukuun: hyperonymiseen, hyponymiseen ja kohyponymiseen käännökseen.

7.3.5.1 Hyperonyminen käännös

Raskas marssi halki upottavien soitin verotti miesten voimia, varsinkin kun kuormastohevoset usein kieltäytyivät ylittämästä pehmeimpiä paikkoja, niin että niitä piti miesvoimin raahata läpi ravan ja sääskiparvien, kohti Juha-Vainaan-Maassa odottelevia ryssiä. (s.41)

Der schwere Marsch durch die weichen Moore zehrte an den Kräften der Männer, zumal sich die Lastpferde oft weigerten, die modrigsten Stellen zu überqueren, sodass sie mit vereinten Kräften durch Dreck und Mückenschwärme geschleift werden mussten, hin zu den im Juha-Vainaan-Maa wartenden »Russen«. (S.49)

Ryssä on NS:n mukaan kansanomainen ja puhekielinen ilmaus, joka tarkoittaa venäläistä. GSSS:n mukaan ilmaus on arkinen tai halventava. Ryssät on käännetty yleisellä ja neutraalilla *Russen*-sanalla, josta puuttuvat ryssä-sanaan liittyvät mielleyhtymät.

Hän osti vaskoolit, lapioita ja kirveitä, nauvoja, sahan..hakun, rautakangen, sääskiverkkoa ja saunan kiukaan ja muuripadan. (s.66)

Er kaufte Goldwäscherschalen, Spaten und Äxte, Nägel, eine Säge, eine Hacke, ein Brecheisen, ein Mückennetz, einen Saunaofen und einen Wasserkessel. (S.78)

Muuripata on NS:n mukaan kiinteästi tulipesän yhteyteen muurattava kookas pata. *Wasserkessel* on DUW:n mukaan metalli astia kannella, jota käytetään veden keittoon. Padan sijoituspaikkaa ja -tapaa eikä kokoa ole määritelty. Pirschel olisi voinut lisätä esimerkiksi jonkin padan kokoa määrittävän attribuutin (einen großen Wasserkessel).

Hän puhalsi pontevasti happea Oiva Juntusen keuhkoihin sellaisella paineella että siitä olisi täyttynyt monta vappupalloa. (s.92)

Er blies kräftig Sauerstoff in Oiva Juntunens Lunge, und zwar mit solchem Druck, dass er damit viele Luftballons hätte füllen können. (S.107)

Tässä vappupallosta on tullut pelkkä ilmapallo (*Luftballon* = ilmapallo). Vappu on toukokuun 1. päivä, ylioppilaiden ja suomalaisen työn päivä, ja sitä juhliitaan ilmapallojen kanssa luultavasti vain Suomessa, joten vapun ja vappupallojen selittäminen olisi vienyt liikaa tilaa (*Luftballons, die zur Feier des 1. Mai und der Abiturienten und der Finnischen Arbeit aufgeblasen werden*), tai olisi tuottanut varsin kummallisen ratkaisun (1. Mai-Ballons). Ratkaisu on onnistunut, sillä tässä yhteydessä ei todellakaan merkitystä sillä, millainen ilmapallo on kyseessä.

Keittiön komeroihin ja nurkkiin kasattiin huomattavat määrät ruokatavaroita: sika-nautilihasäilykkeitä, Jalostajan lihapyörykkäpurkkeja, hernekeittoa, Knorrin kasvis- ja lihaliemikuutioita, Pedersenin maksapasteijaa, Bolognan pataainespusseja, Sadonkorjuu-perunamuusia, venäläistä meetvurstia monta tankoa, balkaninmakkaraa, krakovalaista, painavia saunapalvikinkkuja, salamia; toki majuri oli ostanut myös suuren pallojuuston, tanskalaista sinivalkohomejuustoa, kuminajuustoa, Koskenlaskijaa. (s.97)

In de Schränken und Nischen der Küche wurden beachtliche Mengen Lebensmittel gestapelt: Konserven mit Rind- und Schweinefleisch, Fleischklopsen und Erbsensuppe, außerdem Leberpastete von Pedersen, Fleisch- und Gemüsebrühewürfel, diverse Sorten Fertigsuppen, einige Tüten mit Kartoffelpüree, mehrere russische Mettwürste nebst Balkanwurst, Krakowe, Salami und schweren Stücken Räucherschinken. Natürlich hatte der Major auch einen großen runden Käse gekauft, dazu dänischen Blauschimmel-, Kümmel- und Schmelzkäse. (S.113)

Määrittävät *Jalostaja* ja *Knorr* on jätetty käännöksestä pois. On hieman erikoista, että maksapasteijaa määrittävä *Pedersen* on jätetty, ja Saksassakin hyvin tunnettu *Knorr* on jätetty pois. Sadonkorjuu-perunamuusi on käännetty perunamuusipusseiksi (Tüten mit Kartoffelpüree), jolloin määrittävä Sadonkorjuu jää pois, mutta tilalle on tullut kuitenkin selitys siitä, millaisesta perunamuusista on kyse (pussiperunamuusista). Kyseessä on kuitenkin selkeästi hyperonyminen käänös, sillä pussiperunamuusejakin on useita erimerkkejä. *Koskenlaskija* on käännetty sulatejuustoksi. Kyseessä olisi voinut olla komponenttianalyttinen käänös, mikäli sulatejuustoon olisi lisätty vielä jokin kuvaileva attribuutti. Kyseessä ei myöskään ole assosioiva käänös, sillä *Koskenlaskija* on määritelmänsä mukaan sulatejuustoa.

Kaikki mainitut tuotemerkit ovat Suomessa tunnettuja ja laadukkaina pidettyjä. On useita syitä, miksi kirjailija on halunnut käyttää listassaan myös tuotenimiä. Hän on voinut tehdä niin antaakseen tekstile lisäväriä ja antaakseen lukijalle mahdollisuuden kuvitella keittiön komeroihin laitettavat pakkaukset. Toisaalta voi olla, että kirjailija on halunnut lukijan kiinnittävän huomionsa siihen, että muonitusta hoitava Majuri Remes ei ostanut ihan mitä tahansa tuotteita, vaan valitsi ne tarkkaan ja osti hyviksi todettuja ja laadukkaita tuotemerkkejä.

Kaikki nämä asiat jäävät kuitenkin käännöksessä pois. Kääntäjällä ei kuitenkaan ollut paljoa vaihtoehtoja. Tuotemerkkien jättäminen olisi ollut yhtä tyhjän kanssa, sillä keskieuropalainen lukija ei tunne suomalaisia merkkejä. Hän ei myöskään olisi voinut korvata suomalaisia tuotemerkkejä keskieuropalaisilla, sillä se olisi antanut väärän kuvan lukijoille antamalla ymmärtää, että Suomessa olisi myytävänä samoja tuotemerkkejä kuin Keski-Euroopassa. Kääntäjä olisi voinut lisätä tuotemerkkien tilalle joitakin muita attribuutteja, kuten *hyvä*, *herkullinen* tai *kallis*, mutta ne olisivat liian monessa paikassa käytettyinä saattaneet tehdä tekstistä hankalasti luettavan.

Kalaakin oli: tavaton määrä Ahti-perhesillipurkkeja, sokerisuolattua sillifileetä, Marina-makrillifileitä, islantilaisia katkarapuja. (s.97)

Fischkonserven gab es ebenfalls: eine ungeheure Menge von Familienpackungen mit eingelegtem Hering, ferner Heringsfilet in verschiedenen Soßen sowie Makrelenfilet und isländische Krabben. (S.113)

Määrittävät *Ahti* ja *Marina* on jätetty pois. *Ahti*-tuotemerkin yhteydessä oleva perhesillipurkki ei ole kovinkaan iso, ja näin ollen käännös *Familienpackungen* on hieman harhaan johtava, sillä perhepakkaukset ovat yleensä hyvin suuria. Säilöntätapaa kuvaava *sokerisuolattu* on korvattu *erilaisilla kastikkeilla*. Sokerisuolata tarkoittaa säilöä silliä käyttäen suolan lisäksi hieman sokeria (Ruokasanakirja).

Voita, Leipojan Mildaa ja Kultasulan rypsiöljyä oli myös riittävästi, ja tietysti myös Sunnuntai-vehnä jauhoa, maitojauhetta, Raision ruisjauhoa sekä mannasuurimoita ja riisipusseja. (s.97)

Er hatte zudem für einen ausreichenden Vorrat an Butter, Margarine und Rapsöl gesorgt und natürlich auch an Weizenmehl, Milchpulver, Roggenmehl, Grießmehl und Reis. (S.113)

Määrittävät *Kultasula*, *Sunnuntai* ja *Raision* on jätetty pois. *Leipojan Milda* on käännetty margariiniksi. (vrt. edellisen esimerkin Koskenlaskija.)

Isot kasat Maitonäkkiä ja Oululaisen ruisrapeaa, Pauligin Presidenttisekoitusta, Iloisen Vesselin kaakaota, Liptonin ruusunmarjateetä ynnä hyvät valikoimat aina tarpeellisia mausteita: -- (s.97)

Es gab große Stapel verschiedenen Knäckebrötes sowie Kaffee, Kakao, Hagebuttentees und eine gute Auswahl gebräuchlicher Gewürze:-- (S.113)

Määrittävät *Iloinen Vesseli* ja *Lipton* on jätetty pois. *Liptonin* olisi voinut jättää käännökseen, sillä se on tuotemerkkinä tunnettu myös Keski-Euroopassa. Maitonäkki ja Oululaisen ruisrapea on korvattu yleisemmällä ilmauksella näkkileipä. Pauligin Presidenttisekoitus on käännetty pelkäksi kahviksi. Pois jää tuotemerkin lisäksi myös ajatus siitä, että kahvi on arvostettua ja kallistakin. Tämä olisi puolestaan kertonut muonittajan tietävän mitä ostaa.

Vielä oli majuri Remes hankkinut Lähekkäin-hammastahnaa, Aktiv-hilseshampoota, Bio Famil-pesujauhetta, Sunlight-saippuaa, Neste-Vimiä ja paljon kynttilöitä. (s.97–98)

Des Weiteren hatte der Major Zahnpasta, Schuppenshampoo, Waschpulver, Seife, Scheuermilch und jede Menge Kerzen gekauft. (S.113)

Määrittävät *Lähekkäin*, *Aktiv*, *Bio-Famil* ja *Sunlight* on jätetty pois. Neste-Vim on korvattu hankausmaidolla.

Taimikkovaurioit, hirvikolarit ja satotappiot jäävät kohtuullisiksi kun joka vuosi tapetaan 60 000 hirveä. (s.103)

Die Schäden an jungem Baumbestand, die Autounfälle und Ernteverluste halten sich in Grenzen, wenn jedes Jahr sechzigtausend Elche getötet werden. (S.120)

Hirvikolarit on käännetty yleisellä *Autounfälle* eli auto-onnettomuudet. On tosin asiayhteydestä selvää, että kyseessä ovat nimenomaan hirvien aiheuttamat kolarit.

Remes sytytti piisiin pystyvalkean. (s.140)

Remes machte Feuer im Herd. (S.160)

Pystyvalkea on NS:n mukaan pystyyn asetetuista puista tehty takkatuli tms.

Tarpoessaan lumessa Naska yritti muistella, mahtoiko heillä vielä olla jäähaukea nilissä? (s.141)

Während Naska durch den Schnee watete, versuchte sie sich zu erinnern, ob sie wohl noch gefrohrenen Hecht im Schuppen hatten. (S.161)

Nilissä eli patsasaitassa säilytettiin kuivattua lihaa ja kalaa. Aitta rakennettiin korkean kannon nokkaan, etteivät petoeläimet päässeet ruokiin käsiksi. *Schuppen* tarkoittaa DUW:n mukaan yksinkertaista (puista) rakennusta, jossa säilytetään laitteita, materiaaleja tai ajoneuvoja ym. eli varastoa. Kyseessä on siis hyperonyminen käänнос, jossa Lapille tyypillinen erikoinen varasto nili on korvattu pelkällä varastolla. Tässä kohdassa olisi mielestäni ollut ehkä hieman turhaa ja kerronnan keskeyttävää selittää, mikä nili on, ja kääntäjän tekemä ratkaisu on tässä kohdassa hyvä.

Ostamaan Naskalle kihlät ja Kiurelille viinaa. (s.168)

– um für Naska ein Verlobungsgeschenk und für Kiureli Schnaps zu kaufen. (S.191)

Kihlat ovat GSSS:n mukaan kihlasormukset (tai muut kihlalahjat). Kihloista puhuttaessa tarkoitetaan kuitenkin yleensä juuri kihlasormusta tai sormuksia, ja varsinkin tässä yhteydessä on mielestäni selkeästi kyse naiselle ostettavasta sormuksesta. Tästä syystä yleisemmältä vaikuttava *Verlobungsgeschenk* on ehkä hieman harhaanjohtava, tarkempi *Verlobungsring* olisi ollut parempi käänнос.

Nuoruusvuosinaan Hurskainen oli tullut tunnetuksi Hyvinkään Tahkon huutosakin johtajana, joten hänestä kyllä lähti ääntä tosipaikan tullen. (s.175)

In seiner Jugend war er bekannt gewesen als Anführer der Fans der lokalen Baseballmannschaft, sodass er tatsächlich stimmungsgewaltig war, wenn es darauf ankam. (S.199)

Hyvinkään Tahko on vuonna 1915 perustettu hyvinkääläinen urheiluseura. Tällä hetkellä Hyvinkään Tahko on pesäpallon erikoisseura.(Wikipedia fi.) Käännöksessä se on muuttunut paikalliseksi pesäpallojoukkueeksi.

Hän oli itse pukeutunut lämpimään peskiin. (s.184)

Er war mit einem warmen Rentierpelz bekleidet. (S.209)

NS:n mukaan peski on lappalaisten porontaljainen, edestä umpinainen turkki, jonka karvapuoli on ulospäin, eli lapinturkki. Käännöksessä kerrotaan henkilön pukeutuneen lämpimään porontaljaan. Peskin olisi voinut kääntää myös *Lappenpelz*-sanalla, jolloin kyseessä olisi ollut komponenttianalyttinen käännös.

He kyyhöttivät toisiinsa kietoutuneina kelkassa, kun Piera kaatoi komean hongan ja viritteli rakotulet. (s.185)

Sie hockten aneinandergeklammert im Schlitten, während Piera eine prächtige Kiefer fällte und ein Feuer entzündete. (S.211)

NS:n mukaan rakotuli eli rakovalkea on nuotio, jonka muodostaa kaksi päällekkäin yhdensuuntaisesti asetettua puupölkkyä. Käännöksessä sytytetään vain yleisesti tuli tai nuotio.

Ateria nautittiin kelohongasta halkaistujen laudanpätkien päältä. (s.187)

Man genoss die Mahlzeit von Brettern, die Piera aus einer Föhre gewonnen hatte. (S.212–213)

Kelohonka on NS:n mukaan pystyyn kuivunut, kuoreton, harmaapintainen mänty. Käännöksessä laudat on tehty yksinkertaisesti männystä. Muutoksella on lukijan kannalta tuskin suurta merkitystä, mutta nyt lukijalle syntyy mielikuva tavallisesta männystä eksoottisemman kelohongan sijaan.

Remes veisti lankuista kuuselle soman ristijalan. (s.211)

Remes fertigte aus Brettern einen hübschen Ständer für den Baum. (S.238)

Ristijalka on NS:n mukaan ristin muotoinen joulukuusenjalka, joka on valmistettu naulaamalla lautoja ristiin. Käännöksessä puhutaan vain jalasta.

Mitä lähemmäksi joulu tuli, sitä hurskaammin Naska valitteli ettei hänellä ollut tilaisuutta päästä tsasounaan, ei edes jouluna. (s.211)

Je näher das Fest rückte, desto frommer wurde Naska und klagte, dass sie keine Gelegenheit habe, in die Kirche zu gehen, nicht einmal zu Weihnachten. (S.239)

NS:n mukaan tsasouna on kreikkalaiskatolinen kyläkappeli tai rukoushuone. *Kirche* on DUW:n mukaan pyhitetty rakennus, jossa yksi tai useampi (kello)torni. kristinuskoisten rukous-, jumalanpalvelus- ym. paikka.

Muutos on hyvä, sillä aiemmin selviää jo, että Naska on ortodoksi ja tarkoittaa tässä varmasti ortodoksikirkkoa. Kirkko ja tsasouna ovat tietenkin hieman eri kokoluokkaa, mutta sillä ei ole lukijalle varsinaista merkitystä. Tsasounan jättäminen tekstiin ja/tai sen selittäminen olisi ollut tässä kohdassa hieman liian selittävää.

Naskan ruumis pitäisi toimittaa kirkkomaahan ... olisi järjestettävä hautajaiset, pitäisi postittaa kuolinilmoitus Lapin Kansaan, -- (s.223)

Naskas leiche müsste man zum Kirchhof gebracht werden. Man müsste eine Todesanzeige in die Lokalzeitung setzen, -- (S.252)

Lapin Kansa on Lapin alueella ilmestyvä sanomalehti. Lukijan kannalta ei ole tärkeää, mihin lehteen ilmoitus tarkalleen pitäisi postittaa, joten tämä ratkaisu on toimiva.

7.3.5.2 Hyponyminen käänös

– Jäävät laiturit veden alle, totesi majuri. (s.53)

»Dann stehen die Schiffskais unter Wasser«, konstatierte der Major. (S.62)

Laituri on NS:n mukaan rannasta ulkoneva rakennelma, jonka viereen alukset voivat laskea tai muuhun tarkoitukseen käytetty samantapainen rakennelma (esim. mökkilaituri, mattolaituri, onkilaituri). NS ei määrittele rakennusmateriaalia. *Kai* on DUW:n mukaan muuraamalla vahvistettu ranta satamassa, johon laivat laskevat. *Schiffskai*-sanaa ei löytynyt DUW:sta. Laituri-sana ei siis määrittele rakennelman materiaalia tai käyttötarkoitusta. Kyseessä voi siis olla mitä tahansa betonista ja kivistä tehdystä satamalaiturista puiseen mökkilaituriin. *Schiffskai* on taas selkeästi laivoille tarkoitettu laitur.

– Kun seuraavan kerran käyt kylillä, saat ostaa liinavaatteita lisää, neuvoi Oiva Juntunen. (s.71)

»Wenn du nächstes Mal in der Stadt bist, musst du mehr Tischtücher kaufen«, befahl Oiva Juntunen. (S.84)

Liinavaatteet on käännetty sanalla *Tischtücher*, mikä tarkoittaa *pöytäliinoja*. NS:n mukaan liinavaate on pellavavaate tai -kangas, ja monikossa sana tarkoittaa yleensä lakanoita, pyyhkeitä ja tyyniliinoja ym. GSSS:n mukaan liinavaatteet ovat vuodevaatteet, pöytäliinat, pyyheliinat yms. Eli käsite on paljon laajempi kuin vain *pöytäliinat*. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että saksan kielessä ei ole sellaista yleiskäsitettä kuin *liinavaatteet*, ja siksi kääntäjän ratkaisu onkin hyvä. Edellisessä lauseessa nimittäin kerrotaan, että Oiva Juntunen tarkastelee kämpän ankeaa pöytää, ennen kuin ilmoittaa liinavaatetarpeesta. Siksi *pöytäliina* on looginen korvaamaan koko käsitteen *liinavaatteet*.

Tuntomerkit: pienikokoinen, silmät ruskeat, puhuu sukkelaan, päässä kolttavaimojen juhlapäähine, mukana kolkissa joka tuntee nimen Jermakki. (s.135)

Ihre Personenbeschreibung: kleinwüchsig, braune Augen, spricht schnell, trägt als Kopfbedeckung das Festtagstuch der Skolffrauen, führt einen Kater mit sich, der auf den Namen Jermakki hört. (S.155)

Kolttavaimojen juhlapäähine on koristeellisempi versio koltanaisten tavallisesta päähineestä. Koltanaisten päähineet ovat punaista verkkaa ja saavat muotonsa sisällä olevasta kovikkeesta. Lakin päällä käytetään huivia, joka on talvisin villaa, kesällä vilpoisampaa materiaalia. Päähine osoittaa naisen siviilisäädyn: siitä näkee onko nainen tyttö, vaimo vai leski. Tyttöjen ja leskien lakit ovat päältä avoimia, vaimon lakissa taas on myös päälisosa, ja sitä saatetaan käyttää myös huivitta. Leskenlakki on matala kuten tytön lakkikin, mutta siinä ei ole juuri koristeita. Vaimonlakki on lakeista korkein ja koristeellisin. Ennen vanhaan oli käytäntönä, että jos nainen sai lapsen ennen kuin meni naimisiin, tämä ei saanut koskaan käyttää minkäänlaista päähinettä. Huivin käyttö sen sijaan oli sallittu (Moshnikoff). Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että päähine pysyisi päähineenä myös käännöksessä, eikä vaihtuisi tarkempaan huiviin (*Tuch*), mikä viittaisi siihen, että kyseinen koltta on saanut joskus aviottoman lapsen. Vähemmän tärkeää on, onko tällä koltalla (Naskalla) vaimon vai lesken lakki.

7.3.5.3 Kohyponyminen käännös

Vihreitten joukkojen tunnuksena oli kypärä, keltaisilla oli päässään suikka ja sinisillä eli suomalaisilla verikauha. (s.36)

Kennzeichen der grünen Truppen war ein Helm, die gelben trugen ein Barett und die blauen, also die Finnen, eine Schirmmütze. (S.43)

Suikka on NS:n mukaan sotilasslangissa lipaton „venelakki“, joka on siis veneen muotoinen ja korkea. *Verikauha* taas on SSS:n mukaan armeijan lipallinen, harmaa kenttälakki m/36. *Barett* on DUW:n mukaan reunoilta kovetettu, litteä, reunaton päähine. *Schirmmütze* on DUW:n mukaan lipallinen hattu tai lippalakki. Suikan ja *Barettin* välillä on siis tapahtunut kohyponymioiden vaihdos, ja verikauhan tapauksessa on ennemminkin siirrytty yksittäisestä yleiseen.

Kun joukkueenjohtaja oli yrittänyt voimatoimin vallata pirunpellon, oli mies ottanut puukon esiin ja uhannut tappaa jokaisen joka uskalsi käydä häneen käsiksi. (s.42)

Als der Zugführer versucht habe, das Geröllfeld gewaltsam zu räumen, habe der Mann einen Dolch gezückt und gedroht, jeden zu töten, der es wagen würde, Hand an ihn zu legen. (S.51)

Puukko on NS:n mukaan yksiteräinen, tavallisesti suorahamarainen veitsi, suomalaisten kansallisase. *Dolch* taas on DUW:n mukaan pistoase, jossa on lyhyt, usein kaksipuolinen terä. Puukko ja *Dolch* ovat molemmat veitsiä, joten taaskin on kyseessä kohyponymioiden vaihdos. Parempi vaihtoehto olisi mielestäni DUW:sta löytynyt sana *Finnendolch*, jonka etuliite erottaisi tavallisesta *Dolchista* eli tikarista.

Majuri päätti rakentaa havuista laavun. (s.48)

Der Major beschloss, aus Reisern eine Schutzhütte zu bauen. (S.56)

Laavu on GSSS:n mukaan havuista, kankaista tms. rakennettu toispuoleinen sateen- ja tuulen suojus. *Schutzhütte* taas on DUW:n mukaan säänkestävä maja, joka suojaa säältä ja jota käytetään yöpymiseen. Molemmat ovat siis suojia, mutta aivan erilaisia. Vaikuttaa kovin kummalta, että joku voisi rakentaa säänkestävän majan pelkistä havuista. Saksalaisilta partiolaissivustoilta löytyi lähempänä totuutta oleva sana *Waldläuferhütte*, joka on harjateltan näköisen havuista rakennetun väliaikaissuojan nimi.

Keittiön komeroihin ja nurkkiin kasattiin huomattavat määrät ruokatavaroita: sika-nautilihasäilykkeitä, Jalostajan lihapyörykkäpurkkeja, hernekeittoa, Knorrin kasvis- ja lihaliemikuutioita, Pedersenin maksapasteijaa, Bolognan pataainespusseja, Sadonkorjuu-perunamuusia, venäläistä meetvurstia monta tankoa, balkaninmakkaraa, krakovalaista, painavia saunapalvikinkkuja, salamia; toki majuri oli ostanut myös suuren pallojuuston, tanskalaista sinivalkohomejuustoa, kuminajuustoa, Koskenlaskijaa. (s.97)

In de Schränken und Nischen der Küche wurden beachtliche Mengen Lebensmittel gestapelt: Konserven mit Rind- und Schweinefleisch, Fleischklopsen und Erbsensuppe, außerdem Leberpastete von Pedersen, Fleisch- und Gemüsebrühewürfel, diverse Sorten Fertigsuppen, einige Tüten mit Kartoffelpüree, mehrere russische Mettwürste nebst Balkanwurst, Krakowe, Salami und schweren Stücken Räucherschinken. Natürlich hatte der Major auch einen großen runden Käse gekauft, dazu dänischen Blauschimmel-, Kümmel- und Schmelzkäse. (S.113)

Bolognan pata-aines pussit on käännetty *diverse Sorten Fertigsuppen*, joka tarkoittaa erilaisia valmiskeittoja. Pata-aineokset ja valmiskeitto ovat kaksi eri asiaa. *Pata-aines pussit* olisi voitu kääntää myös sanalla *Fertigeintöpfe*. *Eintopf* on DUW:n mukaan yksinkertainen padassa keitetty ruoka ja vastaa suomalaista *pataa*. Syynä siihen, miksi kääntäjä on valinnut käännöksen *Fertigsuppen* saattaa olla se, että sana *Fertigeintöpfe* on hankala lukea, koska *Eintopf*-sanan ensimmäinen e-kirjain saattaa helposti tulla luetuksi *Fertig*-sanan feminiinitaivutukseen kuuluvaksi. Toinen syy voisi olla myös kääntäjän huolimattomuus tai yksinkertainen tietämättömyys.

Äiti leipoi vehnästä ja isä otti mukaan muikkuverkoille. (s.99)

Meine Mutter buk Kuchen, und mein Vater nahm mich zum Angeln mit. (S.115)

Ilmaus lähteä verkoille voi tarkoittaa joko verkkojen nostamista, laskemista tai niiden kokemista. Tässä esimerkissä on kyseessä kohyponymioiden vaihdos, jossa kalastuksen muoto korvataan toisella. Vaihdos ei ole mielestäni parhaita mahdollisia, sillä verkosta saatava kalamäärä on yleensä varsin suuri, ja kyseessä olevana aikana saaliilla oli suuri merkitys päivittäisenkin ruokavalion kannalta. *Angeln* eli onkiminen viittaisi ennemmin harrastusluonteiseen huvitoimintaan eikä niinkään ruoan hankkimiseen. Parempi vaihtoehto olisi mielestäni ollut korvata yksittäinen yleisellä ja käyttää *Fischen*-sanaa.

Keravalla minä evakuoin yhdeltä ämmältä kokonaisen salin kaluston. (s.101)

In Kerava habe ich einer alten Schachtel die komplette Wohnzimmereinrichtung mitgehen lassen. (S.117)

Sali on NS:n mukaan suuren yksityisasunnon kookkain, hyvin kalustettu oleskeluhuone. *Wohnzimmer* on DUW:n mukaan talon huone, jota käytetään oleskeluun päivällä eli olohuone. Toinen vaihtoehto käännökselle olisi *Salon*. DUW:n mukaan *Salon* on suurehko edustushuone, jota käytetään vieraiden viihdyttämiseen ja oleskeluun. *Salon* on siis suurempi ja hienempi *Wohnzimmer*, ihan niin kuin *sali* on suurempi ja hienempi *olohuone*. Tässä kohtaa olisi ollut

tärkeää säilyttää huoneen suuruus ja hienous, sillä varastetun tavaran arvo ja määrä riippuu siitä ja samoin myös Oiva Juntusen varkauden kokoluokka.

Kaiken varalta hän asteli kaivon vaiheille, pitäen silmällä raskasta jäätuuraa joka nojasi kaivonkanteen. (s.230)

Für alle Fälle baute er sich in der Nähe des Brunnens auf, wobei er den schweren Eispickel im Auge behielt, der am Brunnendeckel lehnte. (S.259)

NS:n mukaan jäätuura on lapamaisella tai tikarimaisella terällä varustettu puuvartinen jäänrikkomisväline. Kyseessä on noin rautakangen mittainen työkalu. DUW:n mukaan *Eispickel* on vuorikiipeilijän varuste jään hakkaamiseen. Koostuu varresta ja kaksipäisestä päästä, jossa terävä ja leikkuupuoli. Työkalu on melko pieni, noin hakun kokoinen ehkä pienempi. Tämän olisi voinut kääntää myös rautakangella (*Brecheisen*), jota käytetään usein jäätuuran sijaan jään rikkomiseen.

–Aika hyviä torttuja, hän myönsi. (s.231)

»Recht gut, dieser Kuchen«, erklärte er. (S.260)

Tässä puheenvuorossa on kyseessä joulutorttu. DUW:n mukaan *Kuchen* on (suurempi, vuoassa paistettu) leivonnainen. *Kuchen* ei ole tässä tapauksessa paras mahdollinen käänös. Parempi vaihtoehto olisi ollut *Gebäck*, joka tarkoittaa leivonnaista. *Gebäck* ei tosin istu yhtä jouhevasti keskusteluun kuin *Kuchen*.

7.3.6 Assosioiva käänös

Löylystä suoraan järveen ja sitten vilvoittelemaan saunan seinustalle. (s.21)

Aus der Hitze direkt in den See, und dann draußen vor der Sauna ausruhen und frische Luft schöpfen. (S.26)

Vilvoitella tarkoittaa GSSS:n mukaan, oleskella viileässä helpottaakseen kuumaa oloaan. Vastaava saksankielinen sana olisi *Auskühlen* tai vastaavaa. Kääntäjä on tässä keskittynyt enemmän siihen, mitä muutakin vilvoittelu tässä yhteydessä tarkoittaa eli lepäämistä ja raikasta ilmaa. Kääntäjä on pitänyt lämpötilan muutosta itsestään selvänä.

Tavallista rehellistä hampparia täällä ei yksikään teurastamo osaa valmistaa. (s.21)

Keine einzige Fleischerei macht dir hier eine gewöhnliche, anständige Saunawurst. (S.26)

Hamppari tarkoittaa halpamakkaraa. *Saunawurst*-sanaa ei löydy DUW:ista, joten kyseessä on luultavimmin kääntäjän itse muodostama sana, saunamakkara.

Tuollainen nainen tuskin tyytyi Anttilasta ostettuun muovisaaviin. (s.203)

Eine solche Frau würde sich beim Waschen kaum mit einer billigen Plastikschüssel begnügen. (S.229)

Anttila on vuonna 1952 perustettu kauppaketju, joka tunnetaan mm. edullisista päivittäistavaroistaan. Se, että Anttilasta ostettu tarkoittaa tässä yhteydessä halpaa, on mielestäni hyvin oivallettu, ja Anttilan mainitsematta jättäminen selkeyttää tekstiä paljon.

7.3.7 *Poisjätö*

Monimurhaaja Siira ja Isolyömä-Sutinen oli nimetty luottovangeiksi. Se merkitsi sitä että heidät vapautettaisiin lähiaikoina. (s.13)

Man hatte Siira und Sutinen eine vorzeitige entlassung in Aussicht gestellt. (S.16)

Luottovanki on NS:n mukaan vanki, jolle on hyvän käytöksen ja työsuoritusten vuoksi annettu eräitä vapauksia. Poisjätön mukana jää myös pois ajatus siitä, että Siira ja Sutinen olisivat olleet esimerkillisiä vankeja ja pääsevät siksi pian pois.

Pitää kutoa vanttuuta ja tikkureita, ei ne keinovillat taho kestä. (s.158)

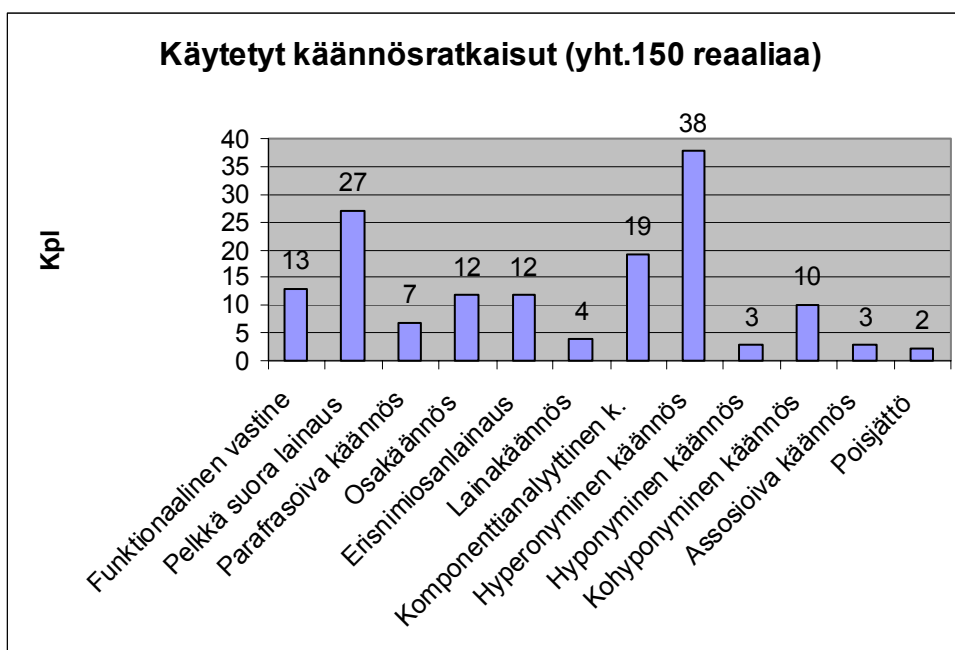
Ich muss richtige Fausthandschuhe stricken, diese Dinger aus Kunstfasern halten nicht richtig. (S.180)

Vanttuu on NS:n mukaan lapanen ja lapanen on GSSS:n mukaan yleensä villasta neulottu käsine, jossa erillinen tila peukalolle ja yhteinen tila muille sormille. *Tikkuri* on NS:n mukaan paksu villapaita tai mon. neulotut käsineet. Todennäköisin syy siihen, miksi kääntäjä on jättänyt tikkurit kääntämättä, on se, että hän ei ole joko löytänyt sanalle ollenkaan merkitystä tai vain merkityksen lapanen. Jos hän olisi löytänyt merkitykset lapanen ja villapaita, olisi hän varmasti valinnut villapaidan, sillä lapasethan (vanttuut) mainittiin jo.

7.4 TULOKSIA

Edellisessä luvussa tehdyn analyysin tarkoituksena oli kartoittaa ja analysoida Pirschelin tekemiä käännösratkaisuja. Käännösratkaisu oli jaoteltu teoriaosan luvun 5.1 kategorioiden mukaan. Paasilinna on käyttänyt kirjassaan erityisen runsaasti maantieteellisiä reaalioita (51), joiden tarkoituksena on kaikesti antaa lukijalle mahdollisimman autenttinen kuva miljööstä. Aineistosta löytyi myös paljon tuotemerkkejä (27) ja tietenkin Lappiin liittyviä reaalioita (14). Aineistosta löytyi yhteensä 150 realiaa. Tähän lukuun on laskettu myös analyysiluvussa käsittelemättä jääneet toistot. Toistot ovat siis samoja reaalioita, joilla on myös sama käänнос.

Analyysissä oli kaksi isompaa ongelmaa, joista toinen oli reaalioiden löytäminen ja tunnistaminen. Reaalioiden löytämistä hidasti tietenkin se, että oman kulttuurinsa reaalioita suhteessa toiseen on vaikea havaita. Tässä auttoi tietenkin molempien kulttuurien vahva tuntemus. Toinen ongelma liittyi reaalioiden kategorisointiin. Jaottelun ongelmana oli se, että monet kääntäjän tekemät ratkaisut olisivat sopineet kahteen tai useampaan kategoriaan, ja oikean ryhmän löytäminen vaati paljon pohdintaa, vertailua ja tutkimustyötä

Kuvaaja 1. Käytetyt käännösratkaisut

Eniten aineistosta löytyi ryhmään suora lainaus kuuluvia ratkaisuja (58). Näitä ovat siis pelkät suorat lainaukset (27), parafraasoivat käännökset (7), osakäännökset (12) ja erisnimiosan lainaus (12). Suora lainaus -ratkaisut kuuluvat vieraannuttavaan käänносstrategiaan, ja näistä vieraannuttavimpia ovat pelkkä

suora lainaus ja erisnimiosan lainaus. Pelkän suoran lainauksen käyttäminen edellyttää lukijalta tietämystä vieraasta kulttuurista ja joissakin tapauksissa jopa hieman salapoliisityötä. Parafraasoivat käännökset ja osakäännökset taas antavat lukijalle useimmiten tarpeeksi tietoa säilyttäen kuitenkin alkutekstin elementtejä. Erisnimiosan lainaus on ratkaisusta se, jota pitäisi käyttää kaikista harkituimmista. Sillä sen lisäksi, että se edellyttää lukijalta tietoa kohdekulttuurista, edellyttää se käännöksen lukijalta enemmän tietoa ja muistamista kuin alkutekstin lukijalta, jolla on siis käytettävissään myös yleisnimiosa.

Aineisto sisälsi toiseksi eniten hyponymisten suhteiden muutoksia (51) eli hyperonymisia (37), hyponymisia (3) ja kohyponymisia (10) käännöksiä. Hyponymisten suhteiden muutokset lasketaan yleensä kotouttaviin käännösstrategioihin, sillä teksti tuodaan aina lähemmäksi lukijaa valitsemalla tutumpi ylä- tai alakäsite tai vaihtamalla käsite tutumpaan samalla tarkkuustasolla olevaan. Erityisesti tuotemerkkien kohdalla tehdyt hyperonymiset käännökset vaikuttavat olennaisesti käännöksen tyyliin ja antavat hieman erilaisen kuvan kirjan henkilöstä käännöksessä.

Seuraavaksi eniten aineistosta löytyi komponenttianalyttisiä käännöksiä (19). Komponenttianalyttinen käännös on hyvä tapa antaa lukijalle lisätietoa hänelle oudosta asiasta. Vaarana on kuitenkin käännöksen muuttuminen liian selittäväksi ja vaikealukuisiksi. Hyponymisten suhteiden muutoksella tehdyn käännöksen muuttaa komponenttianalyttiseksi jo yksikin selittävä komponentti, joka erottaa sen kohdekielen tavanomaisesta objektista.

Esim. peski -> Renntierpelz on hyponymisten suhteiden muutos

peski -> Lappenpelz on komponenttianalyttinen käännös

Neljänneksi eniten aineisto sisälsi funktionaalilla vastineella käännettyjä reaaliota (13). Funktionaalilla vastineella kääntäminen nähdään kotouttavana käännösratkaisuna. Tämä käännösratkaisu toimii varsinkin kohdissa, joissa esim. komponenttianalyttinen käännös veisi yksinkertaisesti liikaa tilaa, esim. puheenvuoroissa.

Aineistosta löytyi myös muutamia lainakäännöksiä (4) ja assosioivia käännöksiä (3). Lainakäännökset ovat onnistuessaan vain vähän merkitystä muuttavia, mutta epäonnistuessaan alkuperäisestä merkityksestä ei jää mitään jäljelle. Assosioivat käännökset vaativat kääntäjältä hyvää lähdekulttuurin tuntemusta ja rohkeutta poiketa lähdetekstistä.

Vähiten aineistosta löytyi poisjättöjä (2). Pois jätetyt reaaliat ovat *luottovanki* ja *tikkuri*. Molemmista tapauksissa vaikuttaa siltä, että kääntäjä on jättänyt reaaliat pois, koska ei ole ymmärtänyt, mitä kirjailija on niillä tarkoittanut.

Erityisen epäjohdonmukaisen ryhmän reaaliota muodostivat maantieteelliset reaaliat, joita oli käännetty usealla eri tavalla. Maantieteellisten reaalioiden yhteydessä oli käytetty myös erikoista erisnimen lainaus -ratkaisua, joka jättää lukijan hieman yksin (esim. Kuopsuvaara -> Kuopsu).

Seuraavassa luvussa 8 analysoidaan saatuja tuloksia, esitellään johtopäätöksiä ja pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen.

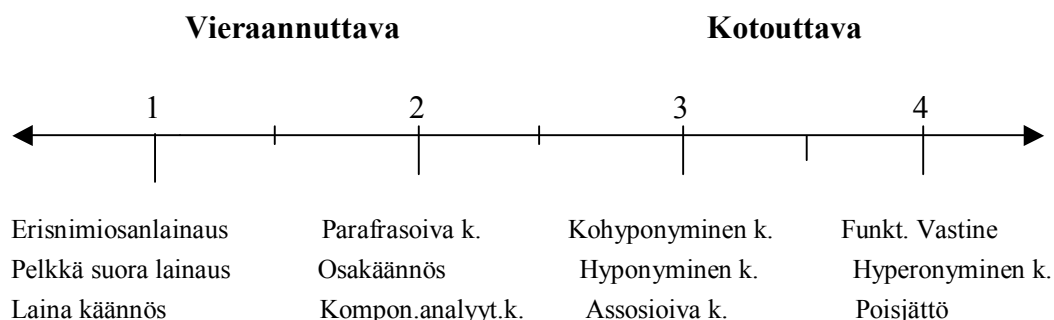
8 TULOSTEN ANALYSOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä viimeisessä luvussa sijoitetaan ensin edellisen luvun tulokset kotouttava-vieraannuttava janelle ja tarkastellaan kääntäjän käyttämää kokonaisstrategiaa sitä kautta. Seuraavaksi tarkastellaan käännösratkaisujen jakautumista eräiden suurimpien reaalioiden aiheryhmien kautta ja pohditaan niiden kääntämisessä käytettyjä strategioita. Lopussa seuraa yhteenveto ja paluu tutkimuskysymyksen äärelle.

8.1 KOKONAISTULOSTEN ANALYSOINTI

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää miten Regine Pirschel on kääntänyt Arto Paasilinnan *Hirtettyjen kettujen metsän* reaaliat ja pohtia, onko Pirschel pyrkinyt johdonmukaisesti tekemään ratkaisunsa pohjautuen johonkin laajempaan käännösstrategiaan, esim. kotouttamiseen tai vieraannuttamiseen.

Jotta saatuja tuloksia voitaisiin tarkastella kotouttavan ja vieraannuttavan käännösstrategian kannalta, olen jakanut käytetyt käännösratkaisut neljään ryhmään: hyvin vieraannuttaviin, vieraannuttaviin, kotouttaviin ja hyvin kotouttaviin ratkaisuihin. Tämän jälkeen pisteytin ryhmät pisteillä 1–4 vieraannuttavimmasta kotouttavimpaan.

Saadakseni keskiarvon, kerroin kunkin ryhmän ratkaisujen määrän ryhmälle annetulla pistemäärällä 1–4 ja jaoin tuloksen (379) ratkaisujen kokonaismäärällä (150). Tuloksena oli 2,53, joka osuu melko tarkalleen janan keskelle eli neutraalille alueelle.

Ratkaisut	Määrä	Kerroin	Tulos
Funktionaalinen vastine	13	4	52
Pelkkä suora lainaus	27	1	27
Parafrasoiva käännös	7	2	14
Osakäännös	12	2	24
Erisnimiosanlainaus	12	1	12
Lainakäännös	4	1	4
Komponenttianalyttinen k.	19	2	38
Hyperonyminen käännös	38	4	152
Hyponyminen käännös	3	3	9
Kohyponyminen käännös	10	3	30
Assosioiva käännös	3	3	9
Poisjätto	2	4	8
Yhteensä	150		379
Kertoimen keskiarvo	2,53		

Taulukko 1. *Kertolaskut ja tulokset: kaikki reaaliat.*

Tuloksesta tulee kuitenkin kuvaavampi, jos tarkastelemme tarkemmin kuvaajassa 1 piikkinä näkyvää hyperonymisten käännösten ryhmää. Ryhmästä suurimman osan muodostavat tuotemerkkien käännökset, joita oli 27 kaikkiaan 37:tä hyperonymisellä käännöksellä käännetystä reaaliasta. Mikäli tämä yksittäinen ryhmä poistetaan laskuista, näyttää taulukko seuraavalta:

Ratkaisut	Määrä	Kerroin	Tulos
Funktionaalinen vastine	13	4	52
Pelkkä suora lainaus	27	1	27
Parafrasoiva käännös	7	2	14
Osakäännös	12	2	24
Erisnimiosanlainaus	12	1	12
Lainakäännös	4	1	4
Komponenttianalyttinen k.	19	2	38
Hyperonyminen käännös	5	4	20
Hyponyminen käännös	3	3	9
Kohyponyminen käännös	10	3	30
Assosioiva käännös	3	3	9
Poisjätto	2	4	8
Yhteensä	117		247
Kertoimen keskiarvo	2,11		

Taulukko 2. *Kertolaskut ja tulokset ilman tuotemerkkejä*

Lukujen keskiarvoksi saadaan 2,11, joka sijoittuu selvästi, joskaan ei kovin vahvasti, janan vieraannuttavaan osaan. Tästä voidaan päätellä, että Pirschel on suosinut käännöksessään vieraannuttavaa käännösstrategiaa. Tämä sopisi hyvin luvussa 6.3.3 esitellyn oletetun lukijakunnan odotuksiin, joka siis haluaa oppia Suomesta lisää ja haluaa saada annoksen pohjoista eksotiikkaa.

Pirschel on siis toiminut luvun 3 alussa esitellyn keskieuropalaisen käännösperinteen mukaan ja kääntänyt kirjan lukijan odotuksia vastaavaksi jättämällä keskieuropalaisten eksoottisena pitämät elementit käännöksessä eksoottiseksi.

8.2 TULOSTEN ANALYSOINTI ERÄIDEN REAALIARYHMIEN KANNALTA

Mikäli tarkastellaan käännösratkaisujen jakautumista luvussa 7.4 esiteltyjen suurien reaaliaryhmien näkökulmasta, huomataan, että maantieteelliset reaaliat Pirschel on yleensä kääntänyt pelkällä suoralla käännöksellä (17 reaaliaa 51:stä). Kaikki maantieteelliset reaaliat on käännetty jollakin suora lainaus -kategoriaan kuuluvalla ratkaisulla (erisnimiosan lainaus 14 kpl, osakäännös 11 kpl, parafrasoiva käännös 9 kpl). Kaikki nämä käännösratkaisut ovat vieraannuttavia, ja kaksi eniten käytettyä käännösratkaisua, eli pelkkä suora lainaus ja erisnimiosan lainaus, ovat edellisen luvun jaottelun mukaan hyvin vieraannuttavia. Pisteytyksen mukaan laskettu keskiarvo on 1,42.

Kuten aiemmin todettiin, sisälsi teksti myös paljon tuotemerkkejä, joista suurin osa (22/27) on käännetty hyperonymisellä käännöksellä joko jättämällä tuotemerkki pois ja kääntämällä vain tuotteen yleisnimitys (Sunlight-saippua -> Seife) tai mikäli kirjailija on antanut vain tuotemerkin, selvittämällä mistä tuotteesta on kyse ja antamalla sen käännöksen (Presidenttisekoitus -> kahvia -> Kaffee). Kaikki mainitut tuotemerkit ovat Suomessa tunnettuja ja laadukkaina pidettyjä. On useita syitä miksi kirjailija on halunnut käyttää myös tuotenimiä.

Viimeisenä suurempana reaaliaryhmänä mainittakoon vielä erityisesti Lappiin liittyvät reaaliat. Nämä Pirschel on yleensä kääntänyt käyttäen eniten komponenttianalyttistä käännösratkaisua 5/14. Pirschel on käyttänyt kaksi kertaa hyperonymistä käännöstä, funktionaalista vastinetta ja kohyponymistä käännöstä ja kerran pelkkää suoraa lainausta, hyponymistä käännöstä ja poisjättöä. Pisteytyksen keskiarvoksi tulee 2,86, mikä sijoittaisi tämän reaaliaryhmän käännökset janan kotouttavampaan päähän. Tulos on ehkä sinänsä hieman harhaanjohtava, koska eniten käytetty komponenttianalyttinen käännösratkaisu on kuitenkin vieraannuttava. Komponenttianalyttinen käännös on ollut hyvä ratkaisu useassa kohdassa, sillä se antaa lukijalle tietoa uudesta asiasta poistamatta kuitenkaan kokonaan sen vierautta.

8.3 LOPUKSI

Edellisten lukujen pohjalta voidaan sanoa, että yksittäisten käännösratkaisujen perusteella on mahdollista muodostaa kuva koko käännöksen kattavasta käännösstrategiasta. Pirschelin käännös voidaan siis asettaa tiettyyn kohtaan kotouttamisen ja vieraannuttamisen väliselle janalle. Pirschelin käännösstrategia on kokonaisuutena varsin neutraali, kotouttamisen ja vieraannuttamisen välimaastossa. Kuitenkin jos tuloksia tarkastellaan erilaisten reaaliaryhmien kannalta, on erotettavissa strategioiden välisiä painotuseroja. Mikäli tietty suhteettomankin suuri reaaliaryhmä, eli tuotemerkit, jätetään huomiotta, on tuloksena hieman enemmän vieraannuttamista suosiva kokonaiskäännösstrategia. Valitun kokonaisstrategian taustalla vaikuttaa todennäköisesti hyvin paljon käännöksen ajateltu lukijakunta, joka todennäköisesti koostuu pääasiassa erityisesti Suomesta ja sen kulttuurista kiinnostuneista lukijoista.

Tutkimuksessa esiteltiin kääntäjille tarjolla olevia ratkaisuja reaalioiden kääntämiseen ja tuotiin esille niiden vaikutus paitsi yksittäisiin lauseisiin myös ratkaisujen vaikutus käännöksen kokonaisstrategiaan ja sitä kautta lähdekulttuurista annettuun kuvaan. Tämä tutkimus voidaan nähdä myös osana nykyaikaisen keskieurooppalaisen käännöskulttuurin kartoittamista ja jatkona esim. Anu Viljanmaan vuoden 2004 Pro gradu -tutkielmaan, jossa tutkittiin erityisesti alluusioiden ja henkilönnimien kääntämistä.

Analysoituani tämän kirjan käännöksen mieleeni nousi monia uusia kysymyksiä, kuten millaisia yksittäisiä ratkaisuja ja millaista strategiaa esimerkiksi kirjojen ranskantaja tai italiantaja on käyttänyt? Ovatko heille ylipäätään samat asiat reaaliota kuin saksantajalle? Entä onko Pirschel käyttänyt muissa Paasilinna-käännöksissään samaa strategiaa kuin tämän kirjan kohdalla eli toisin sanoen, kehittykö yksittäiselle kääntäjälle hänelle luonteenomaisia käännösstrategioita?

LÄHTEET

AINEISTO

Paasilinna, Arto 1983. *Hirtettyjen kettujen metsä*. WSOY, Porvoo.

Pirschel, Regine 2000. Käännös. *Im Wald der gehenkten Füchse*. BLT, Bergisch Gladbach.

LÄHTEET

Ben-Shahar, Rina 1994. *Translating Literary Dialogue: A Problem and its Implications for Translation into Hebrew*. *Target* 6(2), 195–221.

Bödeker, Birgit 1989. Direktübernahmen und das fremde Milieu. Teoksessa A.P. Frank (toim.) *Die literarische Übersetzung: der lange Schatten kurzer Geschichten: Amerikanische Kurzprosa in deutschen Übersetzungen*. Schmidt, Berlin. 231–253.

Bödeker, Birgit & Freese, Katrin 1987. *Die Übersetzung von Realienbezeichnungen bei literarischen Texten: Eine Prototypologie*. *TextContext* 2/3, 137–165.

Frank, Armin Paul 1989. *Die literarische Übersetzung: der lange Schatten kurzer Geschichten: Amerikanische Kurzprosa in deutschen Übersetzungen*. Schmidt, Berlin.

Kujamäki, Pekka 1998. *Deutsche Stimmen der Sieben Brüder. Ideologie, Poetik und Funktionen literarischer Übersetzung*. Nordeuropäische Beiträge aus den Human- und Gesellschaftswissenschaften, Bd. 18. Lang, Frankfurt/M.

Leppihalme, Ritva 2000. *The Two Faces of Standardization*. *The Translator*, Volume 6, Number 2 2000, 247–269.

Markstein, Elisabeth 1999. *Realia*. Teoksessa Snell-Hornby, Mary et al. (toim.) *Handbuch Translation*. Toinen pianos. Stauffenburg, Tübingen. 288–291.

Merz, Annegret 2001. Arto Paasilinna: *Im Wald der gehenkten Füchse*. Teoksessa Fromm, Hans & Nevala, Maria-Liisa & Schellbach-Kopra, Ingrid (toim.) *Jahrbuch für finnisch-deutsche*

Literaturbeziehungen. Nr. 33/2001. Mitteilungen aus der Deutschen Bibliothek. Gummerrus, Helsinki. 321–322.

- Paloposki, Outi & Oittinen, Riitta 1998. The Domesticated Foreign. Teoksessa Chesterman, Andrew et al. (toim.), *Translation in Context. Selected Contributions from the EST Congress, Granada 1998*. Benjamins translation Library, Volume 39. Benjamins, Amsterdam. 373–390.
- Schmitz, Dieter Hermann 1999. Pohjanmaa oder Österbotten. Ingo, Rune & Karihalme, Oili & Laurén, Christer & Nikula, Henrik & Tiusanen, Jukka (toim.) *ERIKOISKIELET JA KÄÄNNÖSTEORIA. Kieli ja retoriikka*. VAKKI-symposiumi XIX. Vaasa 13.–14.2.1998. Vaasan yliopiston käännösteorian ja ammatikielten tutkijaryhmän julkaisut. N:o 25. Vaasa. 321–332.
- Toury, Gideon 1995. *Descriptive Translation studies and beyond*. Benjamins, Amsterdam.
- Uhlmann, Peter 2000. Arto Paasilinna: Der Sohn des Donnergottes. Teoksessa Fromm, Hans & Nevala, Maria-Liisa & Schellbach-Kopra, Ingrid (toim.) *Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen*. Nr. 32/2000. Mitteilungen aus der Deutschen Bibliothek. Gummerrus, Helsinki. 321–323.
- Venuti, Lawrence 1995. *The translator's Invisibility*. Routledge, London.
- Vermeer, Hans J. & Witte Heidrun 1990. *Mögen Sie Zistrosen? :Scenes & Frames & channels im translatorischen Handeln*. TextconText-Beiheft 3. Groos, Heidelberg.
- Viljanmaa, Anu 2004. *Bridgetin maailma Saksassa, Suomessa ja Yhdysvalloissa. Henkilönnimet ja alluusiot brittikulttuuria välittämässä ja niiden käännösstrategiat*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, kieli- ja käännöstieteen laitos.
- Värrä, Anna-Kaisa 2005. *Teurasti kandidaatin –vai nolasi lisensiaatin? Reaaliat Vasili Shukshinin Srezal ja Master suomennoksissa*. Tampereen yliopisto, käännöstieteen (saksa) proseminaaritutkielma.

VERKKOLÄHTEET

- Amascore. Amazon keyword search. [www-dokumentti].
<www.amascore.de> Hakusana Paasilinna Arto.
Luettu 31.3.2006.

- Marttiini. [www-dokumentti].<www.marttiini.fi> Luettu 8.1.2006.
- Moshnikoff Markus & Minna. Markus ja Minna virtuaalisesti. *Kolttapuvut — tärkeä osa identiteettiä*. [www-dokumentti]
<www.saunalahti.fi/aamusumu/koltat/kolttapuvut.htm>
Luettu 10.11.2005
- Rasilainen, Reino 2005. Huumori kukkii kirjoissa. [www-dokumentti]
<http://www2.valitutpalat.fi/p884365.html> Luettu 26.5.2005
- Suomen Kustannusyhdistys ry. Bestsellerit. [www-dokumentti]
<http://www.skyry.net/sky/tilastot_k.htm> Luettu 14.3.2006
- Suomen Latu. [www-dokumentti]. <www.suomenlatu.fi> Luettu 20.12.2005.
- www.amazon.de. *Im Wald der gehenkten Füchse. Kundenrezensionen*.
[www-dokumentti] <www.amazon.de/exec/obidos/tg/stores/detail/-
/books/3404920910/customer-reviews/303-4010149-6404264>
Luettu 31.3.2006.

SANAKIRJAT

- Duden Deutsches Universalwörterbuch* 2003. Viides painos. Dudenverlag, Mannheim.
- Ebner, Jakob 1980. *Wie sagt man in Österreich? Wörterbuch der österreichischen Besonderheiten*. Duden-Taschenbücher Bd 8. Bibliographisches Institut, Mannheim.
- Gummeruksen suuri suomen kielen sanakirja* 2004. Nurmi, Timo. Kolmas painos. Gummerus, Jyväskylä.
- Nykysuomen sanakirja* 1980. Sadeniemi, Matti (toim.) seitsemäs painos. WSOY, Porvoo.
- Ruokasanakirja* 1998. Lehmusoksa, Ritva & Muurinen, Pirjo. Gumerus, Jyväskylä.
- Saksalais-suomalainen sotilassanasto* 1978. Knuuttila, Jukka. Pääesikunnan koulutusosaston julkaisu. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Sotilasslangin sanakirja* 1984. Penttinen, Antti. WSOY, Porvoo.

Suomi-saksa suursanakirja 1990. Katera, Pekka & Schellbach-Kopra, Ingrid.
Kolmas painos. WSOY, Porvoo

Wikipedia. Vapaatietosanakirja. [www-dokumentti]

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Peruskoulu>>. Luettu 8.1.2006.

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suo>>. Luettu 26.1.2006.

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Skandit>>. Luettu 15.12.2005.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Hyvinkään_Tahko>. Luettu 8.2.2006.

Wikipedia. Die Freie Enzyklopädie. [www-dokumentti]

<<http://de.wikipedia.org/wiki/Mittelschule>>. Luettu 8.1.2006.

<<http://de.wikipedia.org/wiki/Moor>>. Luettu 26.1.2006.

<http://de.wikipedia.org/wiki/Skandinavisches_Gebirge>.

Luettu 15.12.2005.

LIITE 1. TAULUKKO AINEISTOSSA ESIINTYVISTÄ REAALIOISTA

A Funktionaalinen vastine

B Suora lainaus

C Lainakäännös

D Komponenttianalyttinen käännös

E Hyponymisten suhteiden muutos

F Assosioiva käännös

G Poisjättö

Oikeanpuoleisiin sarakkeisiin A–G on merkitty kustakin esimerkkilauseesta löydettyjen käännösratkaisujen määrät.

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
	1						Oiva Juntunen oli hoikanpuoleinen, kolmenkymmenen ikäinen poikamies, syntyisin Vehmersalmelta	Oiva Juntunen war schlank, etwa dreißig Jahre alt und Junggeselle, er stammte aus Vehmersalmi in <u>der Provinz Savo.</u> (S.9)
			1				~~Savussa~~ <u>Savussa</u> (s.7) hikoiltiin ja <u>vihdottiin</u> ankarasti.(s.9)	Man saß zusammen in der Sauna, schwitzte und <u>peitschte sich eifrig mit Birkenruten.</u> (S.11)
			1				–Sinä kun olet tuommainen roisto, kehui serkkupoika ja <u>löi lisää löylyä.</u> (s.9)	»Du bist doch ein Gauner, oder?«, fing der Cousin auf einmal an und <u>schüttete einen Schwall Wasser auf die Steine.</u> (S.11)
1							Hän toimitti heille tuoreita pornojulkaisuja, savukkeita, suklaata ja <u>piparkakkuja.</u> (s.12)	Er versorgte sie mit neuen Pornozeitschriften, Zigaretten, Schokolade und <u>Pfefferkuchen.</u> (S.15)
	1						Kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa hän vieraili <u>Långholmenissa</u> , ja silloinkin tapaamiset olivat lyhyitä.(s.12)	Nach <u>Långholmen</u> kam er dann nur noch ein- oder zweimal im Monat, und selbst dann waren die Treffen sehr kurz.(S.16)
						1	Monimurhaaja Siira ja Isolyömä-Sutinen oli nimetty <u>luottovangeiksi</u> . Se merkitsi sitä että heidät vapautettaisiin	Man hatte Siira und Sutinen eine vorzeitige entlassung in Aussicht gestellt.(S.16)
	1						~~Hankoihan~~ <u>Hankoihan</u> (s.13) ostakin, ja tavataan huomenna aamulla vaikka kymmeneltä siinä	»such dir irgendwo eine Bleibe, und morgen früh, sagen wir um zehn, treffen

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							kapakassa <u>Slussenilla</u> , mikä se nyt on.(s.17)	wir uns in dieser kneipe bei <u>Slussen</u> , du weißt schon.«(S.20)
			1				– Viiteen vuoteen en ole <u>muikkukukkoa</u> nähnykkään, uskotko sie Oiva? Lihapullia tekee joskus niin perkeleesti mieli että mahaa polttelee.(s.21)	»Seit fünf Jahren habe ich nicht mehr <u>kleine Maränen in Brotteig</u> gegessen, kannst du dir das vorstellen, Oiva? Auf Fleischklopse habe ich manchmal so verdammt Appetit, dass mir richtig der Bauch wehtut.«(S.25-26)
	1		1				– Jos sais vielä joskus ajaa kolmosen ratikalla <u>Kalliosta Kauppatorille</u> ...(s.21)	»Wenn man doch noch einmal mit der Linie drei von <u>Kallio</u> zum <u>Markt am Hafen</u> fahren könnte, --«(S.26)
		1					Vaan eniten minä oon <u>savusaunaa</u> täällä <u>kaivannu</u> .(s.21)	Aber am meisten fehlt mir <u>die Rauchsauna</u> .(S.26)
					1		Löylystä suoraan järveen ja sitten <u>vilvoittelemaan</u> saunan seinustalle.(s.21)	Aus der Hitze direkt in den See, und dann draußen vor der Sauna <u>ausruhen und frische Luft schöpfen</u> .(S.26)
1							<u>Lenkkimakkaraakaan</u> täältä et saa!(s.21)	Auch <u>Ringwurst</u> kriegst du hier nirgends zu kaufen!(S.26)
					1		Tavallista rehellistä <u>hampparia</u> täällä ei yksikään teurastamo osaa valmistaa.(s.21)	Keine einzige Fleischerei macht dir hier eine gewöhnliche, anständige <u>Saunawurst</u> .(S.26)
			1				Jos minä pääsisin Suomeen vaikka yhdeksi yöksi, niin minä menisin saunaan ja söisin perkele kilon lenkkimakkaraa kylmiltään ja joisin saavillisen <u>kotikaljaa</u> päälle.(s.21)	Wenn ich nur für eine Nacht nach Finnland konnte, würde ich in die Sauna gehen und dann, verdammt noch mal, ein Kilo Ringwurst kalt essen und einen Kübel <u>hausgemachtes Malzbier</u> hinterhertrinken.(S.26)
				1			–Niinhän ne kaikki lupaa. Yksikin kaveri lupasi hommata Suomesta kunnan ruisleipiä tänne mulle. Perkele toi <u>rinkeleitä</u> , mitä minä niillä.(s.22-23)	»Das sagen sie alle. Einer hat mal versprochen, mir aus Finnland anständiges Roggenbrot zu besorgen. <u>Bretzeln</u> brachte der verfluchte Kerl dann an, was soll ich damit?«(S.27)
	1						<u>Seutulassa</u> Oiva Juntunen soitti Tukholmaan ruotsalaiselle roistoystävälleen Stickanille,	Auf dem <u>Helsinki</u> Flughafen <u>Seutula</u> angekommen, rief er seinen Schwedischen Freund

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							joka lähetti rahaa.(s.24)	Stickan an, und der verschsprach, ihm Geld zu schicken.(S.29)
			1				Hän valitsi <u>Käsivarteen</u> johtavan tien, ajoi Kittilään, ohitti Sirkassa ja Tepastossa pitkiä sotilaskolonnia, ja saapui viimein Puljuun, mitättömään erämaakylän suurten suoalueiden keskellä.(s.27)	Er wählte die an den »Arm« des Landesumrisses führende Straße, fuhr durch Kittilä, überholte in Sirkka und Tepasto Inge Militärkolonnen und gelangte schließlich nach Pulju, ein unbedeutendes Wildmarkdorf inmitten großer Mooregebiete.(S.33)
1							Hän piilotti kullan pieneen hiekkaharjanteen kupeeseen, paikkaan jossa levisi jääkautista <u>pirunpeltoa</u> muutaman aarin alalla.(s.27)	Er versteckte das Gold am Fuße einen kleinen Sandhügels, wo ein eiszeitliches <u>Geröllfeld</u> von etwa zwei Ar begann.(S.33)
	1						Sotaharjoitusalueeksi oli valittu <u>Pallastunturin</u> itäpuoliset asumattomat erämaat.(s.36)	Als Manövergebiet war die unbewohnte Wildmark östlich des <u>Pallastunturi</u> ausgewählt worden.(S.43)
				2			Vihreitten joukkojen tunnuksena oli kypärä, keltaisilla oli päässään <u>suikka</u> ja sinisillä eli suomalaisilla	Kennzeichen der grünen Truppen war ein Helm, die gelben trugen <u>ein Barett</u> und die blauen, also die Finnen, <u>eine Schirmmütze</u> .(S.43)
	1						~~Korskausa~~ <u>Korskausa</u> (suofia) oli näin monta, tarvittiin laajoja harjoitusalueita, ja <u>Pallaksen</u> itäpuoliset erämaat sopivat tarkoitukseen hyvin.(s.37)	Weil es so viele Beteiligte gab, brauchte man geräumige Übungsgebiete, und die östliche Wildmark am <u>Pallas</u> eignete sich gut für diesen Zweck.(S.43)
	1						<u>Puljutunturin</u> suunnasta on tiedustelujen mukaan tunkeutumassa keltaisia joukkoja arviolta divisioonan verran.(s.37)	Aus Richtung des Puljufjälls dringen laut Aufklärungsberichten gelbe Truppen in unser Gebiet ein, nach Schätzungen handelt es sich um eine Division.(S.44)
	3						Se käydään kolmiossa, jota rajoittavat etelässä <u>Vitsikkokasken Pokkuvaara</u> , lännessä <u>Vuosiselkä</u> ja idässä <u>Kuopsuvaara</u> .(s.38)	Er wird in einem dreieckigen Gebiet geführt, das im Süden von <u>Pokku</u> , im Westen vom <u>Vuosiselkä</u> und im Osten vom <u>Kuopsu</u> begrenzt wird.(S.45)
	3						On mahdollista että vihollinen yrittää perääntyä	Es ist möglich, dass der Feind im Osten versucht,

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							idässä <u>Puljutunturin</u> suuntaan ja sen taaksekin, tai toinen vihollinen lännessä <u>Salankiselän</u> maaston kautta <u>Raattamaan</u> ja sieltä tiestöjä pitkin Muonioon.(s.38)	sich zum <u>Puljufjäll</u> und dahinter zurückzuziehen, oder der andere Feind im Westen durch das Gelände am <u>Salankiselkä</u> nach <u>Raattama</u> und von dort durch den Ödwald nach Muonio.(S.45)
1	1						Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä <u>poronkärjistystä</u> ja naukkaamassa ryyppyt <u>koskenkorvaa</u> .(s.38)	Im Hotel am Pallastunturi könnte er <u>Renntierragout</u> essen und sich dazu ein paar <u>Koskenkorva</u> genehmigen.(S.45)
	1						Pari <u>Drakenia</u> vongahti komentoteltan yli.(s.38)	Zwei <u>Draken</u> heulten über das Kommandozelt hinweg.(S.45)
	1						– Pioneerijoukkue saa rakentaa sillat molempien <u>Siettelöjokien</u> yli.(s.38)	»Der Pionierzug soll über beide <u>Siettelöflüsse</u> Brücken bauen.(S.46)
	2						Pääosa pataljoonasta sijoitetaan <u>Puljun</u> <u>Kiimatievojen</u> maastoon, jonne kaivaudutaan ja valmistaudutaan taisteluun.(s.38-39)	Der Hauptteil des Batallions wird in das Gelände der <u>Kiimatievot</u> bei <u>Pulju</u> verlegt, wo er ebenfalls Stellung bezieht und sich auf den Kampf vorbereitet.(S.46)
	1						Majuri ajatti itsensä <u>Kuopsuvaaraan</u> , jonne hän siirretti pataljoonan konekiväärikomppanian ja pioneerijoukkueen raivaamaan	Der Major ließ sich zum <u>Kuopsu</u> fahren, wohin er die Maschinengewehrkompanie und den Pionierzug befahl, damit sie Angriffsschneisen rodeten.(S.46)
	1						~~Kyökkaästorjat~~ <u>Kyökkaästorjat</u> toistaiseksi <u>Puljun</u> <u>Kiimatievoille</u> .(s.39)	Der Tross wurde vorläufig in der <u>Kiimatievot</u> gelassen.(S.46)
	1						Remes pakeni tarkastusta <u>Kuopsuvaaran</u> taakse.(s.39)	Remes flüchtete vor der Inspektion hinter den <u>Kuopsu</u> .(S.47)
	1						Pataljoonan pääosien olisi heti ryhdyttävä toimeen hyökkäykseen <u>Vuossijänkän</u> suuntaan.(s.40)	Die Hauptteile des Batallions sollten sofort mit dem offenen Angriff in breiter Front in Richtung <u>Vuossisumpf</u> beginnen.(S.47)
	1						Illalla saatiin kosketus vihreisiin eli Pohjois-Atlantin liiton kypäräpäisiin sotilaisiin <u>Vuossiselän</u> maastossa.(s.40)	Gegen Abend kam es im Gelände am <u>Vuossiselkä</u> zur Feindberührung mit den Grünen, also den behelmteten »Soldaten der Nato«.(S.48)

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
	2						Potsuraisvaaran kautta tunkeuduttiin yötä myöten <u>Juha-Vainaan Maahan</u> , jossa venäläiset jurottivat asemissa.(s.41)	Über den <u>Potsurainen</u> drang man in der Nacht in <u>das Juha-Vainaan-Maa ein</u> , <u>das »Land des Toten Juha«</u> , wo die »Russen« in ihren Stellungen hockten.(S.49)
	1			1			Raskas marssi halki upottavien soitten verotti miesten voimia, varsinkin kun kuormastohevoset usein kieltäytyivät ylittämästä pehmeimpiä paikkoja, niin että niitä piti miesvoimin raahata läpi ravan ja sääskiparvien, kohti <u>Juha-Vainaan Maassa</u> odottelevia ryssiä.(s.41)	Der schwere march durch die weichen Moore zehrte an den Kräften der Männer, zumal sich die Lastpferde oft weigerten, die modrigsten Stellen zu überqueren, sodass sie mit vereinten Kräften durch Dreck und Mückenschwärme geschleift werden mussten, hin zu den im <u>Juha-Vainaan-Maa</u> wartenden »Russen«.(S.49)
			1				Sitä ei <u>korpisoturi</u> voi antaa anteeksi, vaan kostaa armottomin ottein kaikki sellaiset hankkeet, piittaamatta vähääkään vastustajansa moninkertaisesta ylivoimasta.(s.42)	Das kann <u>der wackere finnische Kämpfe</u> nicht verzeihen, sondern er rächt sich gnadenlos für solche Versuche, ohne sich auch nur im Geringsten um die mehrfache Übermacht des Gegners zu kümmern.(S.50)
	3						Ja hänkin oli siviilimies, joka oli tavattu <u>Potsuraisvaaran</u> maastosta, <u>Kuopsuojan</u> latvoilta läheltä <u>Potsuraisjärveä</u> .(s.42)	Es handelte sich um einen Zivilisten, den man im Gelände am <u>Berg Potsurainen</u> , am Unterlauf des <u>Kuopsuubaches</u> nahe des <u>Potsuraissees</u> , angetroffen hatte.(S.50)
				1			Kun joukkueenjohtaja oli yrittänyt voimatoimin vallata pirunpellon, oli mies ottanut <u>puukon</u> esiin ja uhannut tappaa jokaisen joka uskalsi käydä häneen käsiksi.(s.42)	Als der Zugführer versucht habe, das Geröllfeld gewaltsam zu räumen, habe der Mann einen <u>Dolch</u> gezückt und gedroht, jeden zu töten, der es wagen würde, Hand an ihn zu legen.(S.51)
			1				Häneltä oli pyydetty seikkaperäistä esitystä niistä menettelytavoista, joilla suomalaiset <u>korpisoturit</u> olivat kyenneet voittamaan mieslukuisesti ylivoimaiset	Man bat ihn um eine detaillierte Darstellung der Planungs- und Kampfverfahren, mit denen es <u>den wackeren finnischen Soldaten</u> gelungen war, den

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							vihollisensa Lapissa.(s.43)	zahlenmäßig überlegenen Feind in Lappland zu besiegen.(S.51-52)
				1			Piti ihan <u>puukko</u> vetää esiin ennenkuin uskoivat että tosi oli kysymyksessä.(s.48)	Er musste erst den <u>Dolch</u> ziehen, ehe sie glaubten, dass es ihm ernst war.(S.55)
	1						Samaan aikaan majuri Remes suunnisti <u>Kuopsuvaarasta</u> kohti Oiva Juntusen leiriä.(s.48)	Zur gleichen Zeit nahm Major Remes vom <u>Kuopsu</u> her Kurs auf Oiva Juntunens Lager.(S.55)
	3						Majuri Remes käveli ensin pohjoiseen <u>Kuopsuvaarasta</u> ohi <u>Juha-Vainaan Maan</u> , josta hän oiusti luoteeseen pitäen suuntanaan <u>Potsuraisvaaraa</u> .(s.48-49)	Major Remes ging zunächst am <u>Kuopsu</u> vorbei nach Norden ins <u>Juha-Vainaan-Maa</u> , dann hielt er sich nordwestlich in Richtung <u>Potsurainen</u> .(S.56)
				1			Majuri päätti rakentaa havuista <u>laavun</u> .(s.48)	Der Major beschloss, aus Reiseren eine <u>Schutzhütte</u> zu bauen.(S.56)
	1						Ensin piti kiehauttaa kahvit ja syödä purkkilihaa ja <u>vanikkaa</u> .(s.48)	Zuerst wollte er jedoch Kaffee kochen und Dosenfleisch und <u>Knäcke</u> brot essen.(S.56)
				1			Sillä välin kun Oiva Juntunen söi, rakensi Remes itselleen pienen <u>laavun</u> parinkymmenen metrin päähän nuotiosta.(s.49)	Während Oiva Juntunen aß, baute Remes sich etwa zwanzig Meter vom Feuer entfernt eine kleine <u>Schutzhütte</u> .(S.57)
				1			–Jäävät <u>laiturit</u> veden alle, totesi majuri.(s.53)	»Dann stehen die <u>Schiffskais</u> unter Wasser«, konstatierte der Major.(S.62)
	1						Se voisi pyytää riistaa, ja pitäisi kai jonkinmoinen <u>kotakin</u> rakennuttaa.(s.54)	Der Mann könnte Wild erlegen, und man müsste wohl auch eine Art <u>Kota</u> errichten.(S.63)
		1					–Savon prikaatissa. Minä olen vaan jääkäri, <u>puujalkakomppaniasta</u> .(s.56)	»In der Brigade von Savo. Ich bin bloß Jäger, aus einer <u>Holzbeinkompanie</u> .«(S.66)
	1						Oiva Juntunen tarkasteli edessään aukeavaa ääretöntä <u>Kuopsuvuomaa</u> .(s.62)	Oiva Juntunen betrachtete das endlose <u>Kuopsu</u> moor, das vor ihm lag.(S.74)
				1			Majurin jättämät sissimuonat siinä autoivat, ja sateensuojaksi tehty pieni <u>laavu</u> .(s.64)	Hilfreich waren dabei die vom Major hinterlassene Partisanenverpflegung und die als Regenschutz gebaute kleine <u>Hütte</u> .(S.75)
				1			Hän osti vaskoolit, lapioita	Er kaufte

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							ja kirveitä, nauvoja, sahan...hakun, rautakangen, sääskiverkkoa ja saunan kiukaan ja <u>muuripadan</u> .(s.66)	Goldwäscherschalen, Spaten und Äxte, Nägel, eine Säge, eine Hacke, ein Brecheisen, ein Mückennetz, einen Saunaofen und einen <u>Wasserkessel</u> .(S.78)
	2						Teillä on siellä <u>Kuopsuvaarassa</u> autio tukkikämpä. Lähellä <u>Enontekiön</u> rajaa.(s.66)	Sie haben am <u>Kuopsu</u> , nah an der Grenze zu <u>Enontekiö</u> , eine leere Holzfällerhütte stehen.(S.78)
			1				Se oli viisikymmenluvulla rakennettu <u>kelohonkainen</u> pitkä rakennus, jonka toisessa päässä oli viidenkymmenen miehen miehistöpirtti lavereineen.(s.67)	Das lange Gebäude war in den fünfziger Jahren aus den <u>Stämmen abgestorbener Kiefern</u> errichtet worden, es bestand zur Hälfte aus einer mit Holzpritchen ausgestatteten Mannschaftsstube für fünfzig Personen.(S.79)
1				1			Puolen tunnin kuluttua terävän pään pöydälle katettiin mojova illallinen: käristettyä kinkkua, suolakurkkuja, hillospuleita, punajuurta, muutamia höyryäviä braatwurstoja ja <u>rasia</u>	Eine halbe Stunde später tischte er ein üppiges Abendessen auf: gerösteten Schinken, Salzgurken, eingelegte Zwiebeln, rote Bete, ein paar dampfende Bratwürste und ein <u>Glas Kartoffelsalat</u> .(S.82)
				1			~~Jakstajan~~ <u>Kuopsu</u> raavan kerran käyt <u>tytillä</u> <u>saattoi</u> (s.69) <u>liinavaatteita</u> lisää, neuvoi Oiva Juntunen.(s.71)	»Wenn du nächstes Mal in der Stadt bist, musst du mehr <u>Tischtücher</u> kaufen«, befahl Oiva Juntunen.(S.84)
	2						<u>Kuopsuvaaran</u> alarinteessä lorisi pieni suorantainen puro, joka laski muutaman kilometrin päässä <u>Siettelöjokeen</u> .(s.71)	Unten am Hang des <u>Kuopsu</u> plätscherte ein kleiner Bach mit moorigem Ufer, der ein paar Kilometer weiter in den <u>Siettelöjoki-Fluss</u> mündete.(S.84)
	2						Miehet astelivat työkaluineen purolle, joka ei suurestikaan muistuttanut <u>Lemmenjoen</u> tai <u>Ivalojoen</u> kultamaita, mutta Oiva Juntusen mielestä siitäkin voisi huvikseen kokeilla onneaan.(s.71)	Die Männer traten mit ihren Arbeitsgeräten an das Gewässer, das wahrlich nicht aussah wie die Goldstrände <u>des Lemmenjoki</u> oder <u>Ivalojoki</u> , doch Oiva Juntunen fand, man könnte hier spaßeshalber einmal sein Glück versuchen.(S.84)
1							Tosiasiassa hän ei ollut	In Wahrheit hatte er nie

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							koskaan aikaisemmin kaivanut kultaa, olipahan vaan joskus nähnyt <u>Helsingin Seurasaarella</u> ulkomuseoon tuodun kultarännin ja rakensi nyt itselleen samanlaisen.(s.75)	zufur nach Gold gegraben, sondern lediglich früher einmal bei einem Besuch im <u>Helsinki Freiluftmuseum Seurasaari</u> eine Goldrinne gesehen, die er jetzt nachbaute.(S.88)
	1						Majurin lähdettyä Oiva Juntunen ryhtyi siirtämään kultakätköään <u>Potsuraisvaaran</u> maastosta lähemmäksi Kuopsun tukkikämpää.(s.80)	Als der Major fort war, verlegte Oiva Juntunen sein Goldversteck vom Gelände am <u>Potsurainen</u> näher hin zur Holzfällerhütte.(S.94)
	1						Hän alkoi kapinoida: kultaa olisi voinut vielä kaivaa, kesää riittäisi vielä monta viikkoa, mutta tämä kirjastomies perkele rupesi vaatimaan sohvakalustoa <u>kairaan</u> .(s.85)	Sein Widerstand regte sich: Er könnte eigentlich weiter Gold suchen, der Sommer würde noch mehrere Wochen anhalten, aber dieser verfluchte Bibliotheksmann verlangte in der <u>Wildmark</u> nach einer Couchgarnitur.(S.99-100)
	2						Koko pohjoinen maisema näytti mullistuvan päälle, <u>Kuopsuvaara</u> keikahti kumoon, <u>Juha-Vainaan Maa</u> lensi taivaan kanneksi, ja sitten maailma musteni roistorukan <u>Hammas</u> (s.90)	Die ganze Landschaft schien sich auf den Kopf zu stellen. Der <u>Kuopsu</u> kippte um, das <u>Juha-Vainaan-Maa</u> flog ans Firmament, und dann wurde es schwarz vor den Augen des Gauners.(S.105-106)
				1			~~Hammas~~ (s.90) ontevasti happea Oiva Juntusen keuhkoihin sellaisella paineella että siitä olisi täyttynyt monta <u>vappupalloa</u> .(s.92)	Er blies kräftig Sauerstoff in Oiva Juntunens Lunge, und zwar mit solchem Druck, dass er damit viele <u>Luftballons</u> hätte füllen können.(S.107)
			5				Keittiön komeroihin ja nurkkiin kasattiin huomattavat määrät ruokatavaroita: sika-nautalihasäilykkeitä, <u>Jalostajan lihapyörökkäpurkkeja</u> , hernekeittoa, <u>Knorrin kasvis- ja lihaliemikuutioita</u> , Pedersenin maksapasteijaa, <u>Bolognan pata-ainespusseja</u> , <u>Sadonkorjuu-perunamuusia</u> , venäläistä meetvurstia	In den Schränken und Nischen der Küche wurden beachtliche Mengen Lebensmittel gestapelt: <u>Konserven</u> mit Rind- und Schweinefleisch, <u>Fleischklopsen</u> und Erbsensuppe, außerdem Leberpastete von Pedersen, <u>Fleisch- und Gemüsebrühwürfel</u> , <u>diverse Sorten Fertigsuppen</u> , einige Tüten mit <u>Kartoffelpüree</u> ,

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							ta tankoa, balkaninmakkaraa, krakovalaista, painavia saunapalvikinkkuja, salamia; toki majuri oli ostanut myös suuren pallojuuston, tanskalaista sinivalkohomejuustoa, kuminajuustoa, <u>Koskenlaskijaa</u> .(s.97)	mehrere russische Mettwürste nebst Balkanwurst, Krakowe, Salami und schweren Stücken Räucherschinken. Natürlich hatte der Major auch einen großen runden Käse gekauft, dazu dänischen Blauschimmel-, Kümmel- und <u>Schmelzkäse</u> .(S.113)
				3			Kalaakin oli: tavaton määrä <u>Ahti-</u> <u>perhesillipurkkeja, sokerisuol</u> <u>attua sillifileitä, Marina-</u> <u>makrillifileitä, islantilaisia</u> <u>katkarapuja</u> .(s.97)	Fischkonserven gab es ebenfalls: eine ungeheure Menge von <u>Familienpackungen mit</u> <u>ingelegtem Hering</u> , ferner <u>Heringsfilet in verschiedenen</u> <u>Soßen</u> sowie <u>Makrelenfilet</u> und isländische Krabben.(S.113)
				4			Voita, <u>Leipojan Mildaa</u> ja <u>Kultasulan rypsiöljyä</u> oli myös riittävästi, ja tietysti myös <u>Sunnuntai-</u> <u>vehnäjauhoa, maitojauhetta,</u> <u>Raision ruisjauhoa</u> sekä mannasuurimoita ja riisipusseja.(s.97)	Er hatte zudem für einen ausreichenden Vorrat an Butter, <u>Margarine</u> und <u>Rapsöl</u> gesorgt und natürlich auch an <u>Weizenmehl</u> , Milchpulver, <u>Roggenmehl</u> , Grießmehl und reis.(S.113)
				5			Isot kasat <u>Maitonäkkiä</u> ja <u>Oululaisen ruisrapeaa,</u> <u>Pauligin</u> <u>Presidenttisekoitusta, Iloisen</u> <u>Vesselin kaakaota, Liptonin</u> <u>ruusunmarjateetä</u> ynnä hyvät valikoimat aina tarpeellisia mausteita: --(s.97)	Es gab große Stapel <u>verschiedenen Knäckebrotes</u> sowie <u>Kaffee, Kakao,</u> <u>Hageputtentee</u> und eine gute Auswahl gebräuchlicher Gewürze:--(S.113)
				5			Vielä oli majuri Remes hankkinut <u>Lähekkäin-</u> <u>hammastahnaa, Aktiv-</u> <u>hilseshampoota, Bio Famil-</u> <u>pesujauhetta, Sunlight-</u> <u>saippuaa, Neste-Vimiä</u> ja paljon kynttilöitä.(s.97-98)	Des Weiteren hatte der Major <u>Zahnpasta,</u> <u>Schuppenshampoo,</u> <u>Waschpulver, Seife,</u> <u>Scheuermilch</u> und jede Menge Kerzen gekauft.(S.113)
				1			Äiti leipoi vehnästä ja isä otti mukaan <u>muikkuverkoille</u> .(s.99)	Meine Mutter buk Kuchen, und mein Vater nahm mich zum <u>Angeln</u> mit.(S.115)
				1			Keravalla minä evakuoin	In Kerava habe ich einer

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							yhdeltä ämmältä kokonaisen <u>salin kaluston</u> .(s.101)	alten Schachtel die komplette <u>Wohnzimmereinrichtung</u> mitgehen lassen.(S.117)
				1			Taimikkovaurioit, <u>hirvikolarit</u> ja satotappiot jäävät kohtuullisiksi kun joka vuosi tapetaan 60 000 hirveä.(s.103)	Die Schäden an jungem Baumbestand, die <u>Autounfälle</u> und Ernteverluste halten sich in Grenzen, wenn jedes Jahr sechzigtausend Elche getötet werden.(S.120)
	1	1					Ne vyöryvät lännestä <u>Kölivuoriston</u> yli Narvikin rataa pitkin, Ruotsin läpi, ja toisaalta Skibotnin kautta <u>Käsivarteen</u> , ja sitä rataa sitten tänne.(s.111)	sie dringen von Westen her über <u>das Köligebirge</u> ein, anschließend geht es entlang der Narviker Bahnstrecke und durch Schweden, über Skibotten an <u>den >Arm<</u> und dann hierher.(S.128)
	1						Illaksi hän hankkiutui <u>Levitunturin</u> matkailuhotelliin syömään ja juomaan.(s.114)	Gegen Abend suchte er das Touristenhotel am <u>Levifjäll</u> auf, um zu essen und zu trinken.(S.131)
			1				Kun työ oli valmis, Oiva Juntunen testasi kaltereitten kestävyyyden jyskyttämällä niitä metrin mittaisella <u>koivuhalolla</u> .(s.115)	Sobald alles angebracht war, testete Oiva Juntunen die Haltbarkeit des Gitters, indem er mit einem langen <u>Stück Birkenholz</u> dagegen schlug.(S.132)
			1				Saunan <u>muuripata</u> lämmitti pesuvettä, kiuas sähähti iskevästi kun sille viskattiin vettä.(s.116)	Der <u>eingemauerte Kessel</u> in der Sauna wärmte das Waschwasser, der Ofen zischte zünftig, wenn Aufgüsse gemacht worden.(S.134)
	1						Yksin puukkokin jonka hän yölleen ripusti, piti olla visakoivusta ja parhaasta <u>Marttiin teräksestä</u> .(s.117)	Selbst der Dolch, den er an seinen Gürtel hängte, war aus gemaseter Birke und bestem <u>Marttiinistahl</u> gefertigt.(S.135)
	1						Hänen seurueeseensa kuului vanhainkodin sairasosaston osastonhoitaja Sinikka Hannuksela, <u>Lapin Kansan</u> toimittaja Eevertti Tulppio, joka käytti pakinoissaan nimimerkkiä ”Ewerdy”, ja Oulun yliopiston matkusteleva perinnetutkija Sakari Puoli-Tiitto.(s.125)	Sie bestand aus der Stationschwester Sinikka Hannuksela von der Krankenstation des Altersheims, dem Redakteur Eevertti Tulppio von der <u>Regionalzeitung Lapin Kansa</u> , der für seine Kolumnen das Pseudonym »Ewerdy« benutzte, und dem

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
								reisenden Brauchtumsforscher Sakari Puoli-Tiitto von der Universität Oulu.(S.143-144)
1							Naska kaateli kahvia kuppeihin, käski kastamaan <u>pullaa</u> ja ottamaan juustoa.(s.126)	Naska schenkte ein und forderte die Gäste auf, sich vom <u>Kuchen</u> und vom Käse zu bedienen.(S.145)
	1						Hän kertoi lapsuudestaan Petsamon <u>Suonikylässä</u> , muisteli nuoruutensa ja aikuisuutensa.(s.127)	Sie berichtete von ihrer Kindheit im <u>Dorf Suonjeli</u> in Petsamo, erinnerte sich an ihre Jugend und ihr Leben als junge Frau.(S.146)
	1						Talvinen <u>kaamospäivä</u> hämärsi jo, eikä muori ollut saanut tilaisuutta päivänokosiin.(s.128)	Der winterliche <u>Kaamos</u> tag ging bereits in die Dämmerung über, und die Alte hatte keine gelegenheit zum Mittags schlaf gehabt.(S.147)
	1						Aamun <u>kaamoshämärä</u> valtasi autiot maisemat, pakkanen oli kiristynyt.(s.133)	Dann eroberte die Dämmerung des <u>Kaamos</u> -Morgens die öde Landschaft, der Frost hatte sich verschärft.(S.152)
				1			Tuntomerkit: pienikokoinen, silmät ruskeat, puhuu sukkelaan, päässä <u>kolttavaimojen juhlapäähine</u> , mukana kollikissa joka tuntee nimen Jermakki.(s.135)	Ihre Personenbeschreibung: kleinwüchsig, braune Augen, spricht schnell, trägt als Kopfbedeckung <u>das Festtagstuch der Skoltfrauen</u> , führt einen Kater mit sich, der auf den Namen Jermakki hört.(S.155)
			1				Kotona <u>kammissa</u> odottelivat lapset ja Kiureli, joka saattoi olla hiukan juovuksissa.(s.140)	Zuhause in der <u>Rasenhütte</u> warteten die Kinder und Kiureli, der eventuell ein wenig betrunken war.(S:160-161)
				1			Tarpoessaan lumessa Naska yritti muistella, mahtoiko heillä vielä olla jäähaukea <u>nilissä</u> ?(s.141)	Während Naska durch den Schnee watete, versuchte sie sich zu erinnern, ob sie wohl noch gefrohrenen Hecht im <u>Schuppen</u> hatten.(S.161)
	1						Uutislähetyksen lopussa haastateltiin <u>Suomen Ladun</u> retkeilyjaoston toiminnanjohtajaa, joka terotti kansalaisten mieliin,	Am Ende der Nachrichtensendung brachte man ein Interview mit dem Geschäftsführer der Tourismusabteilung von

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							ettei tunturiin koskaan pidä lähteä yksin eikä ilman asiaan kuuluvaa varustusta.(s.149)	<u>Suomen Latu</u> , dem <u>nationalen Verband zur Förderung des Skilanglaufs</u> . Der Mann schärfte den Bürgern ein, niemals allein und ohne entsprechende Ausrüstung in die Fjälls zu gehen.(S.170)
						1	Pitää kutoa vanttuuta ja <u>tikkureita</u> , ei ne keinovillat taho kestää.(s.158)	Ich muss richtige Fausthandschuhe stricken, diese Dinger aus Kunstfasern halten nicht richtig.(S.180)
	1						Kohmeloinen majuri käski ajamaan <u>Ounasvaaraan</u> , jossa moottorikelkkaa kokeiltiin.(s.163)	Der verkaterte Major befahl, zum <u>Berg Ounasvaara</u> zu fahren, wo er den Motorschlitten ausprobieren wollte.(S.186)
			1				Näin ammeesta tuli eräänlainen <u>ahkio</u> .(s.165)	So wurde aus der Wanne eine Art <u>Lappenschlitten</u> – (S.188)
			1				Kylpyamme oli liukkaampi ja tilavampi vetopeli kuin lappalaisten käyttämä <u>ahkio</u> .(s.165)	Die Badewanne war als Beförderungsmittel geräumiger und von besserer Gleitfähigkeit als der von den einheimischen benutzte <u>Schlitten</u> .(S.188)
				1			Ostamaan Naskalle <u>kihlat</u> ja Kiurelille viinaa.(s.168)	–um für Naska ein <u>Verlobungsgeschenk</u> und für Kiureli Schnaps zu kaufen.(S.191)
	1		1				Nyt <u>Kuopsuvaarassa</u> asuttiin paremmin kuin <u>aravataloissa</u> .(s.168-169)	Jetzt lebte man hier am <u>Kuopsu</u> besser als in einer der <u>staatlich geförderten Eigentumswohnungen</u> .(S.191)
				1			Nuoruusvuosinaan Hurskainen oli tullut tunnetuksi <u>Hyvinkään Tahkon</u> huutosakin johtajana, joten hänestä kyllä lähti ääntä tosipaikan tullen.(s.175)	In seiner Jugend war er bekannt gewesen als Anführer der Fans <u>der lokalen Baseballmannschaft</u> , sodass er tatsächlich stimmungswaltig war, wenn es darauf ankam.(S.199)
	1						Tämä talvinen <u>kaamos</u> oli yhtämittaista sinistä hämärää, yksinäisyyttä, ajattomuutta.(s.179)	Dieses winterliche <u>Kaamos</u> war eine ständige blaue Dämmerung, es strahlte Einsamkeit und Zeitlosigkeit aus.(S.204)
		1					–Vaan ei ole	»nicht mal eine <u>Lotta</u> -

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
							<u>lottakanttiiniakaan.</u> (s.179)	<u>kantine</u> gibt es hier. –(S.204)
				1			Hän oli itse pukeutunut lämpimään <u>peskiin.</u> (s.184)	Er war mit einem warmen <u>Rentierpelz</u> bekleidet.(S.209)
			1				<u>Neljäntuulenlakki</u> vaan huiskahteli kun Piera kiskoi käynnistinnarusta, mutta kovin elottomasti kone vastasi ovelan ukon yrityksiin.(s.185)	Die Bänder der <u>Lappenmütze</u> wehten, als Piera an der Schnur zog, aber die Maschine reagierte nur stotternd auf die Versuche des listigen alten.(S.210)
				1			He kyyhöttivät toisiinsa kietoutuneina kelkassa, kun Piera kaatoi komean hongan ja viritteli <u>rakotulet.</u> (s.185)	Sie hockten aneinandergeklammert im Schlitten, während Piera eine prächtige Kiefer fällte und ein <u>Feuer</u> entzündete.(S.211)
				1			Ateria nautittiin <u>kelohongasta</u> halkaistujen laudanpätkien päältä.(s.187)	Man genoss die Mahlzeit von Brettern, die Piera aus einer <u>Föhre</u> gewonnen hatte.(S.212-213)
	1						Korvat punaisina majuri Remes muisteli kuinka hän oli <u>Pohjanhovista</u> soitellut Tukholmaan Stickanille.(s.188)	Mit roten Ohren erinnerte er sich, wie er aus dem <u>Pohjanhovi</u> bei Stickan in Stockholm angerufen hatte.(S.213)
					1		Tuollainen nainen tuskin tyytyi <u>Anttilasta ostettuun</u> muovisaaviin.(s.203)	Eine solche Frau würde sich beim Waschen kaum mit einer <u>billigen</u> Plastikschüssel begnügen.(S.229)
	1						Poliisi Hurskainen oli käynyt Hyvinkäällä <u>keskikoulun</u> , ja sen suomalla kielitaidolla hän kykeni selvittämään, etteivät naiset olleet järin siveitä.(s.205)	Polizist Hurskainen hatte in Hyvinkää die <u>Mittelschule</u> besucht, und mit Hilfe seiner bescheidenen Sprachkenntnisse konnte er so viel herausbekommen, dass die Frauen nicht sehr tugendhaft waren.(S.232)
					1		Remes veisti lankuista kuuselle soman <u>ristijalan.</u> (s.211)	Remes fertigte aus Brettern einen hübschen <u>Ständer</u> für den Baum.(S.238)
			1				Oiva Juntunen vooleskeli joukon <u>tuomaanristejä.</u> (s.211)	Oiva Juntunen schnitzte eine Anzahl <u>Sterne</u> aus <u>Span.</u> (S.238)
				1			Mitä lähemmäksi joulu tuli, sitä hurskaammin Naska valitteli ettei hänellä ollut tilaisuutta päästä <u>tsasounaan</u> , ei edes jouluna.(s.211)	Je näher das Fest rückte, desto frommer wurde Naska und klagte, dass sie keine Gelegenheit habe, in die <u>Kirche</u> zu gehen, nicht

A	B	C	D	E	F	G	Hirtettyjen kettujen metsä	Im Wald der gehengten Fuchse
								einmal zu Weihnachten.(S.239)
				1			Naskan ruumis pitäisi toimittaa kirkkomaahan ... olisi järjestettävä hautajaiset, pitäisi postittaa kuolinilmoitus <u>Lapin Kansaan</u> , --(s.223)	Naskas Leiche müsste zum Kirchhof gebracht werden. Man müsste eine Todesanzeige in die <u>Lokalzeitung</u> setzen, -- (S.252)
							Hän kaatoi muutamia <u>keloja</u> , halkoi ne laudoiksi ja alkoi höylätä arkkua.(s.225)	Major Remes fällte ein paar <u>verdorrte Bäume</u> , spaltete daraus Bretter und baute den Sarg.(S.254)
				1			Kaiken varalta hän asteli kaivon vaiheille, pitäen silmällä raskasta <u>jäätuuraa</u> joka nojasi kaivonkanteen.(s.230)	Für alle Fälle baute er sich in der Nähe des Brunnens auf, wobei er den schweren <u>Eispickel</u> im Auge behielt, der am Brunnendeckel lehnte.(S.259)
			1				Ruokakomerosta hän löysi Naskan leipomia <u>joulutorttuja</u> ja ilotyttöjen paistamia pikkuleipiä.(s.231)	Im Vorratsschrank fand er einige von Naskas <u>Blätterteigstücken</u> und Reste von den Plätzchen, die die Freudenmädchen gebacken hatten.(S.260)
			1				Siiralla oli toisessa kädessä pistooli, toisessa <u>torttu</u> .(s.231)	Siira hielt in der einen Hand die Pistole, in der anderen ein <u>Blätterteigstück</u> .(S.260)
				1			–Aika hyviä <u>torttuja</u> , hän myönsi.(s.231)	»Recht gut, dieser <u>Kuchen</u> «, erklärte er.(S.260)
1							Siira laski hetkeksi pistoolin kädestään pöydälle ja otti Cristinen leipomia skoonelaisia <u>possupipareita</u> , joilla oli rusinoista tehdyt silmät.(s.231)	Siira legte für einen Augenblick die Pistole aus der Hand und nahm von Cristines schonischen <u>Schweinchenpfefferkuchen</u> mit augen aus Rosinen.(S.261)
	1						Remes soittaa joskus valkoista flyygeliä ja tarjoilee rapukesteissään pomeranssiviinaa <u>koskenkorvan</u> sijasta.(s.239)	Remes spielte manchmal auf einem weißen Flügel und kredenzte beim alljährlichen Krebsessen Pomeranzenschnaps anstelle des üblichen <u>Koskenkorva</u> .(S.269)
1 3	5 9	4	1 9	5 1	3	2		

DEUTSCHE KURZFASSUNG

Universität Tampere
Institut für Sprach- und Translationwissenschaften
Translationswissenschaft (Finnisch-Deutsch)

RÄSÄNEN, ANNA:

PUUKKO, PULLA UND POKKUVAARA

Translation von Realienbezeichnungen in der deutschen Übersetzung von Arto Paasilinnas *Im Wald der gehenkten Füchse*

MAGISTERARBEIT: 63 Seiten
Deutsche Kurzfassung: 13 Seiten
April 2006

---

1. EINLEITUNG

Das Ziel dieser Arbeit ist herauszufinden wie die Übersetzerin Regine Pirschel die Realienbezeichnungen in der deutschen Übersetzung von Arto Paasilinnas *Hirtettyjen kettujen metsä* Übersetzt hat und wie sie die durch Kulturbezogenheit resultierenden Übersetzungsprobleme gelöst hat. Beim übersetzen von kulturgebundenen Elementen (wie Realienbezeichnungen) bereiten die Vorstellungen die die Kulturbezogenheiten produzieren (oder nicht produzieren) den Übersetzern⁶ meist die größten Probleme. Auf Basis der Analyse des Forschungsmaterials werden verschiedene Übersetzungsmethoden vorgestellt und es wird der Frage nachgegangen ob Pirschel ihre Lösungen konsequent auf einer Übersetzungsstrategie (auf eine verfremdende oder einbürgernde Übersetzungstrategie) aufgebaut hat. Laut Kujamäki (1998: 14) ist es möglich durch das Analysieren eines einzelnen Übersetzungsphänomens Schlussfolgerungen auf die Übersetzungsstrategie des gesamten Werkes zu ziehen.

Am Anfang dieser Arbeit werden die zentralen Begriffe von Kulturbezogenheit sowie von verfremdender und einbürgernder Übersetzungstrategie definiert. Danach wird es um Realienbezeichnungen und ihren möglichen Übersetzungslösungen gehen. Im empirischen Teil der Arbeit wird die Aufmerksamkeit auf einzelne Übersetzungslösungen von Pirschel gerichtet.

Wegen der Knappheit des Forschungsmaterials ist es nicht möglich Verallgemeinerungen zu machen, die für das ganze Feld der literarischen

---

⁶ *Ich werde einfachheitshalber nur in der maskulinen Form sprechen, möchte aber darauf hinweisen, dass mit dieser maskulinen Form beide, sowohl Übersetzer als auch Übersetzerinnen, gemeint werden. Dies gilt auch für andere, entsprechende Fälle*

Translation gültig sind, aber diese Arbeit kann Übersetzern bewusst machen, dass auch einzelne Übersetzungslösungen die ganze Übersetzung beeinflussen können.

2. KULTURBEZOGENHEIT

Kujamäki (1998,18) benutzt beim Definieren des Begriffs „kulturbezogen“ die Definition von „Kulturem“ von Hans J. Vermeer und Heidrun Witte (1990:137). Ein Kulturem ist ein solches kulturelles Phänomen, das nur in einer der beiden miteinander verglichenen Kulturen vorkommt und in dieser Kultur bedeutend ist. Kulturbezogenheit ist also ein relativer Begriff und ist von den Kulturen abhängig, die verglichen werden. Diese Relativität kann man daran feststellen, dass die Menge der kulturbezogenen Elemente je nach den zu vergleichenden Kulturen variiert.

Das Erkennen eines kulturgebundenen Elements ist die erste Voraussetzung für das gelungene Übersetzen des Elements. Meistens wird das Element einfach durch die Feststellung, dass es in der Zielsprache kein klares Pendant hat erkannt.

Wie schon gesagt, bereiten beim Übersetzen von kulturgebundenen Elementen (wie z.B. Realienbezeichnungen) die Vorstellungen, die die Kulturbezogenheiten produzieren, den Übersetzern meist die größten Probleme. Markstein (1999:290) schreibt, dass die Vorstellungen, die mit einem Wort verbunden sind, nirgendwo aufgelistet sind, schon deswegen, weil die Vorstellungen auch sehr eng mit dem Kontext verbunden sind, in dem sie vorkommen.

3. VERFREMDEnde UND EINBÜRGERNDE ÜBERSETZUNGSSTRATEGIE

Kujamäki (1998, 14) schreibt, dass es durch das Untersuchen von Übersetzungen der Realienbezeichnungen möglich ist, auf das Verhältnis von verfremdender und einbürgernder Übersetzungsstrategie zu schließen. Beim Übersetzen von kulturgebundenen Elementen kann der Übersetzer also entweder eine verfremdende oder eine einbürgernde Übersetzungsstrategie wählen. Es ist aber oft so, dass eine Übersetzung Charakteristika beider Strategien beinhaltet, weil die jeweils benutzten Lösungen von den Sachgebieten abhängen, denen bestimmte Realienbezeichnungen jeweils zuzuordnen sind (Bödeker 1989, 232).

Verfremdung bedeutet im Allgemeinen eine Übersetzungsstrategie, in der ein großer Teil der Fremdheit des Ausgangstextes im Zieltext erhalten bleibt. Der amerikanische Forscher Lawrence Venuti (1995) z.B. hat sich ausdrücklich für eine verfremdende Übersetzungsstrategie ausgesprochen. Er sieht diese Strategie als Möglichkeit zum Widerstand gegen die ethnozentrische angloamerikanische Übersetzungskultur. Venuti (1995, 146) schreibt, dass eine verfremdende Übersetzung auf der Annahme basiert, dass Literatur nicht universal ist und dass immer Kulturdifferenzen existieren die die Kommunikation erschweren. Eine verfremdende Strategie versucht diese Differenzen wahr zu nehmen und erlaubt es ihnen den Diskurs im Zieltext zu gestalten.

Eine einbürgernde Übersetzungsstrategie passt den Text den Werten der Zielkultur und -sprache an. Dies dient meist dazu, den Text für die Leser der Zielkultur verständlicher und leichter zu machen. Venuti (1995) sieht dies als

„ethnozentrische Gewalt“ (ethnocentric violence) an. Venuti wäre also bereit Lesbarkeit zugunsten von Fremdheit aufzugeben. Aber Outi Paloposki und Riita Oittinen (1998, 387) fragen zurecht, für wen ein Text übersetzt wird, wenn nicht für die Leser. Sollte eine Übersetzung nicht verständlich sein, damit man etwas damit anfangen kann?

4. REALIENBEZEICHNUNGEN

Allgemein könnte man sagen, dass Realienbezeichnungen kulturgebundene Elemente im Text sind. Laut Kujamäki (1998,14) sind Realienbezeichnungen die sprachlichen Mittel die zur Beschreibung von Elementen benutzt werden, die spezifisch für eine Kultur oder ein geographisches Gebiet sind. Realienbezeichnungen sind in literarischen Texten polyfunktional. Laut Bödeker und Freese (1987, 138) haben Realienbezeichnungen zum einen eine Referenzfunktion; zum anderen tragen sie zum Aufbau der fiktionalen Welt bei, stellen eine Verbindung her zwischen der Welt des literarischen Werkes und der Welterfahrung seiner Rezipienten. Außerdem üben Realienbezeichnungen verschiedene Indikatorfunktionen aus: Sie können z.B. Anteil an der Charakterisierung einer fiktionalen Person oder etwa an der Einschätzung der literarischen Qualitäten eines Autors haben. Zudem sind Realienbezeichnungen häufig Teil einer Epochen- oder Gattungskonvention und wirken insoweit stilbildend. (Bödeker & Freese 1987, 139.)

Potenzielle Realienbezeichnungen, also Wörter, die ziemlich oft Realienbezeichnungen sind und nach denen man besonders genau Ausschau halten sollte, kann man grob in drei Kategorien einteilen (siehe Värri, 2005.)

Kategorie A umfasst geografische Realienbezeichnungen: z.B. Namen von Objekten der physischen Geografie und Namen von Pflazen.

Kategorie B umfasst ethnografische Realienbezeichnungen: z.B. Namen von Speisen, Kleidungsstücken, Gebäuden, Möbeln, Gefäßen und Utensilien. Namen von Werkzeugen, Spielen, Feiern, Kirchen. ethnische Namen.

Kategorie C umfasst gemeinschaftspolitische Realienbezeichnungen: z.B. Namen von Verwaltungsorganen, politischen Parteien, Titeln, Schulen und militärischen Realienbezeichnungen.

5. GEGENSTAND DER UNTERSUCHUNG

Der Autor Arto Paasilinna wurde 1942 in Kittilä geboren. Seine Karriere als Autor began in den 1970ern und ihm gelang der Durchbruch im Jahre 1975 mit dem Roman *Jäniksen vuosi (Jahr des Hasen)*. Bislang hat Paasilinna 32 Romane veröffentlicht. Paasilinnas Bücher wurden bisher auf mindestens zwanzig Sprachen übersetzt, darunter Deutsch, Französisch, Italienisch, Englisch und

Japanisch. Paasilinna hat für seine literarischen Werke auch etliche Preise bekommen.

Der Roman *Hirtettyjen kettujen metsä* wurde in Finnland im Jahre 1983 veröffentlicht, die deutschsprachige Übersetzung von Regine Pirschel erschien im Jahre 2000 veröffentlicht. Im Buch gelingt dem Gauner Oiva Juntunen sein größter Coup, und er erbeutet 36 Kilo Gold; seine Komplizen hat er ins Gefängnis geschafft. Der Entlassungstag seiner Komplizen rückt aber immer näher und Juntunen entscheidet sich, sein Gold einzupacken und in die Wildniss Lapplands zu verschwinden. Im hohen Norden trifft er dann Major Remes, der auch seine Gründe hat der Zivilisation den Rücken zu kehren. Zusammen entscheiden die zwei Männer sich, in einer alten Holzfällerhütte zu leben. Dazu kommt noch die verwirrte alte Skoltsamin Naska mit ihrem Kater, zwei Freudmädchen aus Stockholm und ein neugieriger Polizist - und schon hat man die Zutaten für eine Gaunergeschichte, wie sie für Arto Paasilinna typisch ist.

Paasilinna benutzt generell in seinen Büchern viele Realienbezeichnungen und *Im Wald der gehenkten Füchse* ist keine Ausnahme. Das Buch beinhaltet besonders viele geographische Realienbezeichnungen, die Paasilinna benutzt um ein genaues Bild von dem Milieu zu kreieren. Auch Produktnamen werden häufig benutzt und Paasilinna benutzt sie als Mittel der Charakterisation.

6. DIE ÜBERSETZUNG VON REALIENBEZEICHNUNGEN

Die Einteilung der folgenden Übersetzungslösungen basiert auf dem Artikel von Birgit Bödeker und Katrin Freese *Die Übersetzung von Realienbezeichnungen bei literarischen Texten: eine Prototypologie* aus dem Jahre 1987. Bödeker und Freese stellen in ihrem Artikel fünf Vorgehensweise- oder V-Gruppen vor:

1. Übernahme des fremden Wortes
2. Lehnübersetzung
3. Komponentenanalytisches Übersetzen
4. Veränderung hyponymischer Verhältnisse
5. Assoziatives Übersetzen

In diesem Zusammenhang stellen sie auch sechs Differenz- oder D-Gruppen vor:

1. Keine Differenz
2. Minimaldifferenz
3. Erweitereng
4. Bedeutungsverengung
5. Substitution
6. Auslassung

In dieser Arbeit werden aber nur auf die Vorgehensweisegruppen für eine Kategorisierung herangezogen mit der Ausnahme, dass von den Differenzgruppen auch „Keine Differenz“ und „Auslassung“ als Art Vorgehensweise betrachtet werden.

Folgende Abkürzungen verweisen auf die verwendeten Wörterbücher: NS für Nykysuomen Sanakirja, GSSS für Gummeruksen suuri suomenkielen sanakirja und DUW für Duden Universal Wörterbuch.

6.1 Sachentsprechende Übersetzung

Zu einer sachentsprechenden Übersetzung - also zu "keiner Differenz" zwischen Ausgangs- und Zieldtextlexem - kommt es, wenn die Zielsprache für das Lexem der Ausgangssprache eine de- und konnotativ genaue Entsprechung aufweist. Natürlich sind auch bei dieser Art der Übersetzung die Wortbedeutungen nicht völlig identisch. Doch würde man die Forderung erheben, dass in der Übersetzung alle Beziehungen und Verbindungen des Ausgangswortes erhalten bleiben, wäre eine Übersetzung wohl schwerlich möglich.

Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä poronkärjistystä ja naukkaamassa ryyppyä koskenkorvaa.(s.38)

Im Hotel am Pallastunturi könnte er Renntierragout essen und sich dazu ein paar *Koskenkorva* genehmigen.(S.45)

Poronkärjistys ist laut GSSS eine aus in Streifen geschnittenem Renntierfleisch und Schweinefett durch Rösten zubereitete Speise, die wie eine Soße meistens mit Kartoffeln gegessen wird. *Ragout* ist laut DUW ein Gericht, das aus kleinen Fleischstücken in einer gewürzten Soße besteht. *Poronkärjistys* wird in Finnland für typisch lappländisch gehalten und wird deswegen als exotisch und fein angesehen. Außerhalb von Finnland wird dieses Gericht als typisch Finnisch gehalten.

Naska kaateli kahvia kuppeihin, käski kastamaan pullaa ja ottamaan juustoa.(s.126)

Naska schenkte ein und forderte die Gäste auf, sich vom Kuchen und vom Käse zu bedienen.(S.145)

Laut NS ist *pulla* ein Gebäck das aus Weizenmehl gefertigt und mit Kaffee gegessen wird. Eigentlich wäre dies eine Veränderung hyponymischer Verhältnisse aber in Finnland wird *kahvi* und *pulla* mit den gleichen Assoziationen verbunden wie Kaffee und Kuchen in Mitteleuropa.

6.2 Übernahme des fremden Wortes

Bei der Übernahme des fremden Wortes wird das Wort direkt oder mit kleinen Modifikationen direkt aus dem Ausgangstext in die Übersetzung übernommen. Wenn der Übersetzer diese Methode benutzt, geht er davon aus, dass der Leser schon etwas über die fremde Kultur weiß oder dass er zumindest darüber lernen möchte. Für einen Leser, der kein früheres Wissen über die fremde Kultur hat, hat

ein fremdes Wort höchstens eine assoziative Bedeutung. (Kujamäki 1998,83.) Diese Kategorie wurde noch in vier Unterkategorien geteilt: direkte Übernahme, paraphrasierende Übersetzung, Teil-Übersetzung und Übernahme des Eigennameteils.

6.2.1 Direkte Übernahme

In der direkten Übernahme wurde also das Wort direkt ohne Modifikationen aus dem Ausgangstext übernommen.

Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä poronkärjistystä ja naukkaamassa ryyppyä koskenkorvaa.(s.38)

Im Hotel am Pallastunturi könnte er Renntierragout essen und sich dazu ein paar Koskenkorva genehmigen.(S.45)

Koskenkorva ist ein finnischer Schnaps, der vielleicht einigen mitteleuropäischen Lesern schon bekannt ist, aber es wäre wohl sicherheitshalber besser, eine kleine Paraphrasierung hinzuzufügen (*Koskenkorva-Schnaps*).

Pääosa pataljoonasta sijoitetaan Puljun Kiimatievojen maastoon, jonne kaivaudutaan ja valmistaudutaan taisteluun.(s.38-39)

Der Hauptteil des Batallions wird in das Gelände der Kiimatievot bei Pulju verlegt, wo er ebenfalls Stellung bezieht und sich auf den Kampf vorbereitet.(S.46)

Tieva ist laut NS ein Sandhügel im nördlichen Finnland. Pirschel hätte *Kiimatievot* auch mit *Kiimahügeln* übersetzen können. Dies hätte den Lesern zumindest irgend eine Idee davon vermittelt, worum es hier geht.

6.2.2 Paraphrasierende Übersetzung

Eine paraphrasierende Übersetzung ist eine direkte Übernahme, die durch eine Paraphrasierung erweitert oder kommentiert wird (Bödeker & Freese 1987: 148). Der Übersetzer versucht dadurch also die mangelnde Informationen beim Leser zu ergänzen.

Seutulassa Oiva Juntunen soitti Tukholmaan ruotsalaiselle roistoystävälleen Stickanille, joka lähetti rahaa.(s.24)

Auf dem Helsinki Flughafen Seutula angekommen, rief er seinen Schwedischen Freund Stickan an, und der versprach, ihm Geld zu schicken.(S.29)

In diesem Zusammenhang ist eine Erklärung nötig, denn es ist bestimmt nicht allen Lesern bekannt, dass man den Flughafen in der Nähe von Helsinki Seutula nennt.

Potsuraisvaaran kautta tunkeuduttiin yötä myöten Juha-Vainaan Maahan, jossa venäläiset jurottivat asemissa.(s.41)

Über den Potsurainen drang man in der Nacht in das Juha-Vainaan-Maa ein, das »Land des Toten Juha«, wo die »Russen« in ihren Stellungen hockten.(S.49)

Diese Erklärung macht dem Leser klar, dass es um ein Gebiet geht und sie gibt auch Informationen über den Namen des Gebiets. Diese Information wird später benötigt wenn Juntunen und Remes diskutieren, ob man dort Leute begraben sollte.

6.2.3 Teil-Übersetzung

Bei einer Teil-Übersetzung wird das Eigennamen-Teil des Wortes direkt übernommen und der Gattungsname übersetzt (Schmitz, 1999). Diese Methode wird am häufigsten mit geografischen Namen verwendet.

Ne vyöryvät lännestä Kölivuoriston yli Narvikin rataa pitkin, Ruotsin läpi, ja toisaalta Skibotnin kautta Käsivarteen, ja sitä rataa sitten tänne.(s.111)

Sie dringen von Westen her über das Köligebirge ein, anschließend geht es entlang der Narviker Bahnstrecke und durch Schweden, über Skibotten an den >Arm< und dann hierher.(S.128)

Kölivuoristo ist heutzutage im Finnischen als *Skandit* bekannt. (Wikipedia fi). *Skandit* sind auf Deutsch *das Skandinavische Gebirge* oder *die Skanden* (Wikipedia de). Die Teil-Übersetzung *Köligebirge* kann dem Leser Schwierigkeiten bereiten, weil die Skanden nur auf finnisch *Kölivuoristo* heißen und es etwas Arbeit benötigt, die Verbindung zwischen den zwei Namen herzustellen.

6.2.4 Übernahme des Eigennamen-Teils

In dieser Methode wird nur der Eigennamen-Teil des Wortes übernommen und der Gattungsname wird weggelassen. Diese Methode ist womöglich ziemlich selten, da es in keiner der Literaturquellen beschrieben wurde. Im Forschungsmaterial kam es aber einige Male vor.

Se käydään kolmiossa, jota rajoittavat etelässä Vitsikkokasken Pokkuvaara, lännessä Vuosiselkä ja idässä Kuopsuvaara.(s.38)

Er wird in einem dreieckigen Gebiet geführt, das im Süden von Pokku, im Westen vom Vuosiselkä und im Osten vom Kuopsu begrenzt wird.(S.45)

Hier worden das Wort *vaara* komplett weggelassen und nur die Eigennamen Pokku und Kuopsu übernommen. Dies ist bestimmt nicht die beste Methode, denn es kann dem Leser unklar bleiben, um was es hier geht.

6.3 Lehnübersetzung

Bödeker und Freese (1987,146-147) definieren diese Methode als eine „Glied-für-Glied“ Übersetzung, die bis zur Übersetzung der Einzelmorpheme bei Anpassung an die Wortbildungsregeln der Zielsprache geht. Laut Kujamäki (1998) kann es für die Benutzung dieser Methode zwei Gründe geben: Entweder will der Übersetzer dass der Leser auf die Form des Wortes aufmerksam wird oder es kann für einen Übersetzer mit mangelndem Wissen über die Ausgangskultur die einzige Möglichkeit sein, die Realienbezeichnung zu übersetzen. Dies kann aber zu komischen oder sogar unverständlichen Übersetzungen führen.

Lenkimakkaraakaan täältä et saa!(s.21)

Auch Ringwurst kriegst du hier nirgends zu kaufen!(S.26)

Lenkimakkara ist laut NS eine Art Fleischwurst, in deren Masse aus Schweinefleisch Fett als kleine Körner zu sehen sind und die in Ringen verkauft wird. Das Wort *Ringwurst* befindet sich nicht im DUW.

6.4 Komponentenanalytisches Übersetzen

Beim komponentenanalytischen Übersetzen wird nicht eine Realienbezeichnung als weitgehend Ganzes übersetzt, sondern durch eine Aufzählung der wichtigsten Komponenten substituiert (Bödeker & Freese 1987, 147). Bedeutungsveränderungen können dadurch entstehen, dass nur bestimmte Komponenten explizit gemacht, hervorgehoben oder unangemessen spezifiziert werden und gerade wichtige Komponenten wegfallen.

– Viiteen vuoteen en ole muikkukukkoa nähnykkään, uskotko sie Oiva? Lihapullia tekee joskus niin perkeleesti mieli että mahaa polttee.(s.21)

»Seit fünf Jahren habe ich nicht mehr kleine Maränen in Brotteig gegessen, kannst du dir das vorstellen, Oiva? Auf Fleischklopse habe ich manchmal so verdammten Appetit, dass mir richtig der Bauch wehtut.«(S.25-26)

Kalakukko ist laut GSSS ein Gericht, das aus einer Roggenteigkruste besteht, die mit Fisch und Schweinefleisch gefüllt ist. Der Fisch in Muikkukukko ist Kleine Maräne. Die Übersetzung funktioniert, dass einzige was man noch hinzufügen könnte, wäre dass der Brotteig Roggenteig ist und dass die Kleinen Maränen in die Kruste eingebacken sind, aber dies hätte eine ziemlich lange Erklärung erfordert.

6.5 Veränderung hyponymischer Verhältnisse

Es gibt drei verschiedene Arten von Veränderungen hyponymischer Verhältnisse: hyperonymische, hyponymische und kohyponymische Übersetzungen.

6.5.1 Hyperonymische Übersetzung

Bei einer hyperonymischen Übersetzung wird ein semantisch spezifischerer Ausdruck in der Übersetzung mit einem semantisch allgemeinerem Ausdruck übersetzt.

(Rose->Blume)

Hän puhalsi pontevasti happea Oiva Juntusen keuhkoihin sellaisella paineella että siitä olisi täyttynyt monta vappupalloa.(s.92)

Er blies kräftig Sauerstoff in Oiva Juntunens Lunge, und zwar mit solchem Druck, dass er damit viele Luftballons hätte füllen können.(S.107)

Hier wurde aus dem "1. Mai-Ballon" ein einfacher Luftballon. Diese Lösung ist gut denn es hat keinen Sinn *vappu* oder *vappupallo* (Luftballons, die zur Feier des 1. Mais und der Abiturienten und der Finnischen Arbeits aufgeblasen werden) zu erklären und es ist eigentlich zweitrangig um welche Luftballons es hier geht.

6.5.2 Hyponymische Übersetzung

Bei einer hyponymischen Übersetzung wird ein semantisch allgemeinerer Ausdruck mit einem spezifischeren übersetzt.(Blume->Rose)

-Jäävät laiturit veden alle, totesi majuri.(s.53)

»Dann stehen die Schiffskais unter Wasser«, konstatierte der Major.(S.62)

Laituri ist laut NS ein aus dem Ufer herausragender Bau, an dem Schiffe anlegen oder ein ähnlicher Bau für anderen Gebrauch (z.B. zum Schwimmen gehen, zum Teppiche waschen oder zum Angeln). NS definiert kein Baumaterial. *Kai* ist laut DUW ein gemauertes Ufer am Strand an dem Schiffe anlegen. Das Wort *Schiffkai* befand sich nicht im DUW. Das Wort *laituri* definiert also weder Baumaterial noch Gebrauch. Es kann sich also um viele mögliche Bauten handeln.

6.5.3 Kohyponymische Übersetzung

Bei einer kohyponymischen Übersetzung wird ein Ausdruck mit einem anderen, zur selben semantischen Klasse gehörenden Ausdruck übersetzt. (Rose->Nelke)

Kun joukkueenjohtaja oli yrittänyt voimatoimin vallata pirunpellon, oli mies ottanut puukon esiin ja uhannut tappaan jokaisen joka uskalsi käydä häneen käsiksi.(s.42)

Als der Zugführer versucht habe, das Geröllfeld gewaltsam zu räumen, habe der Mann einen Dolch gezückt und gedroht, jeden zu töten, der es wagen würde, Hand an ihn zu legen.(S.51)

Puukko ist laut NS ein Messer mit einer Schneide und gewöhnlich einem graden Rücken, die „Nationalwaffe“ der Finnen. *Dolch* dagegen ist laut DUW eine Stichwaffe, mit einer kurzen, meist zweiseitigen Klinge. *Puukko* ja *Dolch* sind in der Tat beide Messer, also geht es hier um eine kohyponymische Übersetzung. Es wäre hier aber besser gewesen das sich im DUW befindende Wort *Finnendolch* zu benutzen.

6.6 Assoziatives Übersetzen

Zu assoziativen Übersetzungen gehören jene Übersetzungslösungen, die sich auf die kontextuelle oder "verstandene" Bedeutung des Ausdrucks konzentrieren und auf der Wortebene nicht dem Ausgangstext entsprechen.

Tuollainen nainen tuskin tyytyi Anttilasta ostettuun muovisaaviin.(s.203)

Eine solche Frau würde sich beim Waschen kaum mit einer billigen Plastikschüssel begnügen.(S.229)

Anttila ist eine im Jahre 1952 gegründete Handelskette, die für besonders günstige Waren bekannt ist. Das sich *Anttila* als billig übersetzt, war von der Übersetzerin m.E. ein guter Einfall und die Weglassung von *Anttila* macht den Text leichter lesbar.

6.7 Auslassung

Laut Kujamäki (1998, 87) ist die Auslassung von den verfügbaren Methoden die, die am meisten die Textwelt des Ausgangstextes beeinflusst. Auslassung wird häufig auch eher als Gestaltung des Textes betrachtet denn als Übersetzen.

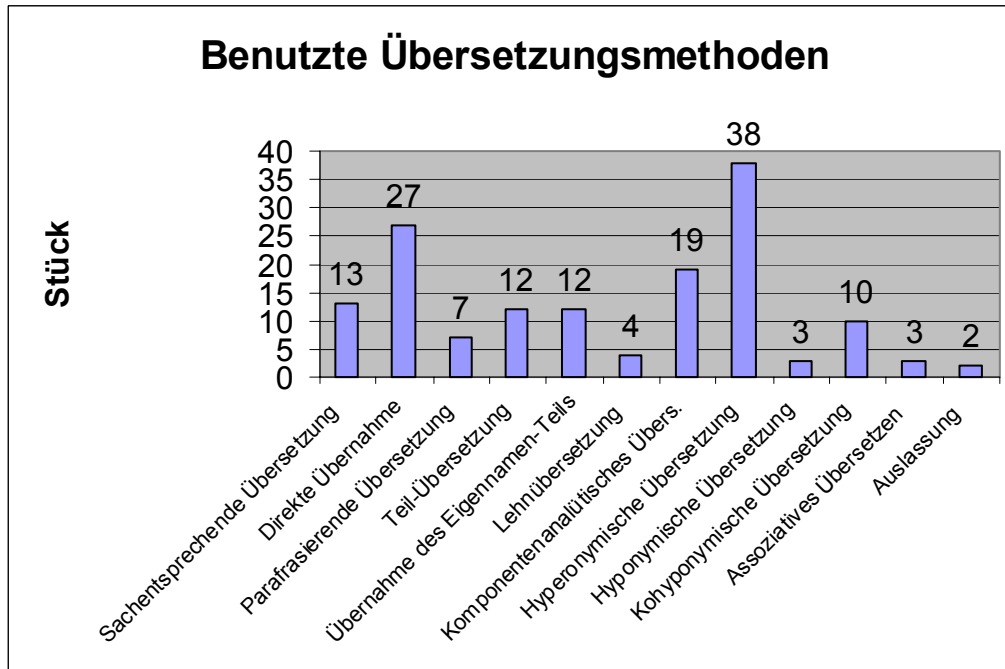
Pitää kutoa vanttuuta ja tikkureita, ei ne keinovillat taho kestää.(s.158)

Ich muss richtige Fausthandschuhe stricken, diese Dinger aus Kunstfasern halten nicht richtig.(S.180)

Vanttuu ist laut NS ein Fausthandschuh. *Tikkuri* ist laut NS ein dicker Pullover oder im Plural auch Fausthandschuhe. Die Übersetzerin hat womöglich *tikkurit* nicht übersetzt weil sie die bedeutung *Pullover* nicht gefunden hat und Fausthandschuhe schon im Text hatte.

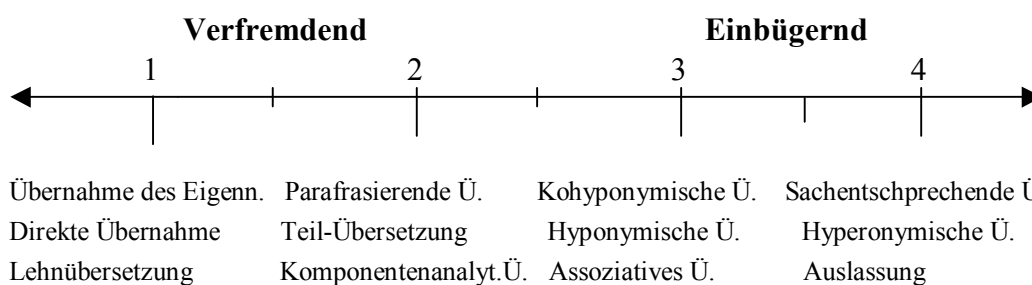
7. SCHLUSSFOLGERUNGEN

Das Forschungsmaterial beinhaltete 150 Realienbezeichnungen. Die Aufteilung der verwendeten Übersetzungsmethoden fällt aus wie in Diagramm 1. gezeigt.

Diagramm 1. Die in der Übersetzung benutzten Übersetzungsmethoden

Um die Übersetzungen auf den Grad ihrer verfremdenden oder einbürgernden Wirkung zu bewerten, wurden einzelnen Übersetzungsmethoden Punkte von 1 bis 4 gegeben. Je höher die Punktzahl, desto weiter ist die Methode von extrem verfremdend und näher zu extrem einbürgernd.

Um ein Durchschnittswert zu bekommen habe ich die Menge der benutzten Methoden mit der Punktzahl der Gruppe multipliziert und dann das Resultat (379) durch die Gesamtmenge der Realienbezeichnungen (150) geteilt. Das Endresultat war 2,53, was ungefähr genau in die Mitte der Skala fällt und somit auf eine neutrale Gesamtstrategie deutet.

Methoden	Menge	Punkte	Resultat
Sachentsprechende Übersetzung	13	4	52
Direkte Übernahme	27	1	27
Paraphrasierende Übersetzung	7	2	14
Teil-Übersetzung	12	2	24
Übernahme des Eigennamen-Teils	12	1	12
Lehnübersetzung	4	1	4
Komponentenanalytisches Übers.	19	2	38
Hyperonymische Übersetzung	38	4	152
Hyponymische Übersetzung	3	3	9
Kohyponymische Übersetzung	10	3	30
Assoziatives Übersetzen	3	3	9
Auslassung	2	4	8
Zusammen	150		379
Durchschnittswert	2,53		

Tabelle 1. Multiplikationen und Resultate: alle Realienbezeichnungen

Das Resultat wird aber aussagekräftiger, wenn eine einzelne, übermäßig große Gruppe von Realienbezeichnungen weggelassen wird. Dies ist die Gruppe der Produktnamen, die für 33 der 37 Hyperonymischen Übersetzungen verantwortlich ist. Wenn diese Gruppe also entfernt wird, schaut die Tabelle so aus:

Methoden	Menge	Punkte	Resultat
Sachentsprechende Übersetzung	13	4	52
Direkte Übernahme	27	1	27
Paraphrasierende Übersetzung	7	2	14
Teil-Übersetzung	12	2	24
Übernahme des Eigennamen-Teils	12	1	12
Lehnübersetzung	4	1	4
Komponentenanalytisches Übers.	19	2	38
Hyperonymische Übersetzung	5	4	20
Hyponymische Übersetzung	3	3	9
Kohyponymische Übersetzung	10	3	30
Assoziatives Übersetzen	3	3	9
Auslassung	2	4	8
Zusammen	117		247
Durchschnittswert	2,11		

Tabelle 2. Multiplikationen und Resultate: Ohne Produktnamen

Der Durchschnittswert liegt jetzt bei 2,11 was schon gut auf der verfremdenden Seite der Strecke liegt. Pirschel hat also eine mehr verfremdende Übersetzungsstrategie benutzt und dies würde auch zu der Leserschaft des Buches passen, die vermutlich aus Lesern besteht, die schon etwas über Finnland wissen und noch mehr lernen möchten und vielleicht Paasilinnas Bücher gerade für ihren Fremdheitswert lesen.

Auf Basis der in der Analyse erhaltenen Information kann man sagen dass es möglich ist, durch das Analysieren eines einzelnen Übersetzungsphänomens (zumindest einige) Schlussfolgerungen über die Übersetzungsstrategie des gesamten Werkes zu ziehen. Die Übersetzung von Pirschel kann also an einer Stelle auf der verfremdend-einbürgernd-Skala platziert werden. Im Allgemeinen ist Pirschels Übersetzungsstrategie neutral, aber wenn man die Resultate in Perspektive setzt, kann eine leicht verfremdende Strategie zum Vorschein gebracht werden.

Das Ziel dieser Arbeit war außer der Analyse von Pirschels Übersetzungsstrategien auch die verfügbaren Übersetzungsmethoden vorzustellen und es Übersetzern bewusst zu machen, dass auch einzelne Lösungen eine Auswirkung auf das ganze Werk haben. Diese Arbeit kann aber außer einer Einzelfallstudie auch als ein Teil des Erfassens der modernen mitteleuropäischen Übersetzungskonventionen betrachtet werden.